24-25 KASIM 2016

1.ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONGRESİ BİLDİRİ ÖZET KİTABI

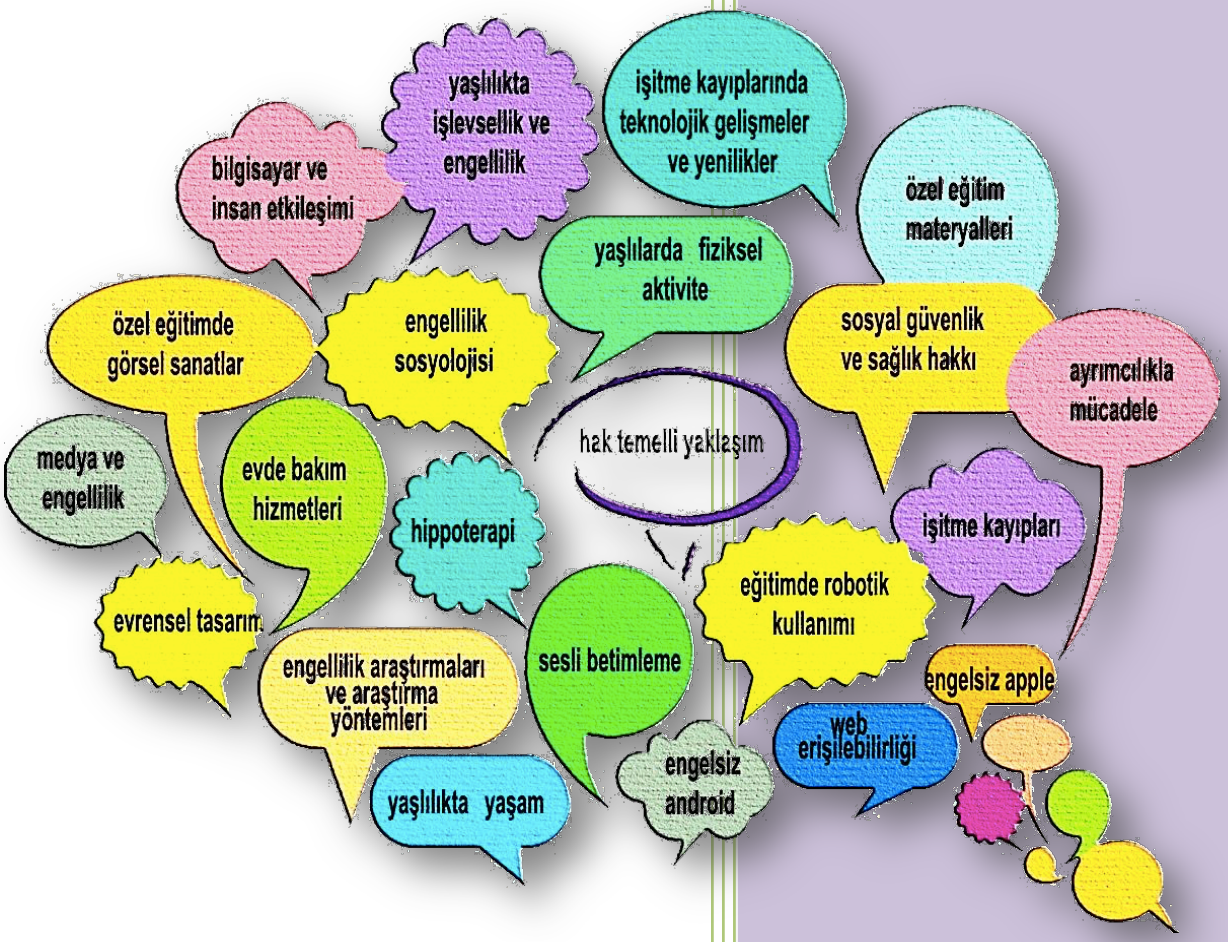

İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi

İstanbul

1. Engellilik Araştırmaları Kongresi Bildiri Özet Kitabı

İstanbul, 2016

Sponsorlarımız

Paydaşlarımız

TEŞEKKÜR EDERİZ

www.engellilikarastirmalari.istanbul.edu.tr

İstanbul Üniversitesi Yayınları
Yayın Numarası: 5222

1. ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONGRESİ
BİLDİRİ ÖZET KİTABI

T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: …

ISBN
978-605-07-0608-6

İstanbul Üniversitesi Yayınları
İstanbul – 2016
Tel: 90 (212) 440 00 25
Fax: 90 (212) 440 00 20

İçindekiler

Kongreye Davet 6
Kurullar 9
Organizasyon Hakkında 12
Genel Program (1) 14
Genel Program (2) 15
Ayrıntılı Bilimsel Program 16
Poster Bildirileri 30
Atölye Çalışmaları 32
Özetler 37
1. Özgün Araştırma Bildiri Özetleri 37
1.1. Sözlü Bildiri Özetleri 37
1.2. Poster Bildiri Özetleri 51
2. İyi Uygulama ve Araştırma Örneği Bildiri Özetleri 62
2.1. Seçilmiş Uygulamalar [SU] 62
2.2. Sorumlu Liderlik ve Renkli Kampüs 65
2.3. Sosyal Yaşam ve Sporda Uygulama ve Araştırma Örnekleri 66
2.4. Sosyal Hizmet ve İyi Uygulama Örnekleri 68
2.5. Psikolojik Destek Uygulamaları 70
2.6. İstihdamda İş Koçluğu Uygulamaları 72
2.7. Yerel Yönetimlerden Örnekler-I 73
2.8. Yerel Yönetimlerden Örnekler-II 75
2.9. Üniversitelerde Yapılmış İyi Uygulama Örnekleri 77
2.10. Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları 80
2.11. İşitme Kayıplarında Sorunlar ve Çözümler 82
2.12. Erişilebilir Afet Yönetimi Uygulamaları 83
2.13. Engelsiz Sağlık Uygulamaları 84
Dizin 87

Kongreye Davet

Değerli Katılımcılar,

İstanbul ve Hacettepe Üniversitelerinin işbirliği ile 24-25 Kasım 2016'da İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi'nde bu yıl birincisini düzenlenen **1. Engellilik Araştırmaları Kongresi**'ne sizleri davet etmekten büyük onur duyuyoruz.

Dünyada "Engellilik Araştırmaları" ile ilgili akademik çalışmalar, 1970'li yılların sonlarında başlamış, disiplinler arası bir araştırma ve çalışma alanı olarak hızla Amerika ve Avrupa'ya yayılmıştır. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun çıkmasının ardından geçen 11 yılda ülkemizde engellilik alanında önemli kazanımlar elde edilmiş, teknolojik gelişmelerle birlikte günlük yaşamı kolaylaştıran uygulamalar artmıştır. Buna rağmen engellilikle ilgili pek çok konuda kısır döngüler ve çıkmaz sokaklar karşımıza çıkmaya devam ediyor; nedenlerini tartıştığımız sorunların çözümleri, alışa geldiğimizin dışında, farklı bakış açılarını gerektiriyor.

Bu kongre ile engellilik alanındaki sorunlara farklı bir yönden bakarak araştırmaların uygulamaya, uygulamaların da yeni araştırmalara yön vereceği, farklı disiplin ve sektörlerden paylaşımların yer alacağı bir buluşma hedeflendi.

Kongreye engellilik alanında çalışan bütün disiplinlerden akademisyenler, eğitimciler, kamu ve özel sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, engelli bireyler, aileler ve öğrenciler davet edildi.

Özgün bilimsel araştırmaların sunulacağı "sözel ve poster bildiri" oturumlarında, ülkemizde engellilik alanında yapılan öncül araştırmalar öne çıkacak. "İyi uygulama ve araştırma örneği" oturumlarında başarılı çalışmalar ve projeler aktarılacak. Atölye çalışmalarında ise; yeni uygulama alanlarında bilgiler paylaşılacak ve uygulama standartları tartışılacak.

Kongremizin önemli hedeflerinden biri de, gelecekteki paydaş çalışmalarda ortaklıklarımızı kolaylaştıracak Ulusal Engellilik Araştırmaları Platformunu oluşturmaktır.

Dileğimiz "Engellilik Araştırmaları" yaklaşımının çok boyutlu bir bakış sağlayarak, geliştirilecek yeni sosyal politikaların önünü açmasıdır.

İstanbul Üniversitesinin ev sahipliğinde, İstanbul'un tarihi yarım adasındaki eşsiz kültürel zenginliklerle, kongrenin bilimselliğini birleştirmeyi hedeflediğimiz bu buluşmada katılım ve katkılarınızı bekliyoruz.

Sevgi ve Saygılarımızla…

Düzenleme Kurulu Adına

Prof. Dr. Resa Aydın

Prof. Dr. Tülin Düger

İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi

İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma (ENUYGAR) Merkezi çok disiplinli bir alan olan engellilik alanında bilimsel ve toplumsal çalışmalar yapan bir kuruluştur. 23 Aralık 2003 tarihinde İstanbul Üniversitesi Senato kararıyla kurulan merkezimiz, "Engelsiz İstanbul Üniversitesi" olarak; "evrensel tasarım ilkelerinden hareketle, herkesin eşit olanaklara sahip olarak öğrenim gördüğü, çalıştığı ve hizmet aldığı; yurt içi ve yurt dışı farklı disiplin ve sektörlerdeki kurum ve kuruluşlarla bilimsel işbirlikleri oluşturan ve akademik çalışmalar yapan; ülke çapında bir hareketin öncüsü olmayı hedefleyen bir merkez olmak" vizyonunu benimser.

Üniversitemizde öğrenim gören özel gereksinimli öğrencilere akademik sosyal yaşamda uyumlandırma konusunda destek sağlayan "Özel Gereksinimli Öğrenci Koordinatörlüğü", Merkezin bir alt birimi olarak, Beyazıt ve Avcılar ofislerinde tam zamanlı olarak hizmet vermektedir. İstanbul Üniversitesi Senatosu 18.12.2014 tarihinde kabul ettiği "Özel Gereksinimli Öğrenciler için Eğitimde Fırsat Eşitliği Yönergesi" ile üniversitemizde kayıtlı bulunan özel gereksinimli öğrencilerin akademik, sosyal ve kültürel ortamlara eşit fırsatlarla katılımlarını sağlamayı garanti altına almıştır.

Merkezimizin çabalarıyla oluşturulan Engelsiz Bilgi Merkezi 18 Ocak 2012 tarihinde faaliyete geçmiştir. Halen İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi içinde yer almakta ve merkezle koordineli olarak, Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığının denetiminde hizmet vermektedir.

Kuruluşundan bugüne kadar Merkezimizde çok sayıda panel, sempozyum, forum ve etkinlik gerçekleştirildi. 3. Engelsiz Üniversiteler Çalıştayı, İşitme Engelliler ve Yükseköğrenim Sempozyumu, İstanbul Bölgesel Öğrenci Koordinatörlükleri gibi toplantılarda özel gereksinimli üniversite öğrencilerinin sorunlarına yönelik çözümler tartışıldı. Engelliler Günü, Engelliler Haftası, Dünya Kadınlar Günü gibi özel günlerde her yıl düzenli olarak, toplumda eşitlikçi sosyal politikalar oluşturulmasına yönelik farklı konsepte toplantı ve etkinlikler düzenlendi. Öğrencilerimizin tümüne yönelik planlanan Bilinç Eğitimleri, Öğrenci Buluşmaları, Hatıra Ormanı, Turnuva, Bahar Şenliği gibi etkinliklerle ise farklılıklara yaklaşımı geliştirmek ve kolaylaştırmak hedefleniyor.

Bakanlık düzeyinde Özürlüler İdaresi Başkanlığı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Müdürlüğünün eski adı) döneminde başlayan işbirliklerimiz toplum temelli rehabilitasyon, erken tanı ve erken girişim, nadir hastalıklar, özel eğitim, engelli hakları, erişilebilirlik gibi konularda çalıştay katılımları, bilimsel destek ve proje ortaklıklarıyla devam ediyor.

Kongre panel başlıklarından birinde de yer alan "**bizim için, bizsiz asla**" prensibi, Merkezimizin temel değerlerindendir. Bu bağlamda toplumun üçüncü sektörü olan sivil toplum kuruluşlarının (STK) engellilik alanında önemli yeri olduğu görüşündeyiz. Hak temelli yaklaşımla faaliyet gösteren STK'larla birçok ortak proje ve çalışma yürütülüyor. Buna karşılık, "trajedi ve bağış modelli" tutumları güçlendirdiğini gözlemlediğimiz sivil toplum faaliyetleri konusunda hassasiyetimizi sürdürüyoruz. Aynı prensipten hareketle, Üniversitemizde çalışan, engeli olan personelimizi Engelsiz İÜ ekibinin üyesi kabul ediyoruz. 2 Aralık 2015'de Merkezimizin teklifiyle İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliğine bağlı Engelli Personel Komisyonu kurulmuştur. Özel gereksinimli personelin sorunlarının hızlı ve etkin çözümünü amaçlayan bu komisyonda Merkezi temsilen bir üye yer alır. Alanda akademik araştırma ve uygulamalar yapan İ. Ü. öğretim üye ve yardımcıları da ekibimizin doğal üyesi olarak çalışma ve etkinliklerimize katılırlar.

Merkezin gelecek dönemdeki hedeflerinden biri de, 2012 yılında Öğrenci Koordinatörlüğümüzün özverili çabasıyla başlattığımız engelsiz sanat atölyesindeki çalışmaların ivme kazanması ve engeli olan bireylerle görsel sanat çalışmalarını akademik bir düzleme taşıyacak "Engelsiz Sanat Koordinatörlüğü" ün kurulmasıdır.

Dünyada yeni bir disiplinler arası bilim alanı olan "engellilik araştırmaları" konusunda lisans üstü bir eğitim programı açılması konusunda ilk girişimlerimizi 2014 yılında başlattık. Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde, ülkemizde ilk olarak açılacak "Engellilik Araştırmaları Tezli Yüksek Lisans Programı" Yüksek Öğrenim Kurumu(YÖK) tarafından onaylandı. YÖK'ün aynı isimle bir anabilim dalı açılmasına ilişkin aldığı karar doğrultusunda, program açılmasıyla ilgili süreç devam etmektedir. 2017 -18 eğitim ve öğretim yılında açılması hedeflenen bu programa dört yıllık herhangi bir lisans mezunu olan herkes başvurabilecektir.

1. Engellilik Araştırmaları Kongresinin gençlerimizi bu alanda çalışma konusunda özendirmesini diliyoruz. İnanıyoruz ki, sorunlara bütüncül bir bakış açısıyla, farklı disiplinlerin kesişme noktalarından bakabilmek, engellilik alanında çözümsüz kalan kör noktaları aydınlatacaktır.

Prof. Dr. Resa Aydın

İstanbul Üniversitesi
Engelliler Uygulama ve Araştırma
Merkezi Müdürü

Hacettepe Üniversitesi Engelliler Araştırma ve Uygulama Merkezi

Değerli Katılımcı,

Engellilerin topluma etkin ve üretken olarak katılımına olanak sağlamanın çağdaş bir yükümlülük olduğu bilinciyle, Üniversitemiz Senatosu'nun 5 Ocak 2006 tarihli kararıyla Engelsiz Hacettepe Komisyonu (EHK) kurulmuş, ardından bir araştırma ve uygulama merkezi olarak yapılanma çalışmaları devam ettirilmiş ve 18 Ekim 2006 tarihli Üniversite Senatosu kararı ile **Hacettepe Üniversitesi Engelliler Araştırma ve Uygulama Merkezi** faaliyete geçmiştir.

Merkezin amacı; üniversitemizin ilgili bölüm ve anabilim dallarının, alanda çalışan tüm sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşlarının işbirliği ile engelli bireylerin bilgi ve becerilerini en etkin şekilde kullanarak eğitime, öğretime, sosyal yaşama ve kültürel alanlara eşit bir şekilde katılımlarına destek olacak bilimsel araştırmaları ve etkinlikleri gerçekleştirmek ve konu ile ilgili geliştirilecek planlamalara, stratejilere ve politikalara katkı sağlamaktır.

Merkezimiz eğitim, araştırma, danışmanlık, dış ilişkiler, uygulama ve destek birimlerinden oluşmakta ve birimler kendi faaliyet alanlarında çalışmalar gerçekleştirmektedirler.

Merkezde kuruluşundan bu yana bir disiplinler arası araştırma ve uygulama alanı olan "engellilik" konusunda Hacettepe Üniversitesinin ilgili akademik birimlerinin eğitim, öğretim, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine katılımını sağlamak amacıyla toplantılar düzenlemiş, tanıtım faaliyetlerinde bulunmuştur. Her yıl düzenli aralıklarla söyleşiler düzenlemiş; öğrenilmiş çaresizlik, notalarla insan sesi, kariyerde engel tanımazlar, Down sendromu ile yaşamak, görme engellilerin yaşam koşulları gibi başlıklarda konular ele alınmıştır.

3 Aralık Dünya Engelliler Günü nedeniyle etkinlikler gerçekleştirilmiş, farklı birimlerle işbirliği içinde **'Benim Gözümden Ankara'** adlı fotoğraf sergisi düzenlenmiştir. Ayrıca '**Ankara Engelsiz Filmler Festivali 2015'** danışma kurulunda yer alınmış ve festivalin farkındalığı artırması konusunda neler yapılabileceği ile ilgili olarak katkıda bulunmuştur.

Ülkemizde gerçekleştirilen pek çok projeye merkezimiz danışmanlık yapmış, paydaş olmuştur. Engellilik alanında düzenli toplantılar düzenleyerek toplumun her kesimini bilgilendirme, farkındalığı artırma ve işbirliğini amaçlamıştır. Engelsiz Türkiye İçin Yolun Neresindeyiz? konulu toplantıya, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile işbirliği içinde ´Kamuda istihdam analizi´ ve "Engelli Bireylerin Siyasal Yaşama Katılımı" toplantılarına katkı verilmiş, engelli yaşlıların evde bakımları konulu toplantıda ülkemizde evde bakım konusu tartışılmıştır.

Merkezimiz, Ankara Çankaya Belediyesi Kent Konseyi Engelli Meclisi Çalışmalarına da destek ve katkı da vermektedir.

Uluslararası Kent ve Engelliler Çalıştaylarında, Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumunda merkezimiz yönetim kurulu eğitim, sağlık ve rehabilitasyon alanlarında görev almış deneyimlerini paylaşmıştır. T.C. Başbakanlık Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK) ve UNİCEF tarafından ortaklaşa düzenlenen 'Üniversitelerin Kadın, Çocuk ve Engelli Birimine Yönelik Kurum Tanıtım ve İşbirliği Çalıştayı'na katılmıştır.

Engelli bireylerin toplumda var olma ve başarma haklarını desteklemek amacıyla, her yıl 'Başaranlar' isimli etkinlikte verdikleri mücadelelerle sanat, spor ve bilimde öncü olan bireyleri, diğer engellilerle buluşturarak onların geleceklerine ışık tutan bir görev üstlenmiştir.

Merkezimiz, engelliğin önlenmesi ve sorunların azaltılması yönünde çalışmalar yapmış, engelli bireylerin etkin ve kaliteli rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanmasını sağlamak ve engelli bireyler ile birlikte yaşayan diğer bireylerin yaşam kalitesini artırıcı çalışmalar yapmıştır.

Önümüzdeki dönemde; üniversitemizin 50.yıl kutlamaları çerçevesinde uluslararası engelliler günü etkinliği, söyleşiler, çalıştay, engellilik alanında AB projesi ve engelliler haftasında Çankaya belediyesi ile birlikte bilim, sanat ve spor etkinliklerini kapsayan bir organizasyon ile ilgili çalışmalarımızın devam ettiğini ve sizleri de aramızda görmekten mutluluk duyacağımızı bildirmek isterim.

Bugün ülkemizde, üniversitelerde "Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi" ismi ile kurulan yirmiye yakın merkezin yanı sıra, amaçları farklı engellilik alanlarında araştırma ve geliştirme yapmak olan pek çok merkez bulunmaktadır. Ayrıca akademisyenler, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları, bakanlıklar düzeyinde de pek çok çalışma gerçekleştirilmektedir. 1. Engellilik Araştırmaları Kongresinde, alanda çalışan bu kuruluşları bir araya getirmeyi, merkezlerin işbirliği ve koordinasyonunu artırmayı, bu alanda fikir paylaşımları oluşturabilmeyi, karşılaştığımız problemlere yönelik çözüm önerileri oluşturabilmeyi, çok merkezli ortak çalışmalar ve projeler geliştirerek bu alana katkı sağlayabilmeyi umuyoruz.

24-25 Kasım 2016 tarihlerinde İstanbul'da hep birlikte etkili ve başarılı bir kongreye imza atabilmeyi diliyor, kongremize katılım ve desteklerinizi için teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Tülin DÜGER
Hacettepe Üniversitesi
Engelliler Araştırma ve Uygulama
Merkezi Müdürü

Kurullar

Onursal Başkanlar

Prof. Dr. Mahmut AK
İstanbul Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Haluk ÖZEN
Hacettepe Üniversitesi Rektörü

Kongre Başkanları

Prof. Dr. Resa AYDIN
İstanbul Üniversitesi
Engelliler Uygulama ve Araştırma
(ENUYGAR) Merkezi Müdürü

Prof. Dr. Tülin DÜGER
Hacettepe Üniversitesi
Engelliler Araştırma ve Uygulama
(EAUM) Merkezi Müdürü

Düzenleme Kurulu

İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu

Prof. Dr. Neşe Kars
Yard. Doç. Dr. Zerrin Ayvaz Reis
Doç. Dr. Kerem Giray
Yard. Doç. Dr. Minire Kırbaşlı
Yard. Doç. Dr. H. Banu Ataman Yancı
Prof. Dr. İshak Keskin
Uzm. Songül Altınsaçlı

Hacettepe Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu

Doç. Dr. Songül Atasavun Uysal
Doç. Dr. Çiğdem Ayhan
Prof. Dr. Esra Burcu Sağlam
Prof. Dr. Oya Hazer
Doç. Dr. Ayşe Sanem Şahlı
Dr. Ayçe Çeliker

Danışma Kurulu

İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Recep Güloğlu
Prof. Dr. Sedat Murat
Prof. Dr. Ergün Yolcu
Öğr. Gör. Özlem Özer Tuğal
Mustafa Özyürek

Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ferhunde Öktem
Prof. Dr. Kasım Karataş
Prof. Dr. Alp Çetin
Prof. Dr. Mürvet Hayran
Prof. Dr. Seval Ölmez
Prof. Dr. Kadriye Bakırcı

Yürütme Kurulu

İstanbul Üniversitesi

İdil Seda Ak
Süleyman Akbulut
Serkan Erol
Pervin Giyik
Didem Gürdoğan
Mehmet Kızıltaş
Deniz Peköz
Arzu Şahin
Mehmet Ata Akbulut

Hacettepe Üniversitesi

Uz. Dyt. Funda Tamer
Uz. Fzt. Vesile Yıldız Kabak
Dr. Fzt. Hande Güney
Dr. Fzt. Gözde Gür
Uz. Fzt. Pınar Dizmek Kısacık
Uz. Fzt. Asude Arık
Ayşe Koca

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Fikret Adaman
Uzm. Psik. Canan Aktaş
Prof. Dr. Ahmet Ataş
Prof. Dr. Zeynep Aytepe
Prof. Dr. Ülkü Akarırmak
Doç. Dr. Ergül Aslan
Prof. Dr. Zeynep Aycan
Yard. Doç. Dr. Nalan Babür
Yard. Doç. Dr. Pınar Yalçın Balçık
Yard. Doç. Dr. Betül Batır
Dr. Nalan Beken
Prof. Dr. Erol Belgin
Prof. Dr. Türev Berki
Dr. Pervin Bezirci
Doç. Dr. Sevil Bilgin
Prof. Dr. Veysel Bozkurt
Doç. Dr. Tomris Bök
Prof. Dr. Esra Burcu Sağlam
Yard. Doç. Dr. Özlem Mutaf Büyükarman
Prof. Dr. Atilla Cavkaytar
Prof. Dr. Meral Candan Çetin
Yard. Doç. Dr. Birgül Küçük Çırpın
Prof. Dr. Alper Çolak
Prof. Dr. Gürhan Çiftçioğlu
Yard. Doç. Dr. Ebru Demirci
İbrahim Demirdöğen
Prof. Dr. Füsun İstanbullu Dinçer
Doç. Dr. Abdülkadir Emeksiz
Elçin El
Prof. Dr. Yeşim Fazlıoğlu
Araş. Gör. Sezgi Gedik
Prof. Dr. Gülbin Gökçay
Demet Gülaldı
Prof. Dr. Sevinç Gülseçen
Dr. Deniz Çağlayan Gümüş
Av. Turan Hançerli
Prof. Dr. Göksenin İnalhan
Prof. Dr. Şafak Sahir Karamehmetoğlu
Uzman Dr. İlyas Kaya
Kezban Karçıkay
Prof. Dr. Yusuf Kemaloğlu
Doç. Dr. Pınar Yaprak Kemaloğlu
Prof. Dr. Halil Koyuncu
Ayhan Metin
Yard. Doç. Dr. Gülnur Elmas Mertoğlu
Yard. Doç. Dr. Arpine Mızıkyan
Doç. Dr. Edip Müftüoğlu
Prof. Dr. Serpil Mürtezaoğlu
Tayyar Kuz
Kenan Önalan
Prof. Dr. Aydan Oral
Doç. Dr. Serdar Orhan
Barış Orhanlıoğlu
Yard. Doç. Dr. Öznur Özden
Claire Özel
Prof. Dr. Serhat Pabuççuoğlu
Av. Güler Polat
Doç. Dr. Kerem Rızvanoğlu
Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam
Psik. Barış Salman
Yard. Doç. Dr. Hande Sart
Yard. Doç. Dr. Reyhan Saydam
Yard. Doç. Dr. Şebnem Sayhan
Prof. Dr. Talat Saygaç
Yard.Doç.Dr. Sergender Sezer
Doç. Dr. Gülgün Fatma Şengör
Uzm. Dr. Ayşe Turan
Prof. Dr. Ümit Türkoğlu
Doç Dr. Sait Uluç
Prof. Dr. Deniz Değer Ulutaş
Prof. Dr. Pınar Ünsal
Doç. Dr. Tevfik Bedirhan Üstün
Prof. Dr. Ayşe Yalıman
Prof. Dr. Yavuz Yakut
Doç. Dr. İpek Yeldan
Dr. Engin Yılmaz
Prof. Dr. Meltem Yılmaz
Prof. Dr. Öznur Yılmaz
Yard. Doç. Dr. Volkan Yılmaz

Sözlü Bildiri Jürisi

Prof. Dr. Oya Hazer (Başkan)
Doç. Dr. Ayşe Sanem Şahlı
Doç. Dr. Çiğdem Ayhan
Doç. Dr. Derya Buğdaycı
Doç. Dr. Serdar Orhan
Doç. Dr. Gülgün Şengör
Yard. Doç. Dr. Ebru Demirci
Yard. Doç. Dr. Hayrünnisa Alp
Yard. Doç. Dr. Gülnur Elmas Mertoğlu
Yard. Doç. Dr. Öznur Özden
Öğr. Gör. Berjan Demirtaş

Poster Bildiri Jürisi

Prof. Dr. Neşe Kars (Başkan)
Yard. Doç.Dr. Sergender Sezer
Uzman Sosyal Çalışmacı Kemal Güdek
Didem Gürdoğan
Dr. Fzt. Hande Güney
Dr. Fzt. Gözde Gür

Organizasyon Sekterliği
İstanbul Üniversitesi

Mahbube Akar
Didem Akyüz
Hayri Çayırlı
Ilgın Aydınoğlu

Bilimsel Sekreterlik
Hacettepe Üniversitesi

Uz. Fzt. Esra Ateş Numanoğlu
Fzt. Yasin Ekinci

Kongre Hakkında

Engellilik Araştırmaları nedir?

"Engellilik Araştırmaları" engellilik deneyiminin büyüme ve gelişmeyi, öğrenme sürecini, benlik gelişimini, ilişkileri nasıl şekillendirdiğini; temel hak ve özgürlüklerin kullanımını nasıl etkilediğini irdeleyen yeni bir bilim alanıdır.

Engellilik araştırmaları; engellilikle ilgili konularda tıp, eğitim, psikoloji, sosyoloji, hukuk, siyaset bilimi gibi bilim dallarının kesişme noktalarında disiplinler arası öncül araştırmaların planlanması ve sektörler arası uygulanabilir projelerin yapılandırılmasına hız vererek, kalıcı çözümlere ulaşmayı sağlar.

Kongre Ana Teması

Öncül araştırmalar, İyi uygulamalar, Disiplinler ve Sektörler arası İşbirliği

Kongre Konuları

- İnsan hakları ve sosyal adalet
- Sosyal politikalar
- Sağlık ve rehabilitasyon
- Eğitim
- İstihdam
- Yaşlılıkta engellilik
- Evde bakım
- Erişilebilirlik
- Yardımcı teknolojiler
- Tarih, edebiyat ve sanat
- Medya
- Diğer

Genel Bilgiler

Kongre Yeri ve Tarihi

Engellilik Araştırmaları Kongresi 24-25 Kasım 2016'da İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezinde gerçekleştirilecektir.

Kongre Dili

Kongre dili Türkçedir.

Erişilebilirlik

Sesli Betimleme Derneğinin destekleriyle Ana Salondaki tüm oturumlarda sesli betimleme yapılacaktır.

Kongre sürecinde işitme engelli katılımcıların olduğu oturumlar için işaret dili tercümanı bulundurulacaktır.

İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi girişinde akülü tekerlekli araçlar için şarj ünitesi mevcuttur.

Kongre boyunca Ana Salon'daki oturumlar **İstanbul Üniversitesi WEB TV'**den canlı yayın olarak izlenebilecektir. Kongreye gelemeyen kişiler: **http://iuwebtv.istanbul.edu.tr**/ sitesini ziyaret edebilirler.

Kongrenin Organizasyonu

Kongrenin organizasyonunu İstanbul Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (SEM) üstlenmiştir.

İÜ Engelliler Uygulama ve Araştırma ve Uygulama Merkezi

Web Sitesi: www.enuygar.istanbul.edu.tr

HÜ Engelliler Araştırma ve Uygulama Merkezi

Web Sitesi: www. engelsiz.hacettepe.edu.tr

Kayıt

Katılım Ücreti: 200 TL'dir.

Hesap Adı: İÜ Sürekli Eğitim Merkezi
Açıklama kısmına "ENARK" yazılmalıdır.

IBAN: TR87 0001 2009 8200 0006 2004 04
Halk Bankası Beyazıt Şubesi
Hesap No: 6200404

Konaklama

24-25 Kasım 2016 tarihlerinde düzenlenecek olan 1. Engellilik Araştırmaları Kongresi için erişilebilirliği uygun olan konaklama otelleri önerilerini aşağıda sunarız. **Rezervasyon sırasında Kongreye katılacağınızı belirtmeniz önemlidir.**

Best Western Plus The President Hotel :www.thepresidenthotel.com

Best Western Senator: www.senatorhotel.com/tr/

Ramada Grand Bazaar: ramadaistanbulgrandbazaar.com/tr/home

Prestige Hotel: www.hotelprestige.com.tr/

Taksim Senator: http://senatorhoteltaksim.com/

Boutique Saint Sophia: www.boutiquesaintsophia.com/

Ulaşım

İstanbul Üniversitesi Kongre Ve Kültür Merkezi

Adres

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü
Beyazıt Kampüsü
Kongre ve Kültür Merkezi
34452 Beyazıt / Fatih / İstanbul

Sosyal Program

Kongre Sosyal Programı aşağıdaki etkinliklerden oluşmaktadır.

"Erişiyorsam Varım" Sergisi

İsveç ve Türkiye'den 22 portre ve onların içten hayat hikâyelerinden oluşan 'Erişiyorsam Varım' /AccessAbility Sergisi Kongre süresince, Kongre Merkezinin en üst katında yer alan Sergi Salonunda izlenebilir.

"Erişiyorsam Varım!" sergisi; İsveç Konsolosluğu, İsveç Enstitüsü, Ruh Sağlığında İnsan Hakları Girişimi Derneği (RUSİHAK) ve Engelli Kadın Derneğinin(ENG-KAD) işbirliği ile hazırlanmış bir projedir.

"Düşümdeki Uçurtma" Belgesel Gösterimi

Türkiye Kas Hastalıkları Derneğinin destekleriyle 2012 yılında çekilen ve yönetmenliğini Gülsün Sarıoğlu'nun yaptığı "Düşümdeki Uçurtma" belgesel gösterimi 24 Kasım 2016, Perşembe günü, Kongre Ana Salonunda 13:00-13:30 saatleri arasında izlenebilir.

Gala Yemeği

Gala Yemeği 24 Kasım 2016 Perşembe günü, 20:00-22:00 saatleri arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Florya Sosyal Tesislerinde gerçekleştirilecek olup, Gala Yemeği'ne katılım kongre kayıt ücretlerine dâhildir.

II. Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesi

Kongre merkezine 5 dakikalık yürüme mesafesinde olan II. Bayezid Türk Hamam Kültürü Müzesi 09:30-16:30 saatleri arasında gezilebilir.

Genel Program (1)

(24 Kasım 2016)

1. ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

24-25 Kasım 2016

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KONGRE VE KÜLTÜR MERKEZİ

24 KASIM 2016 PERŞEMBE				
	ANA SALON	**SALON 2**	**SALON 3**	**SALON 4**
08:30 - 09:30	**KAYIT**			
09:30 - 10:30	**AÇILIŞ ve HOŞGELDİNİZ** T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Sayın Fatma Betül SAYAN KAYA'nın teşrifleriyle…			
10:30 - 11:00	**Konferans 1** Engellilik Sosyolojisi Esra Burcu SAĞLAM			
11:00 - 11:30	**ARA & SERGİ VE POSTER ALANI ZİYARETİ** "ERİŞİYORSAM VARIM" Sergisi, *İsveç Konsolosluğunun Destekleriyle…*			
11:30 - 12:45	**Panel 1** Engellilik Çalışmalarında Hak Temelli Yaklaşımlar: "Bizim için, bizsiz asla!"			
12:45 - 13:45	**ÖĞLE YEMEĞİ & SERGİ VE POSTER ALANI ZİYARETİ & FİLM GÖSTERİMİ** "DÜŞÜMDEKİ UÇURTMA" Belgeseli, *Türkiye Kas Hastalıkları Derneğinin Destekleriyle…*			
13:45 - 14:45	**Panel 2** Türkiye'de Yapılan Engellilik Araştırmaları ve Araştırma Yöntemleri	**Sözlü Bildiriler**	**HİPPOTERAPİ ATÖLYESİ** Kocaeli Ü. Atçılık MYO	**Sosyal Yaşam ve Sporda Uygulama ve Araştırma Örnekleri**
14:45 - 15:15			**RENKLİ KAMPÜS**	
15:15 - 15:45	**ARA & SERGİ VE POSTER ALANI ZİYARETİ**			
15:45 - 16:45	**Seçilmiş İyi Uygulama Örnekleri**	**Sözlü Bildiriler**	**SESLİ BETİMLEME ATÖLYESİ** (SE-BE-DER)	**Sosyal Hizmet ve İyi Uygulamalar**
16:45 - 17:00				
17:00 - 18:00	**ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI İLETİŞİM AĞI TOPLANTISI**			**Psikolojik Destek Uygulamaları**
20:00 - 22:00	**GALA YEMEĞİ** İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ev sahipliği ile Florya Sosyal Tesislerinde (Ulaşım sağlanacaktır.)			**YAŞLILARDA FİZİKSEL AKTİVİTE ATÖLYESİ** Esnaf Hastanesi (15:45-16:45)

Genel Program (2)

(25 Kasım 2016)

1. ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

24-25 Kasım 2016

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KONGRE VE KÜLTÜR MERKEZİ

25 KASIM 2016, CUMA				
	ANA SALON	**SALON 2**	**SALON 3**	**SALON 4**
09:00-09:30	**Konferans 2** Engellilik Araştırmaları: Evrensel Tasarım Seçeneği Tevfik Bedirhan ÜSTÜN	**Panel 3** Yaşlılıkta İşlevsellik ve Engellilik	**İstihdamda İş Koçluğu Uygulamaları**	**Üniversitelerde Yapılmış İyi Uygulama Örnekleri**
09:30 - 10:00	**Konferans 3** İnsan-Bilgisayar Etkileşimi ve Web Erişilebilirliği Kerem RIZVANOĞLU			
10:00 - 10:30	**ARA & SERGİ VE POSTER ALANI ZİYARETİ**			
10:30 - 11:00	**Panel 5** Görme Engellilerde Rehabilitasyon ve Türkiye'deki Sorunlar	**Panel 4** Yaşlılıkta Yaşam	**Yerel Yönetimlerden Örnekler -I**	**Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları**
11:00 - 11:30				
11:30 - 12:15		**Panel 6** Engellilerde Evde Bakım, Sorunlar ve Çözüm Yolları		
12:15 - 13:15	**ÖĞLE YEMEĞİ & SERGİ VE POSTER ALANI ZİYARETİ**			
13:15 - 14:15	**Panel 7** Özel Eğitimde Neler Oluyor?	**Panel 8** Sosyal Güvenlik ve Sağlık Hakkı	**Yerel Yönetimlerden Örnekler-II**	**İşitme Kayıplarında Sorunlar ve Çözümler**
14:15 - 14:45		**Sözlü Bildiriler**		**Erişilebilir Afet Yönetimi Uygulamaları**
14:45 - 15:15	**Panel 9** Ülkemizde İşitme Kayıpları ve Yaşam			
15:15 - 16:15			**ÖZEL EĞİTİMDE ROBOT KULLANIMI ATÖLYESİ** Burak Şişman, İ.Ü.	**Engelsiz Sağlık Uygulamaları**
16:15 - 16:45	**ARA & SERGİ VE POSTER ALANI ZİYARETİ**			
16:45 - 17:30	**Panel 10** Medya ve Engellilik	**Panel 11** İşitme Kayıplarında Teknolojik Gelişmeler ve Yenilikler	**ÖZEL EĞİTİMDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ ATÖLYESİ** Gazi Ü. GEGSEM	**ENGELSİZ APPLE ATÖLYESİ** Çağrı Artan
17:30 - 18:15				**ENGELSİZ ANDROİD ATÖLYESİ** Sarper Arıkan
18:15 - 19:00	**ÖDÜL TÖRENİ VE KAPANIŞ**			
			EVRENSEL TASARIM ATÖLYESİ İTÜ	Esnaf Hastanesi (15:30-16:50)

www.engellilikarastirmalari.istanbul.edu.tr

Ayrıntılı Bilimsel Program

1. ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONGRESİ

AYRINTILI BİLİMSEL PROGRAMI	
24 KASIM 2016, PERŞEMBE	
ANA SALON	
09:30-10:30	***AÇILIŞ TÖRENİ***
	Hoş geldiniz
	Resa AYDIN, Tülin DÜGER *Kongre Başkanları*
	Mahmut AK *İstanbul Üniversitesi Rektörü, Kongre Onursal Başkanı*
	Fatma Betül SAYAN KAYA *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı*
10:30-11:00	***Konferans 1***
	Oturum Başkanı:
	Aydan ORAL, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Kurucu Başkanı
	Engellilik Sosyolojisi *Esra BURCU SAĞLAM, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü*
11:00-11:30	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
	"ERİŞİYORSAM VARIM" Sergisi *(İsveç Konsolosluğunun Destekleriyle)*
11:30-12:45	***Panel 1***
	Engellilik Çalışmalarında Hak Temelli Yaklaşımlar: "Bizim için, bizsiz asla!"
	Oturum Başkanları: *Resa AYDIN, İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi* *Volkan YILMAZ, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Politika Forumu*
11:30-11:45	*Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi ve Engellilerin Karar Alma Süreçlerine Katılımı* *İdil IŞIL GÜL, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi*
11:45-12:00	*Engelli Hakları Hareketi ve Sosyal Modelin Doğuşu* *Volkan YILMAZ, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Politika Forumu*
12:00-12:15	*Biyopsikososyal Model Yaklaşımının Getirdikleri* *Hande SART, Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü*
12:15-12:30	*Türkiye'de Akademide Engelli / Engelli Akademisyen Olmak* *Engin YILMAZ, Boğaziçi Üniversitesi, GETEM*
12:30-12:45	*Tartışma*

12:45-13:45	***Öğle Yemeği & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
13:15-13:45	*"DÜŞÜMDEKİ UÇURTMA" Belgesel Gösterimi* *(Türkiye Kas Hastalıkları Derneğinin destekleriyle)*
14:00-15:15	***Panel 2***
	Türkiye'de Yapılan Engellilik Araştırmaları ve Araştırma Yöntemleri
	Oturum Başkanları: *Veysel BOZKURT, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Sosyolojisi* *İshak KESKİN, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi*
14:00-14:15	*Türkiye'de Engelli Birey Sayısını Belirlemeye Yönelik Yapılan Araştırmalar* *Tayyar KUZ, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, EYH Araştırma Geliştirme ve Proje Daire Başkanı*
14:15-14:30	*Özel Eğitimde Aile Araştırmaları* *Atilla CAVKAYTAR, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*
14:30-14:45	*Sağlık Yönetiminde Nicel Araştırmaların Etkin Kullanımı ve Hemofili Örneği* *Haluk ZÜLFİKAR, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi*
14:45-15:00	*Engelli Hakları İzleme ve Araştırma Çalışmalarında Sahada Yaşanan Sorunlar ve Çözümler* *Süleyman AKBULUT, Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği*
15:00-15:15	*Tartışma*
15:15-15:45	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
15:45-17:00	***Seçilmiş Uygulamalar***
	Oturum Başkanları: *Mine KIRBAŞLI, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Bankacılık ve Sigortacılık Bölüm Başkanı; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Yönetim Kurulu Üyesi* *Ayşe YALIMAN, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı Başkanı*
15:45-16:00	***U1.*** *Türkiye Kas Hastalıkları Derneği* *Coşkun ÖZDEMİR, Türkiye Kas Hastalıkları Derneği Başkanı*
16:00-16:15	***U2.*** *İstanbul Teknik Üniversitesi Evrensel Tekstil Tasarım Merkezi* *Nevin Çiğdem GÜRSOY, İstanbul Teknik Üniversitesi,Tekstil Teknolojileri ve Tasarım Fakültesi, Tekstil Mühendisliği Bölümü* *Göksenin İNALHAN, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi*
16:15-16:30	***U3.****Ege Ağız Diş Sağlığı ve Diş Hekimleri Derneği* *Ertuğrul SABAH, Ege Ağız Diş Sağlığı ve Diş Hekimleri Derneği*
16:30-16:45	***U4.*** *EÇADEM: Engelli Çocuk ve Ailelerine Destek Merkezi* *Ayfer ELÇİGİL, Koç Üniversitesi, Hemşirelik Yüksek Okulu, Çocuk Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı*
16:45-17.00	***U5.*** *Düşler Akademisi* *Ercan TUTAL, Alternatif Yaşam Derneği*
17:00-18:00	***Engellilik Araştırmaları Platformu İletişim Ağı Toplantısı***
	Oturum Başkanları: *Resa AYDIN, İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi* *Tülin DÜGER, Hacettepe Üniversitesi, EUAM*

	SALON 2
13:45-14:45	***Sözlü Bildiriler***
	Oturum Başkanları: *Hayrünnisa ALP, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü* *A. Sanem ŞAHLI, Hacettepe Üniversitesi, Odyoloji Bölümü*
13:45-13:55	***S1****. Osmanlı Toplumu Engellileri Nasıl Tanımlar?* *Kamuran ŞİMŞEK*
13:55-14:05	***S2****. Ne Kadar Farkındayız?: "Engellilik Bilinci"* *Zerrin AYVAZ REİS, Şebnem ÖZDEMİR*
14:05-14:15	***S3.*** *Körlükte Engellilik Algısı Olgusu* *Engin YILMAZ*
14:15-14:25	***S4****. Kâğıthane'de Fiziksel Engellilerin Özellikleri ve Yaygınlaştırılmış Toplumsal Rehabilitasyon Üzerine Etnografik Bir İnceleme* *Mehmet Utku İÇEN, Yüksel KIRIMLI*
14:25-14:35	***S5.*** *İşitme Engelli Yetişkin Bireylerde Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım ve Bakış Açılarının İncelenmesi* *Kudret ÇELEBİOĞLU, Yeliz İLGAR*
14:35-14:45	***S6****. "Bu Sese Kulak Ver Programı" nın İşitme Cihazının Doğru Kullanımına ve Sosyal Görünüş Kaygısına Etkisi* *Fatma Nevin ŞİŞMAN, Kamer GÜR, Ayşe KIVRAK, Cuma ALTUNDAL, Halime ERTAŞ, Sümeyye KOŞAR*
14:45-15:15	***Sözlü Bildiriler***
	Oturum Başkanları: *Neşe KARS, İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi* *Gülnur Elmas MERTOĞLU, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi*
14:45-14:55	***S7.*** *Üniversite Öğrencilerinde Engelli Bireylere Yönelik Tutumlar ve Sosyal Beğenirlik Arasındaki İlişki* *Zümrüt GEDİK, Huriye TOKER*
14:55-15:05	***S8.*** *Üniversite İdari Personelinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumları* *Hilal DÖNER, İpek DEMİROK, Zeynep HATİPOĞLU SÜMER*
15:05-15:15	***S9.*** *Yükseköğretimde Engelli Öğrencilerin Desteklenmesinde Öğretim Elemanlarının Rolü, Tutumları ve Deneyimleri* *Ali Ekrem ÖZKUL*
15:15-15:45	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
15:45-16:25	***Sözlü Bildiriler***
	Oturum Başkanları: *Çiğdem AYHAN, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü* *Nazlı Derya SOY BUĞDAYCI, İstanbul Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi*
15:45-15:55	***S10****. Erişkin Tip Serebral Palsi'li Bireylerin Sosyodemografik Özellikleri ve Ev Ortamları* *Gül Tuğba BULUT, Evrim Coşkun ÇELİK, Sonay ÖZDEMİR, Okcan BASAT, Ebru YILMAZ YALÇINKAYA*
15:55-16:05	***S11****. Pediatrik Romatizmal Hastalığı Olan Olgularda Okul Eğitimine Katılımda Karşılaşılan Sorunların Analizi* *Ümit UĞURLU*

16:05-16:15	***S12.*** *Multipl Skleroz Hastalarında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ile Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* *Kamer ÜNAL, Muhammed Emin ÖZCAN, Nilgün GÜRSES, Elif DURGUT, Hasan Hüseyin KARADELİ, Talip ASİL*
16:15-16:25	***S13.*** *Yürüme Fonksiyonunu Kaybetmiş Kanser Hastalarında Yorgunluk ile Kavrama Kuvveti, Anksiyete-Depresyon ve Yaşam Kalitesi İlişkinin Araştırılması* *Yasin EKİNCİ, Tülin DÜGER*
16:30-17:00	***Sözlü Bildiriler***
	Oturum Başkanları: *Berjan DEMİRTAŞ, İstanbul Üniversitesi, Veterinerlik Fakültesi, Meslek Yüksek Okulu, Atçılık ve At Atrenörlüğü Programı* *Gülgün ŞENGÖR, İstanbul Üniversitesi, Su Ürünleri Fakültesi*
16:30-16:40	***S14****.Van İlinde Yaşayan Bedensel Engellilerin Tıbbi Ve Sosyal Durumunun Değerlendirilmesi* *Ayşe YÜKSEL, Sinemis ÇETİN DAĞLI, Umahan KALE, Emine ULU BOTAN*
16:40-16:50	***S15.*** *Atıcılık Sporunun Bedensel Engelli ve Sağlıklı Sporcularda Yaşam Kalitesi Üzerine Etkilerinin Karşılaştırılması* *Asude ARIK*
16:50-17:00	***S16.*** *Ortopedik Engelli Bekâr Kadınların Evlilik ve Sosyal Yaşama İlişkin Sorun ve Beklentileri* *Manolya KARAOĞLAN*
	SALON 3
13:45-14:45	***Hippoterapi Atölyesi***
	Erdener BALIKÇI, Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Atçılık Meslek Yüksek Okulu *Oğuzhan BAHADIR, Kocaeli Üniversitesi Araştırma Uygulama Hastanesi*
14:45-15:15	***Sorumlu Liderlik ve Renkli Kampüs***
	Oturum Başkanları: *Serkan EROL, Orman Yüksek Mühendisi* *Serdar KULAK, MEB Felsefe Grubu Öğretmeni, Felsefe Grubu Öğretmeni; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Eski Engelli Öğrenci Koordinatör Yardımcısı*
14:45-15:05	***U6.*** *Arzu GÜNEŞLI, Kristina STEINBUCHEL, Renkli Kampüs Sorumlu Liderlik ve Farkındalık Programı Sosyal Girişimi*
15:05-15:15	*Tartışma*
15:15-15:45	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
15:45-16:45	***Sesli Betimleme Atölyesi***
	Emine KOLİVAR, Sesli Betimleme Derneği Yönetim Kurulu Üyesi *Engin YILMAZ, Sesli Betimleme Derneği Yönetim Kurulu Başkanı*
	SALON 4
13:45-15:15	***Sosyal Yaşam ve Sporda Uygulama ve Araştırma Örnekleri***
	Oturum Başkanları: *Banu ATAMAN YANCI, İstanbul Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi* *Sezgi GEDİK, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Turizm ve Otel*

İşletmeciliği Anabilim Dalı

13:45-14.05 ***U7.*** *Engelliler İçin Sıra Dışı Dans Festivali (ENİSDAF)*
Gonca İNCE, Çukurova Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu

14:05-14:25 ***U8.*** *Gençlik ve Spor Faaliyetleri İçin Engelsiz İçin Engelsiz Otobüs Projesi*
Mehmet Ata ÖZTÜRK, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

14:25-14:45 ***U9.*** *Engelli Dostu Oteller ve Engelsiz Turizm Projesi*
Manolya KARAOĞLAN, Kenan DOĞAN, Mersin Büyükşehir Belediyesi

14:45-15:05 ***U10.*** *Restoranların Erişilebilirliğine İlişkin Ölçütler Kapsamında Bir Uygulama Projesi; Erişilebilir Restoran Menüleri*
Selahattin AYDIN, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

15:05-15:15 *Tartışma*

15:15-15:45 ***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***

15:45-16:45 ***Sosyal Hizmet ve İyi Uygulama Örnekleri***

Oturum Başkanları:
Faruk TAŞCI, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
Pervin GİYİK, Türkiye Sakatlar Derneği Genel Merkez Kadın Kurulu Başkanı, İstanbul Üniversitesi ENUYGAR Merkezi Komisyon Üyesi

15:45-16:00 ***U11.*** *Sağlık Rehabilitasyon ve Sosyal Hizmet*
Kemal GÜDEK, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı;, Uzman, Sosyal Çalışmacı

16:00-16.15 ***U12.*** *Türkiye'de Engelli Bakım Hizmetlerinin Kurumsallaşması ve Kadın Emeği*
Betül ALTUNTAŞ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümü

16:15-16.30 ***U13.*** *Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çocukların Psikososyal Gelişimlerinin İzlenmesinin Değerlendirilmesi*
Sündüs SANCAKOĞLU, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü Doktora Öğrencisi

16:30-16:45 ***U14.*** *Engelli Çocukların Şiddetten Korunması, İskoçya Modeli*
Umay Tuana TOLUNAY, Acıbadem Üniversitesi, Tıp Fakültesi Öğrencisi

16:45-18:15 ***Psikolojik Destek Uygulamaları***

Oturum Başkanları:
Pınar ÜNSAL, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü; İstanbul Üniversitesi, Kariyer Geliştirme Merkezi Müdürü
İlyas KAYA, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Anabilim Dalı

16:45-17:05 ***U15.*** *Kas Hastalarına Online Psikolojik Destek*
Fatih KILIÇARSLAN, Türkiye Kas Hastalıkları Derneği

17:05-17:25 ***U16.*** *Engelli Çocukların Kardeşleriyle Yapılan Psikodrama Grup Terapisinin Depresyon ve Kaygı Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi*
Ertan GÖRGÜ, Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

17:25-17:45 ***U17.*** *Bilişsel - Davranışçı Yaklaşıma Dayalı Grup Terapisi Programının Görme Engelli . Bireylerde Depresif Belirti ve Umutsuzluk Düzeylerine Etkisi*
Volkan DEMİR, Klinik ve Adli Psikoloji Derneği, Klinik Psikolog

17:45-18:00 ***U18.*** *Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları*
Nilgün KARACAOĞLU, Engelli Kadın Derneği (ENG-KAD)

18:00-18:15 ***U19.*** *Serebral Palsisi Olan Çocuklarda Psikiyatrik Sorunlar ve Psikososyal Değerlendirme*
İbrahim ADAK, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Anabilim Dalı

ESNAF HASTANESİ EGZERSİZ SALONU, BEYAZIT

15:45-16:45 ***Yaşlılarda Fiziksel Aktivite Atölyesi***

Ayşegül 'Rosa' AKSOY, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi Bölümü

20:00-22:00 ***Gala Yemeği***

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Florya Tesisleri

25 KASIM 2016, CUMA
ANA SALON

09:00-09:30 ***Konferans 2***

Oturum Başkanı:
Hande SART, Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Engellilik Araştırmaları: Evrensel Tasarım Seçeneği
Tevfik Bedirhan ÜSTÜN, Dünya Sağlık Örgütü

09:30-10:00 ***Konferans 3***

Oturum Başkanı:
Zerrin AYVAZ REİS, İstanbul Üniversitesi, Enformatik Bölümü; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Müdür Yardımcısı

İnsan-Bilgisayar Etkileşimi ve Web Erişilebilirliği
Kerem RIZVANOĞLU, Galatasaray Üniversitesi İletişim

10:00-10:30 ***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***

10:30-12:00 ***Panel 5***

Görme Engellilerde Rehabilitasyon ve Türkiye'deki Sorunlar

Oturum Başkanları:
Tülin DÜGER, Hacettepe Üniversitesi, EAUM
Esra BURCU SAĞLAM, Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

10:30-10:45 *Görme Engelliler ve Engelli Sağlık Rapor Sistemine Dair Sorunları*
Ayşe TURAN, Sağlık Bakanlığı, Göz Hekimi

10:45-11:00 *Görme Engellilerde Rehabilitasyon ve Üniversite Yaşamında Sorunlar*
Songül ATASAVUN UYSAL, Hacettepe Üniversitesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü

11:00-11:15 *Görme Engellilerde Psikoloji ve Erken Dönem Müdahaleye Dair Sorunlar*
Hale AKSUNA, Psikolog

11:15-11:30 *Görme Engelliler ve Çok Engelli Görmeyen Çocukların Eğitimi ve Eğitimindeki Sorunlar*
Emine AYYILDIZ, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Otizm Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

11:30-12:00 *Tartışma*

12:15-13:15 ***Öğle Yemeği & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***

13:15-14:45	***Panel 7***
	Özel Eğitimde Neler Oluyor?
	Oturum Başkanları: *Ayşegül ATAMAN, Kıbrıs Lefke Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü* *Yeşim FAZLIOĞLU, Trakya Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü*
13:15-13:30	*Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Tanılama ve Yönlendirme Süreci* *Oktay KILIÇ, Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Daire Başkanlığı, Rehberlik Hizmetleri Müdür Vekili*
13:30-13:45	*Özel Eğitim İhtiyacı olan Öğrenciler İçin Eğitim Fırsatları* *Seyfettin TORAMAN, Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Kaynaştırma Dairesi Başkanı*
13:45-14:00	*Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencilerin Eğitim Ortamlarının İyileştirilmesi ve Yenilikler* *M. Ramazan BARIN, Milli Eğitim Bakanlığı, İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanı*
14:00-14:15	*Özel Eğitim İhtiyacı olan Öğrenciler İçin Hazırlanan Yeni Programlar* *Turgut BAĞRIAÇIK, Milli Eğitim Bakanlığı, Programlar ve Öğretim Materyalleri Dairesi Başkanı*
14:15-14:30	*Engelli Bireylerin Eğitim Hakkı Bağlamında Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar* *İdil Seda AK, Engelli Hakları Aktivisti, Eğitimci*
14:30-14:45	*Tartışma*
14:45-16:15	***Panel 9***
	Türkiye'de İşitme Kayıpları ve Yaşam
	Oturum Başkanları: *Erol BELGİN, Başkent Üniversitesi Odyoloji Bölüm Başkanı* *Yusuf KEMALOĞLU, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Odyoloji Bölüm Başkanı*
14:45-15:00	*Yenidoğan İşitme Tarama Programları* *Yusuf KEMALOĞLU, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Odyoloji Bölüm Başkanı*
15:00-15:15	*İşitme Kayıplı Çocuklarda Re/Habilitasyon Yaklaşımları* *A. Sanem ŞAHLI, Hacettepe Üniversitesi, Odyoloji Bölümü*
15:15-15:30	*İşitme Kayıplı Çocuklarda Okul Seçimi ve Kaynaştırma* *Leyla TATLI, Uzm. Odyolog*
15:30-15:45	*Özel Eğitim Boyutu ile İşitme Kayıplı Çocuklar* *Derya ŞAHİN, Uzm. Odyolog*
15:45-16:00	*İşitme Engellilerin Eğitim Ortamlarının İyileştirilmesi ve Yeni Uygulamalar* *Mükremin GÜNGÖR; Milli Eğitim Bakanlığı, Uzman Yardımcısı*
16:00-16:15	*Tartışma*
16:15-16:45	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
16:45-18:00	***Panel 10***
	Medya ve Engellilik
	Oturum Başkanları: *Neşe KARS, İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon Anabilim Dalı Başkanı; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Müdür Yardımcısı* *Ergün YOLCU, İstanbul Üniversitesi, Basın ve Halka İlişkiler Müdürü; İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Sinema ve Televizyon Bölüm Başkanı*
16:45-16:55	*Şemsettin Fuat İNCİ, TRT Strateji Geliştirme Daire Başkanı*

16:55-17:05	*Oğuz KARALİ, Yapımcı- Global Prodüksiyon Sahibi*
17:05-17:15	*Zahide YETİŞ, Sunucu-Zahide Yetiş'le programı*
17:15-17:25	*İlker BARIŞ, Senarist- Senaryo ve Diyalog Yazarı, Sinema Eseri Sahipleri Meslek Birliği Başkanı*
17:25-17:35	*Ayşegül DOMANİÇ YELÇE, Gazeteci-Yazar, Hürriyet Gazetesi Köşe Yazarı, Türkiye Kas Hastalıkları Derneği Başkan Yardımcısı*
17:35-18:00	*Tartışma*

SALON 2

09:00-10:00	***Panel 3***
	Yaşlılıkta İşlevsellik ve Engellilik
	Oturum Başkanları: *Nurten ESKİYURT, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı* *M. Akif KARAN, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Geriatri Bilim Dalı*
09:00-09:15	*Yaşlanma ve Yaşlılık: Engellilik, İşlevsellik* *M. Akif KARAN, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Geriatri Bilim Dalı*
09:15-09:30	*Yaşlılıkta Denge ve Değerlendirilmesi* *Nurten ESKİYURT, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı*
09:30-09:45	*Düşme ve Önlenmesi* *Fatih TUFAN, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Geriatri Bilim Dalı*
09:45-10:00	*Tartışma*
10:00-10:30	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
10:30-11:30	***Panel 4***
	Yaşlılıkta Yaşam
	Oturum Başkanları: *M. Akif KARAN, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Geriatri Bilim Dalı* *Ülkü AKARIRMAK, İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı*
10:30-10:45	*Yaşlılığın Az Bilinen Sorunu: Sarkopeni* *Gülistan BAHAT ÖZTÜRK, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Geriatri Bilim Dalı*
10:45-11:00	*Yaşlılar İçin Yaşamı Kolaylaştırıcı Teknolojiler* *Yunus Ziya ASLAN, İstanbul Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi*
11:00-11:15	*Yaşlı Bakıcı Sendromu* *Sibel ÇAKIR, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı*
11:15-11:30	*Tartışma*
11:30-12:30	***Panel 6***
	Engellilerde Evde Bakım; Sorunlar ve Çözüm Yolları

Oturum Başkanı:
Hulusi Armağan YILDIRIM, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
Oya HAZER, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü

11:30-11:45 *Engellilerde Evde Bakım Hizmetleri*
Hulusi Armağan YILDIRIM, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

11:45-12.00 *Evde Bakımda Yaşlı Destek Programı (YADES)*
Coşgun GÜRBOĞA, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Yaşlı Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

12:00-12:15 *Türkiye'de Evde Bakım Hizmetleri Sunumunda Yaşanan Güçlükler*
Naile BİLGİLİ, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

12:15-12:30 *Tartışma*

12:30-13:15 ***Öğle Yemeği & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***

13:15-13:45 ***Panel 8***

Sosyal Güvenlik ve Sağlık Hakkı

Oturum Başkanları:
Kerem GİRAY, İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi
Ender GÜLVER, İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Anabilim Dalı

13:15-13:30 *Bütünleşik Bakım Planı*
Orhan KOÇ, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkan Yardımcısı

13:30-13:45 *Genel Sağlık Sigortası*
Gazi ALATAŞ, Genel Sağlık Sigortası Genel Müdürü

13:45-14.00 *Sağlıkta Uygulama Tebliği (SUT)*
Turan HANÇERLİ, Ortopedik Engelliler Federasyonu Başkan Yardımcısı, Türkiye Sakatlar Derneği Başkan Yardımcısı

14:00-14:15 *Tartışma*

14:15-15:05 ***Sözlü Bildiriler***

Oturum Başkanları:
Oya HAZER, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü
Serdar ORHAN, Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

14:15-14:25 ***S17.*** *Afetler ve Engellilik*
Gül YÜCEL

14:25-14:35 ***S18.*** *Psikososyal Açıdan Farklı Engel Gruplarındaki Bireylerde Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesinin Araştırılması*
Ömer Faruk YAŞAROĞLU, Yasin EKİNCİ, Elif KIRDI, Mintaze KEREM GÜNEL

14:35-14:45 ***S19****. Türkiye'deki Kullanıcı Deneyimi Profesyonellerinin Web Erişilebilirliğine Yönelik Algısı*
Yavuz İNAL, Kerem RIZVANOĞLU, Yeliz YEŞİLADA

14:45-14:55 ***S20.*** *Nasıl Bir Mimarlık Eğitimi ile Kapsayıcı Çevreler Tasarlanır?*
Göksenin İNALHAN

14:55-15:05 ***S21.*** *Çocuk Oyun Alanlarında Evrensel Tasarım Arayışı: İstanbul-Beşiktaş İlçesi Örneği*
Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ, Öykü ÖZDEN

15:15-16:25	***Sözlü Bildiriler***
	Oturum Başkanları: *Ebru DEMİRCİ, İstanbul Üniversitesi, Ulaştırma ve Lojistik* *Öznur ÖZDEN, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi*
15:15-15:25	***S22.*** *Görme Engellilere Yönelik Karton Ambalaj Tasarımında İşlevsellik ve Okunabilirlik Algısı Üzerine Uygulamalar* *Pelin HAYTA, Dilek ÇULHA*
15:25-15:35	***S23.*** *Görme Engelli Ergen Bireylerde Mobil Telefon Aracılığıyla Sosyal Medya Kullanım Davranışı* *Seray ÖNEY DOĞANYİĞİT*
15:35-15:45	***S24.*** *Fen ve Teknoloji ile Fizik Derslerinin Okul ve Merkezi Sınavlarının Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi* *Arzu ÖDEN ACAR, Ali ERYILMAZ*
15:45-15:55	***S25****. Görme Engelli Bireylerde Ağız-Diş Sağlığının İncelenmesi* *Bakış ÇAYNAK, Cansu AKAY, Yelda KASIMOĞLU, Mine KORUYUCU, Elif Bahar TUNA, Zeynep AYTEPE*
15:55-16:05	***S26.*** *Engellilerde 'Yaşam Kalitesi' ile 'Affetmenin' Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi* *Esin AKDENİZ TÜCCAR*
16:05-16:15	***S27.*** *Başka Dilde Aşk Filmi Üzerinden Toplumdaki Sakatlık Algısı: "Eksik" ve "Anormal" Olmak* *Pınar AKOĞUL, Murat ŞENTÜRK*
16:15-16:25	*Tartışma*
16:15-16:45	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
16:45-17:45	***Panel 11***
	İşitme Kayıplarında Teknolojik Gelişmeler ve Yenilikler
	Oturum Başkanları: *Songül ALTINSAÇLI, İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi; İstanbul Üniversitesi, Engelli Öğrenci Koordinatörü* *Eyüp KARA, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Odyoloji Bölümü*
16:45-17:00	*İşitme Rehabilitasyon Çözümlerinde (İşitme Cihazı, İmplantlar) Güncel Yönelimler* *Bengi DÖLEK, İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Odyoloji Bölümü*
17:00-17:15	*Loop Sistemleri Ve Önemi* *Melda KAYA, İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Odyoloji Bölümü*
17:15-17:30	*İşitme Kayıplılarda Kendine Yardım Cihazları Ve Teknolojik Gelişmeler* *Rışvan DENİZ, İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Odyoloji Bölümü*
17:30-17:45	*Tartışma*
	SALON 3
09:00-10:00	***İstihdamda İş Koçluğu Uygulamaları***
	Oturum Başkanları: *Serap İNAL, Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü* *Mehmet KIZILTAŞ, Engelsiz Kariyer*
09:00-09:30	***U20.*** *Otizmli Gençlerin İstihdamında İş Koçluğu Uygulamaları* *Meyse BUDAKLI, Demet GÜLALDI, Kadıköy Belediyesi*

09:30-10:00	***U21.** Zihinsel Engeli Olan Bireyler İçin İş Koçluğu Eğitimi: Yerleştir, Eğit, Sürdür* *Serap İNAL, Feryal SUBAŞI, Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü*
10:00-10:30	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
10:30-12:15	***Yerel Yönetimlerden Örnekler-I***
	Oturum Başkanları: *Şebnem SAYHAN, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Danışma Kurulu Üyesi* *İpek YELDAN, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Danışmanı*
10:30-11:00	***U22.** Yerel Yönetimler Alanında Yapılan Çalışmalar: 0-6 Yaş Grubu Gelişimsel Yetersizlik Hizmetlerine Yönelik Uygulama Örneği* *Muzaffer SARAÇ, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Sağlık Daire Başkanlığı*
11:00-11:30	***U23.** Erişilebilir Kentler İçin Yerel Yönetimlerin Yükümlülükleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği* *Müberra KAVAK, Ebubekir GÜNDOĞDU, İstanbul Büyükşehir Belediyesi*
11:30-12:00	***U24**. Fizik Tedavi ve Engelli Rehabilitasyon Hizmetinde Bir İlk Olarak: Bayrampaşa Belediyesi Modeli* *Nurgül DÜRÜSTKAN ELBAŞI, Bayrampaşa Belediyesi*
12:15-13:15	***Öğle Yemeği & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
13:15-14.45	***Yerel Yönetimlerden Örnekler-II***
	Oturum Başkanları: *Ayhan METİN, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Bakanlık Müşaviri* *Seyhan BOZTEPE, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi*
13:15-13:30	***U25.** Engelsiz Kent Antalya* *Esra YEMEZ, Alanya Belediyesi*
13.30-13:45	***U26.** Hak Temelli Engelli Hizmetleri Sunmak: Karabağlar Belediyesi Örneği* *Şirince SÜZEK, Karabağlar Belediyesi*
13:45-14:00	***U27.** Sarıyer Belediyesi Engelli ve Yaşlı Hizmetlerinde Tekerlekli Sandalye Tamir Bakım ve Akü Değişimi Uygulaması* *Mahmut KEMENT, Sarıyer Belediyesi, Engelliler Koordinasyon Merkezi Sorumlusu*
14:00-14:15	***U28.** Simit Arabam Engel Tanımam Projesi* *Kenan DOĞAN, Alper YILDIZLI, Ayşe AK, Mersin Büyükşehir Belediyesi*
14:15-14:30	***U29.** İşitme Engellilerde Çalgı Öğretim Bağlamında "Kartal Belediyesi İşitme Engelliler Orkestrası" Örneği* *Mehmet Ali ÖZDEMİR, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Müzik Öğretmenliği Anabilmi Dalı*
14:30-14:45	*Tartışma*
15:15-16:15	***Eğitimde Robot Kullanımı Atölyesi***
	Burak ŞİŞMAN, İstanbul Üniversitesi, Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri
16:15-16:45	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***

16:45-17:45	***Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Eğitimi Atölyesi***
	Eylem DAYI, Gazi Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü *Barış KONOR, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fotoğraf ve Video Bölümü; GEGSEM Müdür Yardımcısı*

SALON 4

09:00-10:00	***Üniversitelerde Yapılmış İyi Uygulama Örnekleri***
	Oturum Başkanları: *Musa Yaşar SAĞLAM, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı* *Pervin BEZİRCİ, İstanbul Üniversitesi, Kütüphane Dökümantasyon Daire Başkanı*
09:00-09:15	***U30.*** *Görme Engellilerin Bilgiye Erişiminde Örnek bir Uygulama: GETEM (Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim) Laboratuvarı* *Leyla KANIK, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi*
09:15-09:30	***U31.*** *İstanbul Üniversitesi Engelsiz Bilgi Merkezi* *Pervin BEZİRCİ, İstanbul Üniversitesi, Kütüphane Dökümantasyon Daire Başkanı* *Mustafa ÖZYÜREK, İstanbul Üniversitesi, Kütüphane Dökümantasyon Daire Başkanlığı, Merkez Kütüphane Engelsiz Bilgi Merkezi Sorumlusu*
09:30-09:45	***U32.*** *İstanbul İlindeki İstanbul Üniversitesi Binalarının Erişilebilirlik Çalışması* *Sibel DEMİREL, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Bakanlık Müşaviri* *Gülsemin KILIÇASLAN, İstanbul Üniversitesi, Yapı İşleri Müdürlüğü*
09:45-10:00	***U33.*** *Engelliliğe Dayalı Ayrımcılıkla Eğitim Ortamında Mücadele Etmek* *Melisa SORAN, Müge AYAN, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi*
10:00-10:30	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
10:30-12:00	***Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları***
	Oturum Başkanları: *Betül BATIR, İstanbul Üniversitesi, Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi* *Nalan BABÜR, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri*
10:30-10:50	***U34.*** *Otizmli Bireylerde Alternatif İletişim Becerilerinin Önemi; Bir Uygulama Örneği " Benim Sesim de Var"* *Ertan GÖRGÜ, Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü*
10:50-11:10	***U35****. Eğitilebilir Zeka Düzeyinde Okuma- Yazma Becerisi Kazanımı* *Damla KARACAOĞLAN, Özel Dünya Boğaziçi Rehabilitasyon Merkezi*
11:10-11:30	***U36.*** *Huzurevinde Zihinsel Engelliler İçin Özel Eğitim Sınıfı Uygulaması* *Derya YÜCEL, Barınyurt Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi*
11:30-11:50	***U37.*** *Kaynaştırma Eğitiminde İşletme İşbirliğine Dayalı "Sporuma Sosyal Destek" Projesi* *Fikri KELEŞĞOLU, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü Doktora Öğrencisi*
11:50-12:00	*Tartışma*
12:15-13:15	***Öğle Yemeği & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***
13:15-14:15	***İşitme Kayıplarında Sorunlar ve Çözümler***
	Oturum Başkanları: *İbrahim DEMİRDÖĞEN, Halıcıoğlu İşitme Engelliler Ortaokulu Müdürü; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Danışma Kurulu Üyesi*

A. Sanem ŞAHLI, Hacettepe Üniversitesi, Odyoloji Bölümü

13:15-13:35	***U38.** Türkiye'deki İşitme Engelli Bireylerin Yaşadığı / Karşılaştığı Sorunlar: Antalya Örneği* *Duru ÜZER, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü*
13:35-13:55	***U39.** Sessizliğin Sesi Olmak* *İzem AZAL, İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği*
13:55-14:15	***U40.** İşitme Engelli Üniversite Öğrencilerinin İş Yaşamına Hazırlanması: Problem ve Çözümler* *Zehranur KAYA, Anadolu Üniversitesi, Anadolu Entegre Yüksek Okulu, Müdür Yardımcısı*

14:15-15:15	***Erişilebilir Afet Yönetimi Uygulamaları***
	Oturum Başkanları: *Talat SAYGAÇ, İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi, Astronomi Bölümü* *Deniz DEĞER ULUTAŞ, İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi, Fizik Bölümü*
14:15-14:45	***U41.** EDUCEN Projesi İstanbul Saha Çalışması* *Çağlar AKGÜNGÖR, AKUT Arama ve Kurtarma Derneği*
14:45-15:15	***U42.** Engelliler için Erişilebilir Bir Afet Yönetim Sistemi* *Serkan ERİNCİK, Eskişehir İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü*

15:15-16:15	***Engelsiz Sağlık Uygulamaları***
	Oturum Başkanları: *Kenan ÖNALAN, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürülüğü Basın ve Halkla İlişkiler Birimi; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanığı Müşaviri; İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi Danışmanı* *Didem GÜRDOĞAN, İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi, Kongre Danışma Kurulu Üyesi*
15:15-15:35	***U43.** Görme Engelli Bireylerin Rehabilitasyon Ve Eğitim İçin Uluslararası Konsey-Avrupa Bölgesi* *Songül ATASAVUN UYSAL, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü* *Emine AYYILDIZ, İstanbul Medeniyet Universitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İlköğretim Bölümü*
15:35-15:55	***U44.** Engelsiz Gülüşler* *Zeynep AYTEPE, Mine KORUYUCU, Elif Bahar TUNA, İstanbul Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi*
15:55-16:15	***U45**. Engelsiz Sağlık Akademisi* *Tezcan SEZGİN, Çanakkale Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreteri* *Rukiye TUNÇ, Çanakkale Kamu Hastaneleri Birliği, Genel Sekreterlik Eğitim Koordinatörü*

16:15-16:45	***Ara & Sergi ve Poster Alanı Ziyareti***

16:45-17:30	***Engelsiz Apple Atölyesi***
	Çağrı ARTAN, İstanbul Teknik Üniversitesi, Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü *Ömer YEŞİLTAŞ, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Dış İlişkiler Daire Başkanlığı*

17:30-18:15	***Engelsiz Android Atölyesi***
	Sarper ARIKAN, Akdeniz Üniversitesi, Görme Engelliler Teknoloji Birimi *Ali Osman ALTINAY, Dumlupınar Üniversitesi, Engelli Koordinasyon Birimi*

	ESNAF HASTANESİ TOPLANTI SALONU, BEYAZIT
15:30-16:50	***Evrensel Tasarım Atölyesi***
	Atölye Programı:
15:30-15:50	***Seminer Sunuşu***
	Göksenin İNALHAN, Rana KUTLU, Sevinç ORMANCI, Özlem BELİR
15:50-16.10	***Kampüs İçi Teknik Gezi***
	Deneyimleme
	Tespit (Eskiz, Video, Fotograf, Ses)
16:10-16:30	***Uygulama ve Teslim***
16:30-16:50	***Genel Değerlendirme***
	Göksenin İNALHAN, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü
	Rana KUTLU, İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü
	Özlem BELİR, İstanbul Gedik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü
	Sevinç ORMANCI, İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Sedeko Mimarlık
	Eda CAN, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü
18:15-19:00	***ÖDÜL TÖRENİ VE KAPANIŞ***

Poster Bildirileri

	24 Kasım 2016, Perşembe
	(12:45-13:45 arasında poster sunumları yapılacaktır.)
P 1	***Derya BAYSAL*** *"Türkiye'de Engelsiz Havaalanları"*
P 2	***Arzu GÜNER*** *"Engelli Bireylerin Öz-Yeterlilik Ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"*
P 3	***İsak PARDO, Arzu GÜNER*** *"Mental Retardasyon, Otizm Ve Görme Engelli Çocuğu Olan Ailelere Verilen Grup Terapisi Ve Grupların Karşılaştırmalı İncelenmesi"*
P 4	***Şule GÜÇYETER, Arzu TAŞDELEN KARÇKAY, Orkide BAKALIM*** *"Öğretmenlerin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi: Uşak İli Örneği"*
P 5	***Ferhat ESATBEYOĞLU*** ***"****Yetiyitimi Olan Gençler İçin Fiziksel Aktivitenin Önemi"*
P 6	***Dicle Dilan ÖZMEN*** ***"****Engelli İstihdam Modeli; Korumalı İşyeri Örneği"*
P 7	***Claire ÖZEL*** ***"****Engelsiz Yabancı Dil"*
P 8	***Apak Kerem ALTINTOP, Buket ZENGİN, Kaan Apak ALTINTOP, Oğuz POLAT*** ***"****Gazilerin Sahip Oldukları Kaygının Durumsal Ve Değişken Sosyal Kaygı Ölçeği Aracılığıyla Değerlendirilmesi"*
P 9	***Ecem ÇİÇEK, Selma ÖNCEL*** *"Türkiye'de Engelli Bireylere Yönelik Hemşirelik Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi"*
P 10	***Abdurrahman MENGİ*** *"Otizmin Aile Üzerindeki Etkileri"*
P 11	***Ayşegül KALKAN*** *"Kendine Gel: Hava Yolculuğunda Fiziksel Engelin Üretilmesinin Açılımı"*
	25 Kasım 2016, Cuma
	(12:15-13:15 arasında Poster Sunumları yapılacaktır.)
P 12	***Leyla KANIK*** ***"****Görme Engelli Kullanıcılara Yardımcı Teknolojiler İle Verilen Bilgi Hizmetlerine Teorik Yaklaşım: Ankara Üniversite Kütüphaneleri Örneği"*
P 13	***Nihal AYYILDIZ, Sevim ULUPINAR*** *"Hemşirelerin Engelli Bireylere Yönelik Tutumunu Etkileyen Faktörler"*
P 14	***Kamer ÜNAL, Muhammed Emin ÖZCAN, Nilgün GÜRSES, Elif DURGUT, Hasan Hüseyin Karadeli, Talip ASİL*** *"Multipl Skleroz Hastalarında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"*
P 15	***Duru ÜZER*** *"İşitme Engelli Bireylerin Kamusal Alanda İletişimsel Ve Organizasyonel Sorunları"*

P 16	***Evin Aydın GÜLDOĞAN*** *"Engelli Bireylerin Ruh Sağlığı Hizmetlerine Ulaşımına Yönelik Sorunlar"*
P 17	***Şebnem ÖZDEMİR, Zerrin AYVAZ REİS*** *"Kırılgan Nüfus Grubu: Engelli Bireylerin Sağlıklı Çocukları"*
P 18	***Sevgi Gamze FELEK, Feryal SUBAŞI, Şule DEMİRBAŞ, Elif ÜSTÜN, Güzin KAYA AYTUTULDU, Serap İNAL*** *"Zihinsel Engeli Olan Bireyler İçin İş Koçluğu Eğitimi: Yerleştir, Eğit, Sürdür Vaka Çalışması I"*
P 19	***Güzin KAYA AYTUTULDU, Feryal SUBAŞI, Şule DEMİRBAŞ, Elif ÜSTÜN Sevgi Gamze FELEK, Serap İNAL*** *"Zihinsel Engeli Olan Bireyler İçin İş Koçluğu Eğitimi: Yerleştir, Eğit, Sürdür Vaka Çalışması III"*
P 20	***Elif ÜSTÜN, Feryal SUBAŞI, Şule DEMİRBAŞ, Sevgi Gamze FELEK, Güzin KAYA AYTUTULDU, Serap İNAL*** *"Zihinsel Engeli Olan Bireyler İçin İş Koçluğu Eğitimi: Yerleştir, Eğit, Sürdür Vaka Çalışması II"*
P 21	***Yasin EKİNCİ, Ömer Faruk YAŞAROĞLU, Elif KIRDI, Mintaze KEREM GÜNEL*** *"Psikososyal Rehabilitasyon Açısından Fiziksel Yetersizliği Olan Yetişkin Bireylerde Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesi Ölçeklerinin Duyarlılıklarının İncelenmesi"*
P 22	***Ayça TURAN, Songül ATASAVUN UYSAL, Vesile YILDIZ KABAK, İnci YÜKSEL*** ***"****Diş Hekimlerinde Gövde Stabilizasyon Egzersizlerinin Üst Ekstremite İşlevselliğine Etkisi"*

Atölye Çalışmaları

Hippoterapi Atölyesi

TARİH ve SAAT: 24 Kasım 2016, 13.30-14.30

YER: İÜ Kongre ve Kültür Merkezi, SALON 3

***Amacı:** Çeşitli yaştaki hasta gruplarında psikolojik, fizyolojik, fiziksel ve sosyal yönden gelişim sağlayan Hippoterapinin tanıtılması ve uygulamalar hakkında bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır.*

Öğrenim Hedefleri:

Farklı hasta gruplarında;

- *Hippoterapinin gerekliliği*
- *Hippoterapinin uygulanabilirliği,*
- *Hippoterapinin uygulama esasları,*
- *Hippoterapinin uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi,*
- *Hippoterapi atının seçimi,*
- *Hippoterapi alanının uygunluğu,*
- *Hippoterapinin etik kriterlerini öğrenmek*

Katılımcı sayısı: 100 kişi

Atölye Sorumluları:

Yard. Doç. Dr. Erdener BALIKÇI

Kocaeli Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Mikrobiyoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi; Kocaeli Üniversitesi, Kartepe Atçılık Meslek Yüksek Okulu Müdürü

Fizyoterapist Oğuzhan BAHADIR

KOU Araştırma Uygulama Hastanesi Başhekimliği

Sesli Betimleme Atölyesi

TARİH ve SAAT: 24 Kasım 2016, 15.45-16.45

YER: İÜ Kongre ve Kültür Merkezi, SALON 3

***Amacı:** Sesli Betimlemenin tanıtılması ve standart uygulamalar için gerekli basamakların katılımcılarla paylaşılması amaçlanmaktadır.*

Öğrenim Hedefleri:

- *Sesli betimleme nedir?*
- *Neden ihtiyaç duyuyoruz?*
- *Metin yazarlığı nedir?*
- *Doğru sesli betimleme nasıl yapılır?*

Katılımcı sayısı: 100 kişi

Atölye Sorumluları:

Emine KOLİVAR, Sesli Betimleme Derneği Yönetim Kurulu Üyesi.

Engin YILMAZ, Sesli Betimleme Derneği Yönetim Kurulu Başkanı.

Yaşlılarda Fiziksel Aktivite Atölyesi

TARİH ve SAAT: 24 Kasım 2016, 15.45-16.45

YER: Esnaf Hastanesi Egzersiz Salonu 1. Kat, Beyazıt

Amacı: *Bu atölye çalışmasının amacı ileri yaştaki bireyler için aktif ve sağlıklı yaş almalarına ve daha kaliteli uzun bir ömür geçirmelerine katkı sağlayacak farklı fiziksel aktivite uygulamalarını örneklendirmektir.*

Yöntem/İçerik: *Bazı ileri yaştaki bireyler için fiziksel olarak aktif olmak zorlayıcı bir durum olabilir. Fakat, ileri yaştaki bireylerin fiziksel aktiviteyi yaşamlarına dâhil edebilmeleri için her zaman uygun biçimde uyarlamalar yapabiliriz. Bu bağlamda, Aksoy'un Finlandia, Haaga-Helia Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü'nde yürütülen "Avrupa Uyarlanmış Fiziksel Aktivite Diploma Program"ında (EUDAPA, 2015 & 2016) verdiği "Physical Activity for Elderly" (İleri Yaşlı Bireyler için Fiziksel Aktivite) dersinden bazı uygulama örnekleri gösterilecektir.*

Bu atölye çalışması fiziksel aktiviteler içeren bir uygulamadır. Katılımcıların:

- ***Eşofman ya da hareketi kısıtlamayan benzeri kıyafet,***
- ***Spor ayakkabı ya da benzeri konforlu bir ayakkabı giymeleri ve***
- ***Sherborne Gelişimsel Hareket Eğitimi bölümünde çıplak ayakla çalışma*** *yapılacağını dikkate almaları uygulamaların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için önemlidir.*

Katılımcı sayısı: 20 kişi

Atölye Sorumlusu:

Ayşegül "Rosa" AKSOY, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

Eğitimde Robotik Kullanımı Atölyesi

TARİH ve SAAT: 25 Kasım 2016, 15.15-16.15

YER: İ. Ü. Kongre ve Kültür Merkezi, SALON 3

Amaç ve içerik: *Ülkemizin varlığı ve geleceği için üreten, öz güveni olan, kodlamayı bilen, bilimsel süreç becerilerine ve problem çözme becerilerine sahip nesiller yetiştirilmelidir. Bu özelliklerin ve becerilerin gelişmesi için robotik çok önemli bir alandır. Bu doğrultuda geleceğimizi yetiştirecek öğretmenlerin robotik bilimini bilmeleri ve öğretebilmeleri önemlidir. Bu atölye çalışması ile eğitim alanında çalışanların robotik bilimi hakkında bilgilendirilmesi hedeflenmiştir. İstanbul Üniversitesinde engelli bireylerin eğitiminde robot kullanarak yapılmış çalışmalardan örnekler sunulacaktır.*

Katılımcı sayısı: 100 kişi

Atölye Sorumlusu:

Doç. Dr. Burak ŞİŞMAN, İstanbul Üniversitesi, Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü

Özel Eğitimde Görsel Sanatlar Eğitimi Atölyesi

TARİH ve SAAT: 25 Kasım 2016, 16.45-18:00

YER: İÜ Kongre ve Kültür Merkezi, SALON 3

Amacı:

1. *Yetersizlikten etkilenmiş (engelli) bireylerin bireysel farklılıkları ve eğitim yeterliklerini dikkate alarak, sanat dalları aracılığıyla bireyin potansiyelini nasıl ortaya çıkararak üretici olabileceğini ve eğitim sürecinin nasıl çeşitlendirilebileceğini katılımcılara aktarmak*
2. *Fotoğraf sanat dalının günümüz tekniklerinin engelli bireylerin eğitimine olan katkılarını belirtmek.*

Öğrenim Hedefleri:

1. *Katılımcılar, sanatın ne olduğunu, bireyin ve yetersizlikten etkilenmiş bireyin hayatındaki önemini açıklarlar.*
2. *Katılımcılar, yetersizlikten etkilenmiş bireylerle sanat çalışmaları yapılırken kullanılabilecek özel eğitim tekniklerini betimlerler.*

3. *Katılımcılar, yetersizlikten etkilenmiş bireylerle sanat çalışmaları yapılırken kullanılan sanat kökenli farklı eğitim uygulamaları betimlerler.*
4. *Katılımcılar, sanat dallarının kullandığı teknikleri özel eğitim teknikleriyle birleştirerek yetersizlikten etkilenmiş bireylerle nasıl çalışılacağını örneklerler.*
5. *Sanat dalları arasında olan fotoğrafın, engelli bireylerde nasıl uygulandığını açıklarlar.*

Katılımcı sayısı: 100 kişi

Atölye Sorumluları:

Doç. Dr. Eylem DAYI, Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü, Gazi Üniversitesi Engelli Bireyler için Görsel Sanatlar Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi(GEGSEM)

Öğr. Gör. Barış KONOR, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Fotoğraf ve Video Bölümü; GEGSEM Müdür Yardımcısı

Evrensel Tasarım Atölyesi

TARİH ve SAAT: 25 Kasım 2016, 15.30-16.50

YER: Esnaf Hastanesi Giriş Kat Toplantı Salonu, Beyazıt

Özet: *İstanbul Üniversitesi 1. Engellilik Araştırmaları Kongresi sürecine paralel olarak yürütülecek atölye çalışması kuram ve uygulama birlikteliğinin güçlendirilmesi ana temasında, mikro bir kent olan üniversite kampüsünde yaşayan her yaş grubundan (çocuk-genç-yetişkin, yaşlı) ve farklı özelliklere sahip bireylerin (fiziksel engelli) mekânsal algılayışlarına ve ihtiyaçlarına hem onların hem de tasarımcıların bakışıyla dikkat çekmek ve kamuoyuyla bu sorunu paylaşmak hedefindedir. Atölye çalışması sırasında konunun uzmanlarından kısa bir sunum alındıktan sonra öğrencilerin seçilen bir uygulama alanında –İstanbul Üniversitesi Kampüsü- ve kullanıcı odaklı problem çözümüne yönelik tasarımlar geliştirilecektir.*

Program:

15:30-15:50

Seminer sunuşu

Göksenin İNALHAN, Rana KUTLU, Sevinç ORMANCI, Özlem BELİR

15:50-16.10

Kampüs içi Teknik Gezi

Deneyimleme

Tespit (Eskiz, Video, Fotograf, Ses)

16:10-16:30 Uygulama ve Teslim

16:30-16:50 Genel Değerlendirme

Katılımcı sayısı:

Aktif katılımcı sayısı 20 kişi olacaktır, atölye çalışmasını dinleyici olarak 50 kişi daha izleyebilir.

Atölye Sorumluları:

Göksenin İNALHAN, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Rana KUTLU, İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Özlem BELİR, İstanbul Gedik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Sevinç ORMANCI, İstanbul Kültür Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Sedeko Mimarlık

Eda CAN, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Engelsiz Apple Atölyesi

TARİH ve SAAT: 25 Kasım 2016, 15.45-16.30

YER: İ. Ü. Kongre ve Kültür Merkezi, SALON4

Amacı: "Herkes için erişilebilirlik" bilincinin pekiştirilmesi amaçlanan bu çalışma, farklılıklara uygun düzenlemeler planlandığında, engelliliğin yetersizliği değil farklılığı simgelediğini aktarmayı hedeflemektedir.

Öğrenim Hedefleri:

- *Apple ile gelen erişilebilirlik özelliklerinin tanınması*
- *Katılımcılar arasında bulunan engelli bireylerin var olan yardımcı teknoloji çözümleriyle yapabileceklerinin farkındalığının sağlanması*

Katılımcı sayısı: 50 kişi

Atölye Sorumluları:

Çağrı ARTAN, İstanbul Teknik Üniversitesi, Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörü

Ömer YEŞİLTAŞ, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Dış İlişkiler Daire Başkanlığı

Engelsiz Android Atölyesi

TARİH ve SAAT: 25 Kasım 2016, 16.30-17.15

YER: İ. Ü. Kongre ve Kültür Merkezi, SALON4

***Amacı:** Görme engelli bireylerin temel android erişilebilirliği hakkında bilgi sahibi olabilmelerini temin etmek ve erişilebilir android sistemlerle ilgili bilinçlendirici bilgiler aktarmak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.*

Öğrenim Hedefleri:

- *Temel android erişilebilirliğinin kavranması*
- *Doğru cihaz seçiminde dikkat edilmesi gereken unsurların kavranması*
- *Android eko sisteminde sunulan temel erişilebilir uygulamaların kullanımına yönelik bilgilerin aktarılması*
- *Android üzerinde metin düzenleme işlemlerinin yapılabilmesine yönelik becerilerin kazandırılması*
- *KNFB reader ile basılı kaynaklardan faydalanmaya yönelik becerilerin kazandırılması*
- *Sosyal medya uygulamalarının kullanım becerilerinin kazandırılması*
- *Dotwalker programının anlatılması ve engelsiz yönlendirme ve bilgilendirme sisteminin kullanılması*

Katılımcı sayısı: 50 kişi

Atölye Sorumluları:

Sarper ARIKAN, Akdeniz Üniversitesi, Görme Engelliler Teknoloji Birimi

Ali Osman ALTINAY, Dumlupınar Üniversitesi, Engelli Koordinasyon Birimi

Özetler

ÖZETLER

1. Özgün Araştırma Bildiri Özetleri

1.1. Sözlü Bildiri Özetleri

[S 1] **"Osmanlı Toplumu Engellileri Nasıl Tanımlar?"**

Kamuran ŞİMŞEK
Pamukkale Üniversitesi, Tarih Bölümü.

Amaç: Bu çalışmada, Osmanlı Devleti'nin bünyesinde yaşayan engelliler için kullanılan çeşitli lakaplar ve tabirler hakkında bilgi verilecektir. Osmanlı toplumunun, engelli ve engellilik durumunu anlatmak için çok geniş bir kelime hazinesine sahip olduğunu görmekteyiz. Osmanlı toplumunda, engelliler için çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Kişinin engel durumunu belirtmek için bazen genel, bazen de özel ifadeler kullanıldığı dikkat çekmektedir. Hatta bu ifadeler bazen kişinin adıyla özdeşleşmiştir. Kişinin isminin önüne engel durumu getirilerek adeta ona bir kimlik kazandırılmıştır. Yani kişi sahip olduğu engel durumuyla toplumda tanınmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamızda Osmanlı arşiv belgeleri, sözlükler ve ikincil kaynaklarda yer alan bilgiler doğrultusunda, Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan engellileri tanımlamak için kullanılan tabirlerin neler olduğu tespit edilecektir.

Bulgular: Osmanlı arşiv belgelerinde, genel anlamda engellilik durumunu anlatmak için *sakat*, *alîl*, *ma'lûl*, *ma'lûlîn*, *amel-mânde* gibi tabirler kullanılmıştır. Görme, işitme, zihinsel, konuşma, yürüme ve vücudunun herhangi bir organının olmaması gibi fiziksel engeli olanlar için ise ayrı ayrı ve özel tanımlamalarda bulunulmuştur. Çalışmada bu tanımlamaların neler olduğu ve bu tabirlerin kökenleri tespit edilip ayrıntılı şekilde bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Sonuç: Osmanlı Devleti'nde kişinin engel durumunu ifade etmek için çok zengin bir kelime hazinesi kullanılmıştır. Kişinin vücudunun hangi bölgesinden engelli olduğu, bu engel durumunun nasıl meydana geldiği gibi faktörlere dikkat eden toplum, bu insanları tanımlarken her birine ayrı ve özel lakaplar vermiştir. Bu lakapların takılmasındaki amaç, kişinin toplumun diğer üyelerinden ayırt edici özelliğini vurgulamaktır.

[S 2] **"Ne Kadar Farkındayız?: "Engellilik Bilinci""**

Yard. Doç. Dr. Zerrin AYVAZ REİS[1], Araş. Gör. Dr. Şebnem ÖZDEMİR[2]
[1] İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü
[2] İstanbul Üniversitesi, Enformatik Bölümü

Amaç: Dünya nüfusunun %10 kadarı fiziksel engellidir. Ancak engelli kavramının kapsamına bakıldığında bu oran çok daha fazlasına tekabül etmektedir. Sosyologlar, psikologlar, doktorlar ve eğitimciler engelli kavramına kendi mesleklerinin kazandırdığı bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Mesleki bakış açısından bağımsız olarak kavramın doğru bilinmesiyle, kişilerin engelliye tutum ve davranışlarının olumlu yönde değişeceğini ummaktayız. Bu nedenle Türkiye'de "engellilik" kavramının nasıl kullanıldığı, toplumun bu kavramın gerçek anlamı hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunu anlamak oldukça önemlidir. Çalışmanın amacı toplumdaki her kesimden vatandaşı engellilik kavramı ile tanıştırmak ve bu konuda bilinçlendirme çalışmalarının yapılması konusunda farkındalık yaratmaktır. Bu amacın yanı sıra, engelli bilincinin daha da artmasına yönelik bilinçlendirme çalışmaları konusuna da dikkat çekilmek istenmiştir.

Yöntem: Çalışmada iki yöntem kullanılmıştır. Birincisi alan yazında bu konudaki tanımlamaları anlamaya yönelik tarama çalışmasıdır. Diğeri de eğitimci ve aday eğitimcilerden oluşan odak grup üzerinde uygulanan anket çalışmasıdır.

Bulgular: Anket çalışması sonunda katılımcıların % 76'sı engellilik kavramını bildiğini ifade etmiştir. Katılımcıların % 90'ı engellilik tanımını fiziksel ve zihinsel engellilik olarak tanımlamıştır. Anket sonuçlarında ameliyat ve kısa süren hastalıklar nedeniyle oluşan engellilik durumları % 20 oranında, yaşlılıktan kaynaklı engellilik durumları ise % 4 oranında bilinir olarak yer almıştır.

Sonuç: Konu hakkında bilgisi olduğu düşünülen odak grup çalışması içinde ulaşılan bu oranlar beklenen oranlardan düşüktür. Toplumun geneli göz önüne alınırsa bilinçlendirme amacıyla yapılacak farkındalık çalışmalarının önemi açıktır.

[S 3] "Körlükte Engellilik Algısı Olgusu"

Engin YILMAZ
Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü.

Amaç: Bu çalışma, körlerin kendi körlükleriyle ilgili algı farklarını, söz konusu farkları ortaya çıkaran nedenleri ve bunların olası sonuçlarını araştırmayı amaçladı.

Yöntem: Bu amaç doğrultusunda, 22'si erkek, 14'ü kadın 36 kör katılımcıyla bir nitel araştırma yürütüldü.

Bulgular: Bulgular, olumlayanlardan normalleşme eğilimi olanlara, 5 temel körlük algısını ortaya çıkarmıştır. Olumlayan ve kısmi olumlayan katılımcıların, körlüğü kimliklerinin bir parçası, bir farklılık gibi görüp olası bir tedaviye karşı hevesli olmamalarına karşın, tam ve kısmi normalleşme eğilimliler için körlük kesinlikle bir eksiklik ve hayatlarındaki sorunların temel nedeni olarak ortaya çıktı.

Sonuç: Bağımsız yaşam becerileri ile körler ve gören kişilerle eşit etkileşim engellilik algısını belirleyen temel faktörler olarak gözlemlendi. Körler okullarının ikili bir etkisinin olduğu anlaşıldı. Bir taraftan bu okullar kişilerin bağımsız yaşam becerilerine olumlu katkı yaparken, diğer taraftan katılımcıların yaşamlarında çok kısıtlayıcı etkilerinin olduğu da görüldü. Görme derecesi, aile ortamı, iş yaşamı, teknoloji ve körlerle ilgili sivil toplum kuruluşlarının güçlendirici veya engelleyici olarak rolleri de ayrıca tartışıldı. Bulgular daha pozitif körlük algısına sahip katılımcıların körlerle ilgili ve diğer sivil toplum kuruluşları alanlarında daha etkin roller üstlendiğini gösterdi.

[S 4] "Kâğıthane'de Fiziksel Engellilerin Özellikleri ve Yaygınlaştırılmış Toplumsal Rehabilitasyon Üzerine Etnografik Bir İnceleme"

Araş. Gör. Mehmet Utku İÇEN[1], Prof. Dr. Yüksel KIRIMLI[1]
[1] İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü.

Amaç: Bu çalışmada İstanbul, Kâğıthane'de yaşayan fiziksel engelli grubun sosyokültürel özellikleri, yaşadığı sorunların ve ihtiyaçlarının yerel bağlam içerisinde tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Ön araştırmaya dayalı, etnografik bakış açısıyla hazırlanmış açık uçlu sorulardan oluşan mülakat formu ile sistematik veri toplanmıştır. Bunun yanında derinlemesine görüşme ve katılımcı gözlemle veriler elde edilmiş; konuya vakıf kişilerin sağladığı bilgilerden de yararlanılmıştır. İSÖM (İstanbul Özürlüler Merkezi) Kâğıthane bürosunun sağladığı veri ile görüşme yapılacak örneklem belirlenmiştir.

Bulgular: Bildiri, Kâğıthane'deki Özürlüler Merkezine kayıtlı doğum sonrası engelli olan 234 kişiyi kapsamaktadır. 234 kişi yaklaşık olarak yarı yarıya köy ve kent (il ve ilçe) doğumludur. Cinsiyet oranı 1 kadına 1,5 erkek şeklindedir. Tüm grubun hane içindeki statülerinin yarıya yakınını tek başına hane başkanı erkekler oluşmaktadır. Hane başkanı kadının eşi erkek statüsü ise 1 kişi ile temsil edilmektedir. 15-64 yaş arasında dağılan görüşülenlerin yaş ortalaması 40'tır. Görüşülenlerin dörtte birinden fazlasının eğitimi yoktur. Doğum yerlerine göre sıralandığında en büyük grubu Karadeniz en küçük grubu da Ege Bölgesinde doğanlar oluşturur. Çalışmayanların oranı % 70'tir.

Sonuç: Her bireyin ve her bölgenin farklı ihtiyaçları dikkate alındığında tüm engel gruplarını, bir ülkeyi hatta bir şehri kapsayacak politikaların oluşturulması pek mümkün değildir. Engelliliğin bireysel özellikler taşıdığı göz önünde bulundurularak küçük çaplı politikalar ve uygulamalar en gerekli yaklaşım olacaktır.

Sağlık ve sosyal konuların iç içe girdiği yaygınlaştırılmış toplumsal rehabilitasyon gibi konularda, bilgi düzeyi yüksek, gönüllü çalışabilecek bireylere ihtiyaç duyulur. Türkiye'deki çalışma hayatı buna uygun değildir. Bu noktada çalışan bireylerin işleri zorunluluktan dolayı yapıyormuş gibi veya karşısındakilere bir lütufta bulunuyormuş gibi davranmaması temel bir gerekliliktir.

Bir engel grubunun değişik yaşlardaki üyeleri, tüm ailesi ve iletişimde olduğu maksimum çevreyle daha spesifik, derinlemesine etnolojik bir çalışma yapmak her ne kadar zaman alıcı gibi görünse de ilk yapılacak araştırma denemelerinden biri olmalıdır.

[S 5] "İşitme Engelli Yetişkin Bireylerde Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım ve Bakış Açılarının İncelenmesi"

Kudret ÇELEBİOĞLU[1], Dr. Yeliz İLGAR[2]
[1] Pamukkale Kamu Eğitimi Merkezi.

[2] Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi.

Amaç: Araştırmanın amacı işitme engelli yetişkin bireylerde serbest zaman aktivitelerine katılım durumlarının ve serbest zaman aktivitelerine bakış açılarının incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın amacı doğrultusunda yaş ortalaması 34 olan, Denizli ilinde yaşayan 313 işitme engelli yetişkin birey araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem grubunun serbest zaman aktivitelerine katılım durumlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından oluşturulan "İşitme Engelli Yetişkin Bireylerde Serbest Zaman Aktivitelerine Katılım ve Bakış Açılarının İncelenmesi" adlı anket uygulanmıştır. Anket iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde demografik özelliklerin belirlenmesi amacıyla 14 soru yer alırken ikinci bölümde ise işitme engelli yetişkin bireylerin serbest zaman aktivitelerine katılım ve bakış açılarını tespit etmeye yönelik sorular yer almaktadır. Anketlerin uygulanması sırasında işitme engellilere Türk İşaret Dili ile tercümanlık yapılarak anketler bire bir uygulanmıştır. Elde edilen veriler yüzde ve frekans olarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmada elde edilen bulgulara göre işitme engelli yetişkin bireylerin çoğunluğunun serbest zaman aktivitesi yaptığı, bu aktivitelerin arkadaşlarla sohbet etmek, TV izlemek, internette sosyal ağları kullanmak gibi pasif aktiviteler olduğu, spor yapma gibi serbest zaman değerlendirme aktivitelerinin daha az olduğu, aktiviteleri genellikle dernekte yada evde, çoğunlukla işitme engelli arkadaşıyla yapmayı tercih ettikleri, yapılan serbest zaman aktivitelerinin yaşamlarına etkilerinin olumlu olduğu ancak işitme engelli bireylerin iletişim problemi yaşadıkları için serbest zaman aktiviteleri sırasında sıkıntı çektikleri yada bu sebeple bu aktivitelere katılmadıkları görülmüştür.

Sonuç: Araştırmada işitme engelli bireylerin yaşadığı iletişim probleminin onların serbest zaman aktivitesi yapma durumlarını olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Tercüman destekli serbest zaman aktivitesi imkanının olması, ücretsiz serbest zaman aktivitesi sunan merkezler bulunmasının serbest zaman aktivitelerine katılmayı teşvik edici unsurlar olarak belirtilmesi gerekli düzenlemeler yapıldığı takdirde işitme engelli bireylerin serbest zaman aktivitelerine katılımının artacağını düşündüren sonuçlardır. Bu sonuçlardan hareketle ilgili ve yetkili kurumların bu yönde çalışmalar yapması önerilmektedir.

[S 6] "Bu Sese Kulak Ver Programı'nın İşitme Cihazının Doğru Kullanımına ve Sosyal Görünüş Kaygısına Etkisi"

Fatma Nevin ŞİŞMAN[1], Kamer GÜR[1], Ayşe KIVRAK[1], Cuma ALTUNDAL[1], Halime ERTAŞ[1], Sümeyye KOŞAR[1]
[1] Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü.

Amaç: 'Bu Sese Kulak Ver' programının işitme cihazının doğru kullanımına ve sosyal görünüş kaygısına etkisini belirlemek.

Gereç ve Yöntem: Araştırma ön test/son test düzenli yarı deneysel tasarlanmış olup Kasım 2015-Mayıs 2016 tarihleri arasında İstanbul ilinde bulunan devlete bağlı bir işitme engelliler okulunda 5-8. sınıfta öğrenim gören toplam 59 öğrenci ile yürütülmüştür. Okul hemşireleri tarafından hazırlanan program 6 hafta sürmüştür. Veriler; Sosyo-demografik Anket Formu, İşitme Cihazını Doğru Kullanımını Değerlendirme Formu, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler ve Wilcoxon testi kullanılmıştır. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurul Komisyonundan izin alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %35,6'sı kız, %64,4'ü erkektir. İşitme cihazını düzenli kullanan öğrencilerin oranı ön testte %64,4 iken son testte %83,1'dir. Cihazı kullanırken sorunla karşılaşma oranları ön testte %54,2 iken son testte %42,4'e düşmüştür. Cihazı bakım ve temizliğini kendisi yapan öğrenci oranı ön testte %22,0 iken son testte %35,6'dır. Öğrencilerin SGKÖ puan ortalaması ön testte 33,86 iken son test puanı 24,13'e gerilemiştir ($p< 0,005$). SGKÖ'ye göre öğrencilerin diğer insanların düşüncelerinden etkilenme durumları ön test ortalama puanı 34,9 iken son test ortalama puanı 24,90' dır ($p< 0,005$).

Sonuç: Bu araştırma sonucunda 'Bu Sese Kulak Ver' programının işitme engelli öğrencilerde işitme cihazının doğru kullanımını arttırdığı ve sosyal görünüş kaygılarını azalttığı tespit edilmiştir.

[S 7] "Üniversite Öğrencilerinde Engelli Bireylere Yönelik Tutumlar ve Sosyal Beğenirlik Arasındaki İlişki"

Yard. Doç. Dr. Zümrüt GEDİK[1], Doç. Dr. Huriye TOKER[2]
[1] İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Psikoloji Bölümü.
[2] Yaşar Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü.

Amaç: Son yıllarda engellilik konusundaki toplumsal farkındalığın arttırılmasına yönelik girişimlerde

bir artış olduğu söylenebilir. Ancak halen engelli bireylerin toplumla bütünleşmelerinin karşısında birtakım bariyerler bulunmaktadır. Bu bariyerlerden biri de, engelli olmayan bireylerin engelli olanlara yönelik önyargılı tutumlarıdır. Bu türden önyargılı veya olumsuz tutumlar, engelli bireylerin ayrımcılığa maruz kalmasına ve dışlanmalarına yol açmaktadır.

Sosyal beğenirlik, insanların davranışlarını etkilediği bilinen ve bir kişilik boyutu olarak da ele alınan bir değişkendir. Özellikle tutum araştırmalarında, katılımcıların sosyal açıdan beğenilen veya kabul edilen cevaplar verme eğiliminin ele alınması son derece önemlidir.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumları ve sosyal beğenirlik düzeyleri incelenecektir. Çalışmada ayrıca engelli bireylere yönelik tutumlar sosyodemografik değişkenler açısından irdelenecektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya İzmir'de vakıf ve devlet üniversitelerinde öğrenim gören 190 öğrenci katılmıştır. Veriler sosyodemografik bilgi formu, Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği ve Sosyal Beğenirlik Ölçeği ile toplanmıştır. Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği'nin duyarlılık, kaynak dağıtımı ve toplumsal değerler olmak üzere 3 alt boyutu bulunmaktadır. İstatistiksel analizlerde bağımsız gruplar t-testi, ANOVA ve Pearson korelasyonu kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %50.5'i erkek, %49.5'i kadın olup %58.9'u devlet, %41.1'i vakıf üniversitelerinde okumaktadır. Yaş ortalaması 22.04'tür (SS=1.90). Engellilere yönelik tutumlar toplam puan ortalamaları anne veya baba eğitim seviyesine göre farklılaşmamaktadır. Kadınların engellilere yönelik tutumlar toplam puan ortalaması erkeklerden daha yüksek olmakla birlikte ($t(188)=3.80$, $p<.001$), sosyal beğenirlik puan ortalamaları daha yüksektir ($t(188)=2.38$, $p<.05$). Engellilere yönelik tutum toplam puanları ile sosyal beğenirlik puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ancak duyarlılık alt ölçek puanları ile sosyal beğenirlik arasında ilişki söz konusudur ($r=.142$, $p<.05$).

Sonuç: Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının olumlu yönde olduğu ve göreceli olarak sosyal beğenirlikle ilişkili olmadığı söylenebilir. Öte yandan, engelli bireylerle iletişim ve evlilik, engelli bireylerden korkma, kaçınma veya onlar için üzülme ile ilintili olan engellilere yönelik duyarlılık alt boyutunun sosyal beğenirlikle ilişkili olduğu bulunmuştur.

[S 8] "Üniversite İdari Personelinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumları"

Hilal DÖNER[1], İpek DEMİROK[1], Zeynep HATİPOĞLU SÜMER[1]
[1] Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Engelsiz ODTÜ Birimi.

Amaç: Bu çalışmanın amacı engelliliğe ilişkin algılanan bilgi düzeyi, engelli bireylerle etkileşim ve etkileşimin kalitesi ve demografik değişkenler bağlamında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki (ODTÜ) idari personelin engelli bireylere yönelik tutumunu incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmanın amacı doğrultusunda öğrencilerin sıklıkla faydalandıkları hizmetleri sunan birimlerde (kütüphane, öğrenci işleri, yurtlar müdürlüğü vb.) çalışmakta olan idari personel hedeflenmiş ve gönüllü olan kişilerden veri toplanmıştır. Çalışmaya 79 kadın (%53.7), 55 (%37.4) erkek ve cinsiyetini belirtmemiş 13 kişi (%8.8) olmak üzere toplam 147 idari personel katılmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği (EYTÖ) (T.C. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2008), Engelli Bireylerle Sosyal İlişkilere Yönelik Tutum Ölçeği (Hergenrather ve Rhodes, 2007) ve İş Yaşamında Engelli Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği (EOB, 2014) katılımcılar tarafından doldurulmuştur.

Bulgular: Bulgular katılımcıların engelliliğe ilişkin en önemli bilgi kaynağının medya (%70.7) ve sivil toplum kuruluşları (STK) (%29.3) olduğunu göstermiştir. Katılımcılar engelli olma nedenleri, engel türleri ve engelli bireylerin gereksinimleri (%51), engelliliğe ilişkin yasal mevzuat ve düzenlemeler (%42.9) ve engelliliğe ilişkin tutumlar (%33.3) konusunda eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları yaş ve cinsiyetin engelli bireylere yönelik tutum üzerinde herhangi bir anlamlı etkisinin olmadığını göstermiştir. Üniversite mezunu olup olmama durumu, çalışma süresi, engelli tanıdığın (akraba, arkadaş, iş arkadaşı) bulunma durumu, engelli akraba ile etkileşimin kalitesi ve engelli arkadaş ile etkileşimin sıklığı ile engelli bireylere yönelik tutum arasında anlamlı bir etkileşim olduğu görülmüştür. Buna ek olarak, engelli bir arkadaşı ya da engelli bir iş arkadaşı olan katılımcıların ve engelli akrabaları ile etkileşimlerinin kaliteli olduğunu belirten katılımcıların engelli bireylerle sosyal ilişkilere yönelik tutumunun daha olumlu olduğu görülmüştür.

Sonuç: Araştırmanın sonuçları katılımcıların hizmet ettikleri engelli bireylere ilişkin net ve doğru bilgi sahibi olmak açısından eğitim talepleri olduğunu göstermiştir. Sonuçlar aynı zamanda engelli bir tanıdığı olma durumunun, etkileşim sıklığı ve etkileşim kalitesinin, bir diğer deyişle engelli bireyler ile yaşantısal deneyimin, olumlu tutum açısından önemini ortaya koymuştur. Engelli öğrencilere hizmet veren üniversite birimlerinin idari personel ile yapacağı çalışmalarda bu araştırmanın bulgularından

yararlanabileceği düşünülmektedir.

[S 9] "Yükseköğretimde Engelli Öğrencilerin Desteklenmesinde Öğretim Elemanlarının Rolü, Tutumları ve Deneyimleri"

Prof. Dr. Ali Ekrem ÖZKUL[1], Yard. Doç. Dr. Ayşe HEPKUL[2], Doç. Dr. Osman TUTAL[3], Öğr. Gör. Süleyman ARI[4]
[1] Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi
[2] Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi
[3] Anadolu Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi
[4] Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi

Amaç: Bu bildirinin amacı öğretim elemanlarının engelli eğitimine ne oranda hazırlıklı olduklarını, yaşadıkları deneyimleri ve konu ile ilgili tutumlarını öğrenmeye yönelik araştırma sonuçlarını paylaşmaktır. Yükseköğretim sistemimizdeki engelli öğrenci sayısı artarken bu öğrencilere sağlanan desteğin nitel ve nicel olarak geliştiğini söylemek zordur. Her ne kadar Yükseköğretim Kurulu ve kurumlarında engelli öğrencilerin eğitim ortamlarına ve malzemelerine erişmelerini sağlamayı hedefleyen örgütlenmeler varsa da uygulamada daha çok öğrencilerin eğitim mekânlarına fiziksel erişimine yönelik düzenlemelere öncelik verilmekte, ders materyallerinin sağlanmasına yönelik düzenlemeler oldukça sınırlı kalmaktadır. Bunun sonucunda da engelli öğrencilerin ders kazanımlarına ulaşmasında öğretim elemanı rolleri ile tutum ve destekleri ön plana çıkmaktadır.

Yöntem: Araştırmada, üniversitelerde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının görüşlerine başvurularak genel olarak tutumları yanında engelli öğrencisi olanların bu öğrencilerin özel gereksinimlerini karşılamaya yönelik deneyimlerini paylaşmaları istenmiştir. Ayrıca süreçte destek sağlamakla görevli engelli öğrenci birimi görevlileriyle de görüşmeler yapılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamında internet üzerinden yapılan ankete 12 farklı üniversitede görev yapan 689 öğretim elemanından yanıt alınmıştır. Bu öğretim elemanlarının özel gereksinimi olan öğrencilerle ilgili tutumları yanında; özel gereksinimi olan öğrencilere yönelik ders verme deneyimleri olduğunu beyan eden %42'lik kesimin bu deneyimlerine ilişkin görüşleri derlenmiştir.

Sonuç: Yükseköğretim kurumlarında özel gereksinimi olan öğrencilerin ihtiyacının karşılanmasında tüm paydaşları ve kaynakları dikkate alan ve yönetsel bütünlük içeren bir sistem yaklaşımı olmadığı; bu ihtiyacın derslerinde özel gereksinimi olan öğrencilerle karşılaşan öğretim elemanlarının özel çabalarıyla sağlandığı belirlenmiştir. Elde edilen sonuçların engelli öğrencilerin yükseköğretime erişilebilirliğini artırmaya yönelik önerilerin geliştirilmesinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

[S 10] "Erişkin Tip Serebral Palsili Bireylerin Sosyodemografik Özellikleri ve Ev Ortamları"

Gül Tuğba BULUT[1], Evrim Coşkun ÇELİK[1], Sonay ÖZDEMİR[2], Okcan BASAT[2], Ebru Yılmaz YALÇINKAYA[1]
[1] Gaziosmanpaşa Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Fiziksel Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü.
[2] Gaziosmanpaşa Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Sağlığı Bölümü.

Amaç: Erişkin serebral palsili bireylerin ev ortamlarını değerlendirmek, ihtiyaçlarını belirlemek ve ileri yaşlarda karşılaştıkları sorunları tespit etmekti.

Gereç ve Yöntem: Gaziosmanpaşa Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Evde Sağlık Hizmetlerinde takipli serebral palsili 20 erişkin çalışmaya dâhil edildi. Bu bireyler evlerinde ziyaret edilerek fiziatrist ve aile hekimi uzmanı tarafından muayene edildi. Bireylerin demografik özellikleri ve ev ortamları değerlendirildi

Bulgular: Çalışmaya toplam 20 erişkin serebral palsili (ortalama yaş 31.3 yıl) dâhil edildi. Hastaların 12 si (%60) kadın, 8i (%40) erkekti. Çoğunluğu (90%) spastik tip serebral palsi iken, %80 oranında okuma yazma bilmiyorlardı. Mesane ve bağırsak bakımı ve ev ortamı açısından; hastaların %90'ında üriner inkontinans ve %85'inde gaita inkontinansı vardı. %10 hasta için tuvalet fiziki olarak uygundu. Ailelerin %90'ı tuvalet ve banyo için düzenleme yapmayı hiç düşünmemişlerdi. Sosyal hayatları incelendiğinde; % 85'i hiç ev dışına çıkmıyordu ve hastaların %30'u ise akrabaları veya arkadaşları tarafından ziyaret edilmiyordu. Sadece %15 hasta düzenli bir rehabilitasyon programını takip ediyordu ve %15'inin düzenli doktor takibi vardı. Barthel indeksine göre hastaların %90'ı ileri derecede bağımlıydı.

Sonuç: Erişkin serebral palsili hastalar ve onların aileleri ev içi ortamları ve sosyal hayatları açısından desteklenmeli, erişkin serebral palsili hastalara göre evin nasıl düzenlenmesi gerektiği hakkında bilgi verilmelidir.

[S 11] "Pediatrik Romatizmal Hastalığı Olan Olgularda Okul Eğitimine Katılımda Karşılaşılan Sorunların Analizi"

Ümit UĞURLU
Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık bilimleri Fakültesi, Department of Occupational Therapy, İstanbul, Türkiye.

Amaç: Pediatrik romatizmal hastalığı olan olgular okul aktivitelerine katılımda sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu çalışmanın amacı, olguların okula katılımda karşılaştıkları ve sorunun çözümünde uygun adımların atılmasında yol gösterici olan temel sorunların açığa çıkarılmasıydı.

Gereç ve Yöntem: Hasta kayıtları geriye dönük olarak analiz edilmiştir. Hastalar, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Romatoloji Bilim Dalı polikliniğinde takip edilmekteydiler ve muskuloskeletal sorunları nedeniyle fizyoterapi ve ergoterapi ünitesine yönlendirilmişlerdi.

Bulgular: 6-18 yaşlar arasındaki toplam 86 olgunun verileri analiz edilmiştir. Bu olguların 48'i ilkokul, 21'i ortaokul ve 17'si lise eğitimi almaktaydı. Olguların yaş ortalamaları 14.82±4.85 yıl, hastalık süresi 7.5±3.3 yıl, öğrenim süreleri 5.9±4.8 yıldı. 71 olgu (%82) ataklar esnasında eğitime ara vermek zorunda kalmıştı. 65 olgu (%76) beden eğitimi dersine katılamıyordu. 21 olgu (%25) sabah tutukluğu nedeniyle her yıl okula öğlenci olarak devam ediyordu. Sabah tutukluğu olan olguların yarısı (n=32) teneffüslerde eklem tutukluğu nedeniyle harekete başlamakta sorun yaşıyordu. 58 olgu (%68), el bileği ve el eklemlerindeki tutulum nedeniyle yazı yazmakta sorun yaşıyorlardı. 45 olgu (%52) alt ekstremite eklemlerindeki tutulum nedeniyle yürümede güçlük çekiyordu. 82 olgu (%95) hastalıkları nedeniyle sosyal aktivitelere katılımdan farklı derecelerde sorun yaşadıklarını beyan etmişlerdi. Olgulardan biri eğitime 3 yıl geç başlamıştı. 2 olgu ise eğitimlerine 1'er yıl ara vermek zorunda kalmıştı.

Olguların önemli bir kısmı okulda kullanmak zorunda oldukları ortezler ve yardımcı aletler gibi tedavi edici ekipmanlar nedeniyle ortaya çıkan tepkiden rahatsızlık duyduklarını beyan etmişlerdir.

Okulların fiziksel şartlarının gereksinimlerini karşılamakta yeterli olmadığı beyan edildi. Yürüme güçlüğü çeken bazı çocuklar dersliklerine ulaşmak için 3-4 kat merdiven çıkmak zorundaydı. Bazı olgular ise yavaş yazı yazmalarından ve hareket etme güçlüklerinden dolayı öğretmenleri tarafından eleştirildiklerini veya okula kabul edilmede sorun yaşadıklarını beyan etmişlerdir.

Sonuç: Pediatrik romatizmal hastalıklar çocukluk döneminde nispeten sık karşılaşılan bir grup hastalıktır. Muskuloskeletal tutulumlar çocukların olağan günlük yaşam aktivitelerinde kısıtlanmalara neden olmaktadır. Eğitimsel aktiviteler yaşamlarının önemli bir bölümüdür. Elde edilen bulgular bu olguların eğitimlerinde ciddi sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir. Tedavi sadece medikal tedaviden ibaret değildir. Çocukların terapi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bu yaklaşımı desteklemek için eğitim ve sağlık profesyonelleri birlikte çalışmalıdır.

[S 12] "Multipl Skleroz Hastalarında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"

Kamer ÜNAL[1], Muhammed Emin ÖZCAN[2], H. Nilgün GÜRSES[1], Elif DURGUT[1], Hasan Hüseyin KARADELİ[3], Talip ASİL[3]
[1] Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
[2] Biruni Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Nöroloji Anabilim Dalı
[3] Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Nöroloji Anabilim Dalı

Amaç: Multipl Skleroz merkezi sinir sisteminin demyelinizan bir hastalığıdır. Etkilenen bölgeye bağlı olarak gelişen klinik bulgular sonucu kişilerin yaşam tarzında bazı değişiklikler görülmektedir. Bu değişiklikler aynı zamanda yaşam kalitesini de olumsuz etkilemektedir. Bu çalışma MS hastalarında sağlık ile ilgili alışkanlıkların yaşam kalitesi üzerine olan etkisinin belirlenmesi amacı ile yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Bezmialem Vakıf Üniversitesi MS polikliniğine başvuran kesin MS tanısı konulmuş, 18-65 yaş arasında 73 hasta gönüllü olarak katıldı. Sağlık ile ilgili alışkanlıklar Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği-II ile değerlendirildi. Bu ölçeğin alt parametreleri; fiziksel aktivite, beslenme, kişilerarası ilişkiler, sağlık sorumluluğu, stress yönetimi ve manevi gelişim alanlarından oluşmaktadır. Yaşam kalitesi, Multipl Skleroz Yaşam Kalitesi Enstrümanı-54 ile mental ve fiziksel yaşam kalitesi olarak değerlendirildi.

Bulgular: Çalışmaya yaş ortalamaları 37 olan 19 erkek, 54 kadın hasta katıldı. Bu hastaların 57 tanesi Relapsing-Remitting MS, 11 tanesi Sekonder Progresif MS ve 5 tanesi Primer Progresif MS'tir. Hastaların Expanded Disability Status Scale skorları ortalaması 1.0 olarak belirlendi. Sağlıklı yaşam biçimi davranışları parametreleri arasından fiziksel aktivite ve stres yönetimi alanları en düşük puanlar olarak tespit edildi. Yaşam kalitesinin fiziksel kısmı ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği-II alt parametreleri arasında anlamlı ilişki bulunmazken, yaşam kalitesinin mental kısmı ile Sağlıklı Yaşam

Biçimi Davranışları Ölçeği-II alt parametrelerinden sadece manevi gelişim ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki (p<0,001) bulunmuştur.

Sonuç: MS hastalarında fiziksel aktivite ve stres yönetimi davranışları olumsuz etkilenmiştir. Sağlıkla ilgili davranışların fiziksel yaşam kalitesini etkilememesine rağmen, manevi gelişim yönünden iyi olan hastaların mental yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu görüldü. Bu sonucun toplumumuzda MS hastalarının manevi değerlere verdiği önemden dolayı mental alandaki yaşam kalitesinin daha iyi olduğunu söyleyebiliriz.

[S 13] **"Yürüme Fonksiyonunu Kaybetmiş Kanser Hastalarında Yorgunluk ile Kavrama Kuvveti, Anksiyete-Depresyon ve Yaşam Kalitesi İlişkinin Araştırılması"**

Yasin EKİNCİ[1], Tülin DÜGER[1]
[1] Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Amaç: Yürüme yeteneğini kaybetmiş onkolojik hasta grubunda kansere bağlı yorgunluğun kavrama kuvveti, anksiyete-depresyon ve yaşam kalitesi ile olan ilişkisini tespit etmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Hacettepe Üniversitesi Onkoloji Hastanesinde yatmakta olan 8 kadın 4 erkek olmak üzere 12 hasta katılmıştır. Ortopedik veya nörolojik bir hastalığı olmamasına rağmen yürüme yeteneğini kaybetmiş hastalar çalışmaya dahil edilmiştir. Hastalarda yorgunluk seviyesini tespit etmek için Kısa Yorgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Hastaların kavrama kuvvetleri, oturma pozisyonunda her iki el için jamar el dinamometresi ile değerlendirilmiştir. Anksiyete ve depresyon düzeyleri, Hastane Anksiyete-Depresyon Ölçeği ile yaşam kalitesi ise Avrupa Kanser Araştırma ve Tedavi Organizasyonu tarafından kanser hastaları için özel olarak geliştirilen, EORTC QLQ-C30 ölçeği ile belirlenmiştir. EORTC QLQ-C30 ölçeği fonksiyonel performans, semptom ve genel sağlık olmak üzere 3 alt başlıktan oluşmaktadır. İstatistiksel analiz için Spearman Korelasyon Analizi yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan hastaların yaş ortalaması 56,5±8.6 yıl, vücut kitle indeksi 21±11'dir. Katılımcıların tanıları hematolojik kanser (4), yumuşak doku (1) ve iç organ (7) kanseridir. Yorgunluk ile kavrama kuvveti, anksiyete, depresyon, fonksiyonel performans, semptom ve genel sağlık arasındaki ilişki katsayıları sırasıyla 0,10(p>0,05), 0,77 (p<0,05), 0,58(p>0,05), -0,72(p<0,05), 0,39 (p>0,05), -0,38'dır (p>0,05).

Sonuç: Çalışmamızın sonucunda yürüme fonksiyonunu kaybetmiş hastalarda yorgunluğun en fazla depresyon ve fonksiyonel performans ile ilişkili bulunmuştur. Yorgunluk ile kavrama kuvveti arasında ise herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Depresyon, semptom ve genel sağlık skorları ile yorgunluk skorları istatistiksel olarak anlamlı olmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

Yani alt ekstremite kuvvet kaybına bağlı olan yürüme yeteneğini kaybetmiş kanser hastası grubunda yorgunluk kavrama kuvveti kaybından değil depresyon gibi psikolojik bir sorundan etkilenmektedir. Bu sonuç kanser hastalarında periferik yorgunluk değil, santral yorgunluk görüldüğünü düşündürmektedir.

[S 14] "**Van İlinde Yaşayan Bedensel Engellilerin Tıbbi Ve Sosyal Durum Değerlendirilmesi**"

Prof. Dr. Ayşe YÜKSEL[1], Yard. Doç. Dr. Sinemis Çetin DAĞLI[2], Araş. Gör. Umahan KALE[2], Araş. Gör. Emine ULU BOTAN [2]
[1] İstanbul Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu Sağlık Yönetimi Bölümü
[2] Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı.

Amaç: Çalışmamızın amacı, Van ilinde yaşayan bedensel engellileri, yaşam koşullarında değerlendirilerek, tıbbi ve sosyal durumlarını belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmektir.

Gereç-Yöntem: Çalışmamız da, Van ilinde yaşayan 57 engelli birey, kendi ev koşullarında tıbbi ve sosyal açıdan değerlendirilmiş, görüşme formu doldurulmuş, eğitim verilmiş, gerekli yönlendirme ve destekler sağlanmıştır.

Bulgular: Bedensel Engelli Bireylerin, yaş ortalaması 28.4(28)±1.08 olup ortanca yaş 28 olarak bulunmuştur, %52.6(n:30)'sı erkek , % 47.4(n: 27)'si kadındır. %50.9(n:29)'u hiç okula gitmemiştir, %33.3(n.12)'ü ilkokul ya da orta okul mezunu, %12.3(n:7)'ü lise mezunu, %3.5(n:2)'i ise yüksek öğretim mezunudur.

Bedensel Engelli Bireylerin %3.5(n:2)'i maaşlı bir işte çalışırken, %96.5(n:55)'i çalışmamaktadır.

%77.2(n:44)'si kendi evlerinde, % 22.8(n:13)'i kira ya da akraba yanında yaşamaktadırlar.

Engellilik, %22.8(n.13)'inde doğuştan, %77.2(n:44)'in de ise sonradan oluşmuştur.%24.5(n:14)'inin ailesinde engelli vardı.

Bedensel engel tipi; %12.3(n:7)'ünde hemipleji, %17.6(n:10)'sında quadripleji,%49.1(n:28)'in de

parapleji, %10.5(n:6)'inde konjenital ,%10.5(n:6)'inde extremite engel olarak belirlenmiştir.

Engeli ile ilgili tedavi görme durumu %84.2(n:48) idi. Egzersiz yapma durumu değerlendirildiğinde, % 8.8(n:5)'i düzenli, %17.5(n:10)'i aklına geldikçe yapıyor, %73.7(n:42)'si ise hiç yapmıyordu.

%71.9(n:41)'u prim ödemeyerek, %28.1(n:16)'i prim ödeyerek sağlık hizmetinden yararlanıyordu. %26.3(n:15)'ü tek başına, %8.8(n:5)'i, ortopedik cihaz desteği ile % 7(n:4)'si başkasının yardımıyla kısa mesafe yürüyebiliyor, %57.9(n:33)'u ise hiç yürüyemiyordu.

%70.2(n:40)'si tek başına yemek yiyebilmekte, %50.9(n:29)'u giyinebilmekte, %42.1(n:24)'i kendini temiz tutabilmekte, %73.7(n:42)'si oturabilmekte, %26.3(n:15)'ü ayakta durabilmektedir.

Bedensel Engelli Bireylerin %17.5(n:10)'i, sinema, tiyatro, alışveriş merkezi vb. yerlere sıklıkla gittiğini, %19.3(n:11)'ü nadiren gittiğini, %63.2(n:36)'si ise hiç gitmediğini belirtmişti. Toplu taşıma araçlarına sıklıkla binebilenler %19.3(n:11), nadiren binebilenler %10.5(n:6), hiç binemeyenler % 54.3(n:31) idi. %15.8(n:9)'i ise kendi ya da ailenin özel otomobilini kullandığını belirtti.

Çalışmamıza katılan bedensel engelli bireylerin %3.5(n:2)'i, tekerlekli sandalye ile basketbol oynuyordu. Çalışmamıza katılanların % 7.2(n: 7)'si, Van Bedensel Engelliler Derneğine üye idi

Sonuç: Engelli Bireylerin kendi yaşam koşullarında değerlendirilmesi sonucu gereksinim duyulan konularda, her bireye ya da bakıcısına, sağlık eğitimleri verilmiş, kamu ve sivil toplum desteği ile çözüm önerileri geliştirilmiştir. Van ilinde yaşayan bedensel engellilerin topluma dayalı rehabilitasyon gereksinimi tespit edilmiştir.

[S 15] "Atıcılık Sporunun Bedensel Engelli ve Sağlıklı Sporcularda Yaşam Kalitesi Üzerine Etkilerinin Karşılaştırılması"

Asude ARIK[1], Esra ATEŞ NUMANOĞLU[1], Zafer ERDEN[1]
[1] Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü, Ankara

Amaç: Atıcılık sporu yarışmacıların tabanca veya tüfek kullanarak sabit bir hedefe bir seri atış yaptıkları, sporcunun dikkat ve kontrolünü gerektiren bir spor dalıdır. Engelli sporcularda atıcılık sporu bazı adaptasyonlar ile engelliye uygun hale getirilerek yapılmaktadır. Çalışmanın amacı atıcılık sporunun bedensel engelli sporcuların yaşam kalitesine olan etkilerini sağlıklı sporcuların yaşam kalitesine olan etkileri ile karşılaştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya en az bir yıldır atıcılık sporu yapan yaşları 18-55 arasında değişen 15 bedensel engelli, 15 sağlıklı sporcu dâhil edilmiştir. Sporcuların yaş, boy, vücut kütle indeksi ve ne kadar süredir atıcılık sporunu yaptıkları sorgulanmıştır. Engelli sporcuların tanıları kaydedilmiştir. Sporcuların yaşam kalitesini değerlendirmek amacıyla Nottingham Sağlık Profili anketi kullanılmıştır. Bu ölçek kişinin algıladığı sağlık durumunu fiziksel, emosyonel ve sosyal yönlerden ölçen bir yaşam kalitesi ölçeğidir. Ölçeğin en çok kullanılan ikinci kısmı uyku durumu, enerji düzeyi, emosyonel durum, sosyal izolasyon durumu, fiziksel mobilite ve ağrı alanında yaşam kalitesini değerlendiren maddeler içerir. Sağlıklı ve bedensel engelli sporcularda Nottingham Sağlık Profili toplam puanları ve alt parametreleri karşılaştırılmıştır. İstatistiklerde Mann-Whitney U testi kullanılmış ve p anlamlılık değeri 0.05 olarak alınmıştır.

Bulgular: Sağlıklı ve bedensel engelli sporcularda toplam Nottingham Sağlık Profili puanları, enerji seviyesi, ağrı ve fiziksel aktivite parametreleri arasında sağlıklı grup lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Diğer alt parametreler olan emosyonel reaksiyonlar, sosyal izolasyon ve uyku parametrelerinde bedensel engelli ve sağlıklı grup arasında farka rastanılmamıştır ($p>0.05$).

Sonuç: Sporun bedensel engelli ve sağlıklı sporcuların yaşam kalitesinde olumlu etkiler meydana getirdiği görülmektedir. Engelli bireylerin spora yönlendirilmesi engelli bireyin kendi yeteneklerinin farkına varması ve kendi kendine yeterli olmayı öğrenmesinde önemlidir. Engelli bireyin topluma yeniden kazandırılması ve durumlarını kabullenerek bunu bir engel olarak görmeden hayata devam edebilmelerinde sporun önemli olduğu bilinmeli ve daha fazla engelli sporcu spora yönlendirilmelidir.

[S 16] "Ortopedik Engelli Bekâr Kadınların Evlilik ve Sosyal Yaşama İlişkin Sorun ve Beklentileri"

Manolya KARAOĞLAN
Mersin Büyükşehir Belediyesi, Engelliler Daire Başkanlığı, Şube Müdürü, Sosyal Hizmet Uzmanı, Mersin, Türkiye

Amaç: Bu çalışmada Mersin İli Büyükşehir Belediyesi Engelliler Daire Başkanlığında kaydı bulunan ve Mersin Merkezde ikamet etmekte olan ortopedik engelli kadınların evlilik ve sosyal yaşama dair sorun ve beklentilerinin neler olduğunun tespitine yönelik araştırma yapılacak olup araştırma amacı doğrultusunda; ortopedik engelli kadının sorunları, aile hayatı ve evliliğe dair düşünce ve beklentileri,

yaşadığı sosyal çevreden beklentileri, yerel yönetimden beklentileri gibi sorulara cevap aranacaktır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma tanımlayıcı nitelikte bir araştırmadır. Mersin İl Merkezinde ikamet eden ve Mersin Büyükşehir Belediyesi Engelliler Daire Başkanlığından en az bir kez hizmet almış olan 20 ortopedik engelli ve bekar durumda olan kadınlarla tek tek görüşme yöntemi ile veriler toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmada ortopedik engelli kadın tanımı %40 ve üzeri oranda ortopedik engelli olup tekerlekli sandalye/akülü araç kullanma zorunluluğu olan kadınlar dikkate alınarak yapılmıştır. Bulgular: Araştırma sonucunda engelli kadınların %40'ının kendisini itici bulduğu, %100'ünün kendisini daha iyi anlayacağını düşünerek engelli eş tercih ettiği, % 95'inin evlilik kurmayla ilgili en önemli sorununun engelli oluşu üzerine yoğunlaştığı, toplumsal yaşamdaki en önemli sorunlarını %30'u dışlanma, %25'i acıma şeklinde ifade ettiği, %50'sinin "ailesinin her konuda kendisine yardımcı olduğunu" belirttiği, yerel yönetimden beklentileri sorusuna %50'sinin "kentin fiziki koşullarının düzenlenmesi" şeklinde cevap verdiği görülmüştür.

Sonuç: Kadın ve engelli olmanın dezavantajı ile engellilere karşı olan olumsuz tutum ve davranışlar bir araya geldiğinde engelli kadının yaşadığı sorunlar büyümekte ve sadece kadının yaşadığı aile bireylerine değil toplum, yerel yönetimler ve devlet kurumlarına da önemli görevler düşmektedir. Engelli kadınlarımız toplumun kendilerine ön yargılı tutumu, kendi kişisel özellikleri nedeniyle arkadaşlık kurmada güçlük çekmektedir. Toplumun ön yargılarının ortadan kaldırılması konusunda sürekli bir eğitime gereksinim vardır. Aile desteği, engelli kadının toplumla bütünleşmesi bakımından önemli olmakla birlikte, engelli kadınların sorunlarının çözümlenmesinde toplum bakış açısı ve yerel desteğin de önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun sağlanabilmesi için de genelde engelli bireylerin özelde de engelli kadınların toplum içine çıkması ve kendini göstermesi, yaşamın içerisinde aktif olarak yer almak suretiyle görünür olmaları, sosyal ve ekonomik güvenceye sahip olmaları önem taşımaktadır.

[S 17] "Afetler ve Engellilik"

Yard. Doç. Dr. Gül YÜCEL
İstanbul Gelişim Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

Amaç: Çalışmada afet kapsamında sosyal etkilenebilirlik faktörlerinden engellik ayrıntılı olarak değerlendirilerek, afet öncesi hazırlıklar açısından alınacak önlemlerin tartışılması amaçlanmıştır. Afet sürecinde engelliliğin fiziksel boyutu ele alınarak bina tahliyesi ve acil toplanma alanlarında öncelikli konular değerlendirilmiştir. Afetler nedeniyle fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel doku olumsuz etkilenmekte, önemli kayıplarla karşı karşıya kalınmaktadır. Tehlike altındaki yerleşimler için olası afet öncesi risk azaltma çalışmaları ve bu kapsamda bütünleşik risk analizleri önemli olmaktadır. Riskin en önemli bileşeni tehlike altındaki fiziksel, sosyal, ekonomik yapının etkilenebilir yapısıdır. Etkilenebilirliği ortaya koyan bileşenler genel olarak benzer olmakla birlikte ülkeye, bölgeye göre farklılık gösterebilmektedir. Bileşenlerin bölge özelinde oluşturulması, bölgeye özel hassas yapılar için olası afet öncesi uygun önlem alınmasını sağlar.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada afetler kapsamında sosyal etkilenebilirlik bileşenleri dünyada ve Türkiye'de uygulanan mevcut örnekler çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Bulgular: Afetler için sosyal etkilenebilirlik faktörleri genel olarak yaş, cinsiyet, aile yapısı, eğitim, engelli olma, sosyoekonomik durum şeklinde sıralanabilir. Yaş afet için oldukça önemli bir bileşendir. Yaşlılar hareket kısıtlılıkları, afet sırasında fiziksel olarak kısıtlı karşı koyabilme, afet sonrasında yaşamı iyileştirme sürecinde yetersizlikleri ve eve bağlılıkları nedeniyle etkilenebilir yapıdadır. Yaşlı, engelli ve çocukların günlük yaşamda diğer yetişkinlere bağımlılıkları söz konusudur. Afet karşısında sosyal açıdan dirençli olma, afet karşısında daha az etkilenebilir ve oluşacak afetten daha hızlı iyileşebilir olma durumudur.

Sonuç: Engelli olma durumu ve afet ilişkisinde; acil durumu algılayabilme, bulunulan binadan tahliye, acil toplanma alanlarında ihtiyaç duyduğu ekipman ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilir olması öne çıkan konular olmaktadır. Afet öncesi bu tür hassasiyetlerin değerlendirilerek önlemler alınması risk azaltma çalışmalarında önemlidir. Mevcut yerleşimlerde hassas olan nüfusun dağılımının belirlenmesi ve buna yönelik çalışmaların eğitimden, fiziksel düzenlemelere kadar yapılması, toplumun afetlere karşı daha dirençli olması ve karşı koyabilmesini sağlar.

[S 18] "Psikososyal Açıdan Farklı Engel Gruplarındaki Bireylerde Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesinin Araştırılması"

Ömer Faruk YAŞAROĞLU[1], Yasin EKİNCİ[1], Elif KIRDI[1], Mintaze KEREM GÜNEL[1]
[1] Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Amaç: Bu çalışmanın amacı işitme, görme ve fiziksel engelli bireylerin sağlıkla ilgili yaşam kalitele-

rini araştırılıp birbirleriyle farklı yönlerden karşılaştırılmasıdır.

Materyal-Metot: alışmaya Ankara ilinde yaşayan 18-65 yaş arası 15'i erkek, 5' i kadın 20 bedensel engelli, 8'i erkek, 3'ü kadın 11 görme engelli, 12'si erkek, 8'i kadın 20 işitme engelli birey katılmıştır. Görme engellilerin görme dereceleri sıfır olduğu gibi işitme engelli bireyler de hiç duyamamaktadırlar. Fiziksel engelli bireylerin bağımsız ambulasyonları yoktur. Hastaların sağlıkla ilgili yaşam kalitelerini belirlemek için 15D uygulanmıştır. 15D, yaşam kalitesini on beş ölçüt doğrultusunda tanımlamaktadır. Hareket yeteneği, görme yeteneği, duyma yeteneği, solunum, uyku, yemek yeme, konuşma yeteneği, boşaltım, güncel aktiviteler, mental fonksiyon, rahatsızlık ve semptomları, depresyon, distres, canlılık ve cinsel aktivite parametrelerini içermektedir. Her bir soru likert ölçeğine göre puanlanmaktadır. Skorlamadaki düşüş yaşam kalitesindeki kötüleşmeyi gösterir. İstatiksel analiz için Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan bedensel engellilerin yaş ortalaması 38±17, vücut kitle indeksi 23 ±8, işitme engellilerin yaş ortalaması 46±28, vücut kitle indeksi 23 ±4 görme engellilerin yaş ortalaması ise 42±19, vücut kitle indeksi 19 ±11 dir. Bedensel, işitme ve görme engellilerin yaşam kalitesi skoru sırasıyla 0,76±0,27, 0,55±0,37, 0,63±0,31 dir.($p<0,05$).

Sonuç: Yapılan çalışmada sağlıkla ilgili yaşam kalitesi açısından en az etkilenen grubun bedensel engelli bireyler daha sonra görme engelliler ve işitme engelliler bulunmuştur. Bu sonuç bize bedensel engel olmasına rağmen bizi dış dünyaya bağlayan görme ve işitme gibi duyuların ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Bireyin çevreyle görsel ve işitsel olarak etkileşimi yaşam kalitesini arttırmıştır. İşitme engellilerin yaşam kalitesinin daha düşük olmasının pek çok sebebi olabilir.

Görme engelli bireyler görmeseler bile betimlemelerle kişileri ve eşyaları tanıyarak kendi hayal âlemlerinde kendi dünyalarını oluşturabilmeleri fakat işitme engelli bireylerin sesleri duyamadıkları gibi herhangi bir şekilde öğrenememeleri bir sebep olabilir. Ayrıca işitme kaybından dolayı konuşamamasından dolayı insanlarla iletişim kurmakta zorlanmaları bu bireyleri olumsuz etkileyecektir. Bu çalışma engel tiplerinde yaşam kalitesinin neden farklı olduğu ile ilgili ileride yapılabilecek daha kapsamlı bir çalışmaya yol gösterici nitelikte olmuştur.

[S 19] "Türkiye'deki Kullanıcı Deneyimi Profesyonellerinin Web Erişilebilirliğine Yönelik Algısı"

Yavuz İNAL[1], Kerem RIZVANOĞLU[2], Yeliz YEŞİLADA[3]
[1] Yazılım Teknolojileri Araştırma Enstitüsü, TÜBİTAK BİLGEM.
[2] Galatasaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Bilişim Anabilim Dalı.
[3] Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs Kampüsü, Bilgisayar Mühendisliği Bölümü.

Amaç: Web gündelik hayatımızda önemli bir rol oynamaktadır. Ancak web sayfaları, engellilerin ihtiyaçları gözetilerek tasarlanmadığından dolayı engelli kullanıcılar için erişilebilir değildir. Literatürde kullanıcı deneyimi araştırmalarının sayısı gün geçtikçe artmakla birlikte, bu çalışmalar engelli bireylerin ihtiyaçlarına odaklanmamaktadır. Ayrıca, Türkiye'deki kullanıcı deneyimi profesyonellerinin web erişilebilirliğine yönelik ortak pratikleri, farkındalıkları ve kavrayışlarını ortaya koyan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu anlamda, bu çalışmanın temel amacı mevcut durumu anlamak ve Türkiye'de web erişilebilirliği pratiklerini geliştirmeye yönelik adımları atmak üzere öneriler sunmaktır.

Gereç ve Yöntem: Kullanıcı deneyimi profesyonellerinin kavrayışını incelemek için bir çevrim-içi anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ankete 269 kişi katılmış, 113 kişi anketin tamamını cevaplamıştır. Bu ankette, Türkiye'deki kullanıcı deneyimi profesyonellerinin kavrayış ve farkındalıklarına (örneğin konuyla ilgili eğitim almışlar mıdır?) ve ortak pratiklerine (örneğin web erişilebilirliği projelerinde göz önünde bulundurulmuş mudur?) odaklanılmıştır.

Bulgular: Öncül bulgularımız kullanıcı deneyimi profesyonellerinin web erişilebilirliğiyle ilgili eğitim aldıklarını düşündüklerini ancak engelli bireylerin kullandığı yardımcı teknolojileri ve web erişilebilirliği standartlarını bilmediklerini göstermektedir. Gerçekleştirdikleri kullanıcı araştırmalarına engelli kullanıcıları dâhil etmemekte ve projelerinde web erişilebilirliğini dikkate almamaktadırlar. Anket bulguları profesyonellerin web erişilebilirliğinin iş yapış biçimlerine entegrasyonu konusunda temelde yukarıdan aşağı bir bakışı benimsediklerini ve web uygulamalarını erişilebilir hale getirme sorumluluğunun özellikle proje yöneticilerinde olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Sonuç: Kullanıcı deneyimi profesyonelleri herkes için nitelikli bir kullanıcı deneyimi tasarlamak ve sunmak açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Ancak çalışmamız göstermektedir ki Türkiye'deki profesyonellerin öncelikli olarak web erişilebilirliği konusunda iyi bir eğitime ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca kurumların, herkese yönelik web erişilebilirliği sağlamak için aynı anda hem yukarıdan-aşağıya hem de aşağıdan yukarı bir yaklaşımın gerekli olduğunu anlaması gerekmektedir.

[S 20] "Nasıl Bir Mimarlık Eğitimi İle Kapsayıcı Çevreler Tasarlanır?"

Doç. Dr. Göksenin İNALHAN
İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

Amaç: Engelliliğin tanımı, bireylerin tedavi edilmesini ele alan vurgudan, artan bir farkındalık ile bireylerin fiziki çevreleri ile kurdukları ilişkinin sonucu olmaya doğru gitmekte, eğitimsel stratejiler de aynı şekilde, çevrelerin insan potansiyeli ve engellilik kavramının üstüne örnekler göstermesi gerekmektedir. Tüm uzantısıyla insan ihtiyaçlarının farkındalığı bir sürü farklı seviyelerdeki farkındalık programları ile sağlanabilmektedir. Ancak fiziki çevre profesyonellerinin mimari tasarım eğitimleri, daha kullanıcı odaklı felsefe ve uzun vadeli davranış değişimleri için en önemli başlangıç noktasını oluşturmaktadır.

Mimari tasarım ders programlarında, tasarımcıların artan bir ihtiyaç olarak araştırma becerilerine ve kullanıcı tecrübelerine göre tasarıma yönelmesinin sağlaması gerekir. Kapsayıcı tasarım, diğer bir çok kullanıcı odaklı tasarım yaklaşımı gibi, öğrencilere insan kapasite, ihtiyaç ve arzularını (beklentilerini) takdir etmede potansiyeli bulunmaktadır.

Ancak, daha kapsayıcı mimari çevrelerin oluşması için, nasıl ve ne zaman erişebilirlik ders programlarının tasarım eğitime katılacağı bilgisi anektod olarak veya kısıtlı veriler şeklinde literatürde verilmektedir.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesinin dört yıllık eğitimini, kapsayıcı tasarım dersi programı açısından değerlendirecektir.

Bulgular: Akademik sorgulama ve yönlendirici ilkelerle farklı eğitim yaklaşımları da tartışılmıştır.

Sonuç: Kapsayıcı tasarım prensiplerinin fiziki çevre eğitimlerine entegre edilmesi geleceğin mimar ve tasarımcılarını destekleyerek, etkin bir şekilde, tasarım yoluyla engellenmeyen, fiziki çevreler oluşturmada çok önemli bir rol oynayacaktır.

[S 21] "Çocuk Oyun Alanlarında Evrensel Tasarım Arayışı: İstanbul - Beşiktaş İlçesi Örneği"

H. Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ[1] Öykü ÖZDEN[2]
[1] İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Planlama ve Tasarım Anabilim Dalı
[2] Landscape Architect, İstanbul.

Amaç: Ülkemizde giderek artan nüfusla birlikte, engelli bireylerin nüfuslarında da artış olduğu ve kentsel mekânlarda birçok sorunla karşılaştıkları görülmektedir. Yaşanan en büyük sıkıntılardan biri de, engelli bireyler için yaşamın ve mekân kullanımlarının zorluğudur. Bu sorunların en başında, yapılan tasarımların engelli bireylerin ihtiyaçları ve engellilik özellikleri dikkate alınmadan yapıldığı gerçeğidir. Son yıllarda özellikle çocuk oyun alanlarının uygulama çalışmalarında, herkes için tasarım fikri ve kolay erişim olanaklarının sağlanmasına yönelik çalışmalar giderek önem arz eden bir konu haline gelmiştir.

Yaşanabilir kentsel mekânlar için, özellikle çocuğun yakın çevresini oluşturan cadde, sokak, oyun alanları başta olmak üzere tüm kentsel mekânların; ihtiyaçlara cevap verecek, güvenli, oyun eylemine olanak sağlayan yerler haline getirilmesi, bireyleri damgalayacak şekilde alanın anılmaması ve herkese eşit tasarım amaçlanmaktadır.

Gereç ve yöntem: Araştırma alanı olarak, İstanbul metropolünün en önemli ilçelerinden biri Beşiktaş ilçesidir. İlçede tespit edilen 127 park arasından, ulaşım kolaylığı, kullanım yoğunluğu, mekân büyüklüğü bakımından eş değer sayılabilen mekânlar indirgenerek bunların arasından iki oyun parkı seçilmiştir.

Beşiktaş ilçesinde seçilen oyun parkları; Yavuz Koca Ömer Engelliler Parkı (Etiler) ve Şair Nedim Parkı (Gayrettepe)'dır.

Araştırma alanlarında gözlem ve etütler yapılmış, fotoğraflar çekilmiştir. Ziyaretçilerin mekân-zaman kullanımları, tercihleri, erişilebilirlikleri, beğenileri, istekleri sorgulanması amacıyla anket yönteminden yararlanılmıştır.

Bulgular: Yapılan anket, gözlem ve etütler, fotoğraf çekimleri ile alan içerisinde bulunan yürüme yolları, fonksiyon alanları ve donatı elemanlarının engelli çocukların kullanımı açısından uygunluğu, bu mekânların engelli çocukların ihtiyaçlarına ve oyun eylemine uygunluk durumları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç: Elde edilen veriler ışığında; araştırma alanlarında, engelli bireylere yönelik tasarım ölçüleri karşılaştırılmış, uygun olanlar belirlenmiş, uygun olmayanlar için gerekli çözüm önerileri geliştirilmiştir. Yapılan bu çalışma ile yerel yönetimler, gerçekleştirdikleri uygulamaları belirli zaman dilimlerinde yapacakları anket, gözlem ve etütlerle, ziyaretçilerin görüşleri de dikkate alınarak, eksik ya da yanlış olan uygulamaları ortaya koyup, herkes için eşit tasarım çalışmalarını programlarına almaları gerekli-

liği ortaya konmaya çalışılmıştır.

[S 22] "Görme Engellilere Yönelik Karton Ambalaj Tasarımında İşlevsellik Ve Okunabilirlik Algısı Üzerine Uygulamalar"

Pelin HAYTA[1], Dilek ÇULHA[2]
[1] Nişantaşı Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Basım ve Yayın Teknolojileri Bölümü.
[2] Nişantaşı Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarım Programı.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, görme engelli bireylere yönelik bilindik üç farklı sektörün karton ambalaj tasarımları üzerinde bulunan, dokunsal diyagramlar (ürünün cinsi, markası, logosu ve tehlike uyarıcı sembolleri) ve Braille alfabesinin ihtiyaca yönelik yeniden tasarlanmasıyla, göremeyen bireylerin işlevsellik ve okunabilirlik algısının var olup olmadığının irdeleyebilmektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmada; ölçüt, bireylerin görme derecelerinin %50 ve üzerinde olması ve Braille alfabesi okuyabilmeleridir. Bu kapsamda özel bir çalışma grubu oluşturularak, İstanbul'da bulunan Emirgan Altı Nokta Görme Engelliler Rehabilitasyon Merkezi'nden ve Altı Nokta Körler Derneği'nden 18 yaş ve üzeri altı (3 erkek ve 3 kadın) görme engelli bireyle çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak "yapılandırılmış anket formu" kullanılıp görüşme tekniğiyle veriler toplanmıştır. Yapılandırılmış anket formunda, her bir ambalajın tasarımına için "işlevsellik ve okunabilirlik" konularına dair sorular sorularak bireylerin görüşleri alınmıştır.

Bulgular: Çalışmada, katılımcıların ambalaj tasarımlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen analizler sonucu üç ana tema ve bunlara bağlı dokuz alt tema belirlenmiştir. Bu yapılanma da ana temalar; tasarım, ambalaj, Braille alfabesi ile alt temalar; işlevsellik ve okunabilirlik yapılarını ortaya koyan sorular ile ilişkilendirilerek çözümlenmiştir. Ana temalar ve alt temaların oluşmasında en belirgin etken katılımcıların görüşleridir. Bu görüşler sonucunda; tasarımlarda işlevsellik, ambalajın formuna bağlı iken; okunabilirlik ilkesi Braille alfabesinin farklı şekillerde ve boyutlarda konumlandırılması sonucuna bağlı olarak, okumanın değiştiği bilgisine ulaşılmaktadır.

Sonuç: Bu araştırmada, grafik tasarım alanında görme engelli bireylerin gereksinimlerine yönelik olarak yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, görme engelli bireylerin tasarım algısını genişleten "dokunsallık" yöntemini ile hedef kitlenin ihtiyacını belirleyecek grafik tasarımın okunma ve işlevsellik düşüncesi harmanlandığında, hem görebilen hem de göremeyen bireylere yönelik tasarımca çözümler üretilebilmektedir. Yapılan araştırma sonucunda; hedef kitleye yönelik ambalajların tasarlanması ve yaygınlaşması durumunda başarı sağlanacağını destekleyen bulgular, araştırma kapsamında ortaya çıkarılmış.

[S 23] "Görme Engelli Ergen Bireylerde Mobil Telefon Aracılığıyla Sosyal Medya Kullanım Davranışı"

Seray ÖNEY DOĞANYİĞİT
İstanbul Bilgi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler Programı.

Amaç: Bu çalışma; akıllı telefonun yaygın olduğu görme engelli gibi özel kullanıcıların, sosyal medyada kullandıkları Facebook, Instagram, Twitter vd gibi sosyal hesaplar üzerinden nasıl etkileşime girdikleri ve kullanılabilirlik konusunda karşılaştıkları avantajları ve dezavantajları anlayabilmek için planlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma İstanbul Mecidiyeköy'de bulunan Parıltı Görmeyen Çocuklara Destek Derneği' nde 5 kör ve 2 az gören 15-18 yaş arasındaki ergen akıllı telefon kullanıcısı bireylerle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada etkileşimi anlamak için kalitatif çalışma metotlarından derinlemesine görüşme tekniği ve kullanılabilirlik davranışını anlamak için gözlem tekniği kullanılmıştır.

Bulgular: 2 farklı görme koşullarına göre dokunmatik ekran ile 2 değişik kullanım davranışı sınıflandırılmıştır. Kör insanların mobil telefonlardan sosyal medyayı kullanırken yaşadıkları kullanıcı problemlerinin yanında, sosyal medya ile etkileşime girerken uygulamaların görme engelliler için yeterli olamaması ve karakteristik özellikleri de gözlemlenmiştir.

Sonuç: Kör ve az gören ergen bireyler aktif olarak sosyal medyada enformasyon paylaşmaktan daha çok pasif bir şekilde enformasyonu izlemekte ve değerlendirmektedirler. Resim, görsel ya da herhangi yazılı bir içeriği paylaşma konusu en önemli problemlerinden biri olmaktadır ve her daim desteğe ihtiyaç duydukları tespit edilmektedir. Dolayısıyla bunu aktif olarak talep etmek yerine eğer ortak resimlerde etiketlenir ya da resimler anlayabilecekleri şekilde tanımlanırsa, sosyal medyada etkileşimlerinde artış gözlemlenmektedir. Sesli tanıtma kısıtlılığından dolayı bazı sosyal medya hesaplarının tüm özelliklerini kullanamamakta, görsele daha fazla dayalı olan sosyal medya hesaplarını da hiç kullanmamaktadırlar. Güçlü bir mahremiyet ve güvenlik hissi olduğundan arkadaş, aile dışında etkileşime girmeyi tercih etmemektedirler. Kullanıcıların hepsi sosyal medya hesaplarını tanıdıkları ile iletişime

girmenin dışında ilgi alanlarına göre haber alabildikleri sayfaları da takip etmek için kullanmaktadır. Görenler ile oynayabilecekleri oyunlar, sosyal medyadaki etkileşimi artırabilecek diğer bir unsur olarak gözlemlenmiştir.

[S 24] "Fen Ve Teknoloji İle Fizik Derslerinin Okul Ve Merkezi Sınavlarının Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi"

Öğr. Gör. Arzu ÖDEN ACAR[1], Doç. Dr. Ali ERYILMAZ[2]
[1] Uludağ Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri Programı, Bursa, Türkiye.
[2] Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye.

Amaç: Çalışmanın amacı ortaokul ve lisedeki görme yetersizliği olan öğrencilerin fen ve teknoloji ile fizik derslerinin okul ve merkezi sınavlarının mevcut sınav koşullarındaki sorunlarını belirlemek ve sınav koşullarındaki sorunların çözümüne yönelik düzenlemeler için önerilerini tespit etmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, nitel araştırma desenlerinden, olgubilim (fenomenoloji) deseni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yönteminden biri olan kartopu örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Çalışma başlamadan önce tanışılan, Bursa' da yaşayan görme yetersizliği olan bir öğrenci ve iki özel eğitim öğretmenin yönlendirmeleri ile görme duyularını eğitsel ortamlarda kullanamayan yedi öğrenciye daha ulaşılmıştır. Katılımcılardan üçü ortaokul, üçü lise, ikisi açık lisede okumaktadır. Veriler, görüşme tekniklerinden görüşme formu yaklaşımı kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formu biri fizik eğitimi, biri özel eğitim alanında çalışan iki uzman tarafından incelenmiştir. Gerekli düzenlemeler yapılan formda 17 soru bulunmaktadır. Görüşmelere başlamadan önce öğrenci velilerinden çalışma ve ses kaydı için yazılı izin alınmıştır.

Bulgular: Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Ses kayıtları yazılı hale getirilmiş, analiz birimi öğrenci cevaplarındaki cümleler olarak seçilmiştir. Kayıtlar tekrar tekrar okunarak kodlar ve temalar belirlenmiştir. İki hafta sonra veriler tekrar okunmuş, iki analiz sonucunda kodlar arasında %80 oranında uyum göz önünde bulundurularak kodlar ve temalar yeniden düzenlenmiştir. Açığa çıkarılan kodlar sınavın sunumu, adalet, sınav ortamı, sınavın cevaplanma şekli ve sınavın zaman ayarı/programlanması temaları altında toplanmıştır. Görme yetersizliği olan öğrenciler fen ve teknoloji ile fizik dersi okul ve merkezi sınavlarının sorunları ve sorunlara öneriler konusunda en çok sınavın sunum şekli ve adaleti gündeme getirmişlerdir. Sınav ortamı, sınavın cevaplanma şekli ve sınavın zaman ayarı/programlanması ile ilgili sorun ve önerilerin çoğunlukla okul sınavlarına yönelik olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Sınavların sunumu, adalet, sınav ortamı, sınavların cevaplanma şekli ve sınavların zaman ayarı/programlanması ile ilgili yapılacak düzenlemelerin, görme yetersizliği olan öğrencilerin fen ve teknoloji ile fizik derslerinin okul sınavları ve merkezi sınavlarında yaşadığı sorunları azaltacağı düşünülmektedir.

[S 25] "Görme Engelli Bireylerde Ağız-Diş Sağlığının İncelenmesi"

Dt. Bakış CAYNAK[1], Dt. Cansu AKAY[1], Dr. Yelda KASIMOĞLU[1], Dr. Mine KORUYUCU[1], Doç. Dr. Elif Bahar TUNA[1], Prof. Dr. Fatma Zeynep AYTEPE[1],
[1] İstanbul Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi.

Amaç: Bu projenin amacı, İstanbul ilinde özel eğitim veren okullardaki engelli bireylerin ağız-diş sağlığının, İstanbul Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi Engelsiz Gülüşler Öğrenci Kulübü kapsamında değerlendirilmesi ve engel durumlarının ağız-diş sağlığı üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Bu şekilde kurumlarda bulunan engelli bireylerin ailelerine ve/veya bakıcılarına ağız ve diş sağlığı ile ilgili bilgiler verilerek farkındalık yaratılması hedeflenmiştir.

Giriş: Mental, fiziksel, sosyal ve tıbbi yönleriyle yaşıtlarından geride bulunan çocuklar "engelli çocuklar" olarak tanımlanmaktadır. Devlet istatistik enstitüsü tarafından 2002 yılında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre ülkemizdeki engelli nüfusunun toplam nüfusa oranı %12.29 olarak saptanmıştır. Engelli nüfusun %1.25'ini ortopedik, %0.38'ini dil ve konuşma, %0.60'ını görme, %0.37'sini işitme, %0.48'ini zihinsel engelliler oluşturmaktadır. Engelli ve sağlıklı çocuklar arasında, çürük görülme sıklığı açısından ortaya çıkan farklılıkların nedeni karbonhidrat alım sıklığındaki ve tükürük akış hızındaki farklılıklar, kooperasyon bozukluğu, kas ve eklem problemlerine bağlı hijyen eksikliği ve çiğneme zorlukları olarak belirlenmiştir.

Yöntem: Bu proje kapsamında, randomize olarak seçilmiş özel eğitim veren okullarda ağız-diş sağlığı taraması yapılmaktadır. Steril tek kullanımlık ayna, sond ve presel kullanılarak gün ışığında ağız-diş muayenesi gerçekleştirilerek; bireylerin varolan malokluzyon durumları, travma varlığı, çürük skorla-

ma (dmfs) değerleri ve dental anomalileri anket formlarına kaydedilmektedir.

Sonuç: Araştırma sonunda engelli bireylerin engel durumuna göre, ağız-diş sağlığı bakımının ne kadar etkili olduğu belirlenmekte ve bu sonuçlara göre etkin ağız-diş sağlığının sağlanması konusunda yol gösterici bir eğitim planlaması yapılmaktadır. Ağız- diş sağlığı kötü durumda ve acil tedavi ihtiyacı bulunan engelli bireyler tedavilerinin planlanması ve düzenli kontrollerinin yapılması için İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Pedodonti Anabilim Dalı'na yönlendirilmektedir. Ayrıca ebeveyn ve/veya bakıcılara verilecek ağız diş sağlığı eğitimi ile daha etkili bir ağız bakımı yapılmasının ve bireylerin hayat kalitelerinin yükseltilmesinin sağlanabileceği düşünülmektedir.

[S 26] "Engellilerde Yaşam Kalitesi İle Affetmenin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi"

Esin AKDENİZ TÜCCAR
Bayrampaşa Belediyesi.

Amaç: Doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan, günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmeti alan kişilere engelli denilmektedir. Engellileri tanımaya yönelik son yıllarda yapılan çalışmaların sayısının artması sevindiricidir. Bu çalışmada engellilerin "Yaşam Kaliteleri" ve "Affetme" düzeyleri, cinsiyet, engel türü, eğitim durumu, engel derecesi ve çalışma durumu değişkenlerine göre incelenmiştir.

Gereç ve Yöntem: İlişkisel tarama yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmada araştırma evreni İstanbul ilindeki engellilerden oluşmaktadır. Örneklemi ise; bu engellilerden tesadüfi örnekleme yöntemiyle farklı engelli türleri arasından seçilen 300 engelli bireyden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla; "Heartland Affetme Ölçeği" ve "Yaşam Kalite Ölçeği" uygulanmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; engel türüne göre, ortopedik engellilerin, "Affetme" puanları diğer engel gruplarına göre düşük bulunurken, süreğen engellilerin, "Yaşam Kalite" puanları da, diğer engel gruplarına göre daha düşük bulunmuştur. Engellilerin, eğitim düzeyleri ve çalışma durumlarına göre "Yaşam Kaliteleri" artmakta, fakat "Affetme" davranışlarında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

[S 27] "Başka Dilde Aşk Filmi Üzerinden Toplumdaki Sakatlık Algısı: "Eksik" ve "Anormal" Olmak"

Pınar AKOĞUL[1], Murat ŞENTÜRK[2]
[1] İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi; Engelli Öğrenci Birimi Uzmanı, Koç Üniversitesi.
[2] Yard. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

Amaç: Başka Dilde Aşk filminde işitme engeli bulunan Onur ve tıbbi bakış açısına göre "normal" olan Zeynep'in birbirlerine duydukları aşkın hikâyesinden yola çıkarak; sakat bireylerin karşılaştığı fiziksel engellerin yanı sıra toplumun ve insanların önyargılarıyla oluşturduğu engeller anlatılmaktadır. Sunumumuzun amacı da Başka Dilde Aşk filmini ele alarak; toplumun sakatlık algısının sakat bireyin hayatında yarattığı engellerin, bireyin içinde yaşadığı mekân ve kamusal alanlardan kaynaklanan fiziksel engellerden kaynaklanan zorluklardan daha fazla olması durumu irdelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Zeynep'in annesinin "Kızım, senin neyini eksik ettik de, eksik bir adamla birlikte oluyorsun?" sözü filmi ve toplumun genel sakatlık algısını özetlemektedir. Filmde geçen bu ve benzeri diyaloglar ve sahneler nitel araştırma geleneği içerisinde yer alan "söylem analizi" yöntemi kullanarak incelenmiştir. Elde edilen veriler Erving Goffman'ın toplumsal ilişkiler ve etkileşimler bağlamında ortaya koyduğu damgalama kuramından hareketle değerlendirilmiştir.

Bulgular: toplumun sakatlık algısının sakat bireyin hayatında yarattığı engellerin, bireyin içinde yaşadığı mekân ve kamusal alanlarda karşılaşılan fiziksel engellerden kaynaklanan zorluklardan daha fazla olması durumu irdelenmiştir. Zira mekânda ve kamusal alanlarda karşılaşılan engellerin toplumsal algıdan kaynaklandığı söylenebilir.

Sonuç: Başka Dilde Aşk filminin söylem analizi kullanılarak sosyolojik açıdan incelenmesine odaklanan bu çalışma, sakatlıkla ilgili toplumsal algının boyutlarını ve nedenlerini göstermeyi ve bu algının olumlu açıdan nasıl değiştirilebileceği yönünde öneriler geliştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

1.2. Poster Bildiri Özetleri

24 Kasım 2016, Perşembe

(12:45-13:45 arasında Poster Sunumları yapılacaktır)

[P 1] "Türkiye'de Engelsiz Havaalanları"

Araş. Gör. Derya BAYSAL
Ardahan Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu.

Engellilik, insanlık tarihi ile birlikte var olan ve insanlık var oldukça da devam edecek olan bir süreçtir. Tarih boyunca bireyler engelli kimseler için çeşitli çözümler üretmiş olmakla birlikte günümüz modern dünyasında engelli bireylerin günlük hayat içerisinde yer almalarına gösterilen hassasiyet düzeyi arttırılmalı ve dezavantajlı olmak gibi görünen engellilik durumu var olan imkânlara engelli bireylerin rahatça ulaşabilmesi ile ortadan kaldırılmalıdır.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte özellikle seyahat edebilme ve uzak mesafelerin yakın olması modern dünyada kaydedilen önemli gelişmelerden biridir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde engellilik kapsamı, ikinci bölümde Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünün havaalanlarında engelli bireyler için hayata geçirdiği / geçireceği düzenlemeler üçüncü bölümde Türkiye'deki havaalanlarının engelli bireylerin seyahatleri için uygunluğu dördüncü bölümde ise sonuç ve değerlendirme üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın Amacı: Engelli bireylerin seyahat özgürlüğü kapsamında ele alabileceğimiz bu araştırmada, engelli kimselerin havaalanlarında ihtiyaç duydukları fiziki imkanların hangi havaalanları tarafından ve ne ölçüde karşılandığı, ülkemizde hangi havaalanlarında engellilere yönelik gerekli uygulamaların yapıldığı araştırmanın amacı olacaktır.

Çalışmanın yöntemi: Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniğinden faydalanılacak ve yanı sıra tüm havaalanlarının fiziki şartlarını değerlendirebilmek amacı ile web sayfaları incelenecektir.

Bulgular ve Sonuç: Engelsiz turizm ya da engelli bireylerin seyahat etme özgürlükleri bağlamında havaalanlarının değerlendirilmesi ile ilgili literatürde tatmin edici sayıda çalışmaya rastlanmamıştır. Türkiye'de hizmet sunan havaalanları içerisinde 'Engelsiz Havaalanı Sertifikasını' almış bir havaalanı bulunmamaktadır. Ancak 'Engelsiz Havaalanı Kuruluşu Belgesi' almaya hak kazanmış havaalanları mevcuttur. Bu durum, engelli kimselerin seyahatleri başlamadan önce ve seyahatleri bittikten sonra hizmet almalarını sağlamaktadır. Bu çalışmada havaalanlarının sağlaması gereken fiziki şartlar ve engelli bireylerin seyahatleri için uygunluk düzeyleri değerlendirilmiştir. Bu çalışma daha sonra engeli olan kimseler ile görüşülerek hangi sıklıkla seyahat ettikleri ve bu seyahatlerinde hangi havaalanlarından memnun ayrıldıkları araştırılarak genişletilebilir.

[P 2] "Engelli Bireylerin Öz-Yeterlilik Ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"

Uzm. Aile Danışmanı Arzu GÜNER
Bayrampaşa Belediyesi, Fizik Tedavi ve Engelliler Rehabilitasyon Merkezi, İstanbul, Türkiye.

Amaç: Bu çalışmanın amacı, engelli bireylerin öz-yeterlilik ve öfke düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek ayrıca engelli bireylerin öz-yeterlilik ve öfke düzeylerinin yaş, cinsiyet, engel durumu, engel derecesi, eğitim durumu, medeni durum, ekonomik durum ve meslek gibi demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ilindeki 18–55 yaş arasındaki engelli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, ortopedik, görme, işitme ve süreğen engelli 115 kadın, 100 erkek toplam 215 engelli birey oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak, "Kişisel Bilgi Formu", "Genel Öz-yeterlilik İnanç Ölçeği" ve "Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarz Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi SPSS 22.0 for Windows programı yardımıyla yapılmıştır. Verilerin analizinde, frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, t-testi, tek yönlü varyasn (ANOVA), Kruskal Wallis-H ve Pearson Korelasyon teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; engelli bireylerin öz-yeterlilik ve öfke düzeyleri "orta" düzeyde bulunmuştur. Engelli bireylerin öz-yeterlilik düzeylerinde engel derecesi ve ekonomik durum açısından, öfke düzeylerinde ise engel grubu ve ekonomik durum açısından anlamlı farlılıklar gözlenmiştir. Ayrıca öz-yeterlilik ve öfke arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Genel öz-yeterlilik ve yılmama alt boyutu ile kontrol altına alınmış öfke arasında çok zayıf pozitif bir ilişki bulunmuştur. Genel öz-yeterlilik ve başlama, yılmama alt boyutları ile içte tutulan öfke arasında zayıf,

negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç: Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre ekonomik refah seviyesi arttıkça engelli bireyin öfke düzeyi düşmekte, öz-yeterlilik düzeyi ise artmaktadır. Bu nedenle yürürlüğe konan ve konacak olan yasal ve sosyal haklar ile engelli bireylerin ekonomik refah seviyesini arttırmaya yönelik düzenlemelerin getirilmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Ayrıca elde edilen verilerle özellikle işitme engelli bireylerin öz-yeterlilik düzeylerinin diğer gruplardan düşük olması nedeniyle toplumsal refah için işaret dilinin yaygınlaştırılması ve işitme engelli bireylerin eğitimine özen gösterilmesinin önemi dikkati çekmiştir.

[P 3] "Mental Retardasyon, Otizm Ve Görme Engelli Çocuğu Olan Ailelere Verilen Grup Terapisi Ve Grupların Karşılaştırmalı İncelenmesi"

Yard. Doç. Dr. İsak PARDO[1] ve Uzm. Aile Danışmanı Arzu GÜNER[2]
[1] Bayrampaşa Belediyesi Fizik Tedavi ve Engelliler Rehabilitasyon Merkezi ve Nişantaşı Üniversitesi.
[2] Bayrampaşa Belediyesi Fizik Tedavi ve Engelliler Rehabilitasyon Merkezi, İstanbul, Türkiye.

Amaç: Bu çalışmanın amacı; engellilerin ilk ilişkisi olan ailesi ve ebeveynleri ile olan ilişkileri ile engelli çocuğa sahip olan ailelerin ve eşlerin ilişkilerini ve iç dünyalarını incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ili Bayrampaşa ilçesinde yerel yönetime bağlı olarak hizmet veren rehabilitasyon merkezine kayıtlı mental retardasyon, otizm ve görme engelli çocuğu olan ebeveynlerden oluşmaktadır. Programda her bir engelli grubu ayrı ele alınarak üç ayrı grup terapisi şeklinde uygulanmıştır. Her bir grup terapisi dört hafta ve dört oturumdan oluşmak üzere iki terapist ile 10 anne yada baba/ya da 5 aileden (anne-baba birlikte) oluşmaktadır. Grup terapileri, oturumlar için özel olarak düzenlenen eğitim odasında gerçekleşmiştir. Çalışmaya katılanların kişisel bilgilerinin başkalarına açıklanmayacağı konusunda güvence verilmiştir. Katılımcılara grup terapisinin amacı ve grup çalışmasının özellikleri konusunda bilgi verilerek katılımın gönüllülük ilkesine dayandığı açıklanmış ve onam alınmıştır. Çalışmaya 30 kişi ile başlanılmış 5 kişi devamsızlık nedeniyle çalışma dışı bırakılmıştır. Araştırmada 20 kadın 5 erkek toplam 25 katılımcının verileri değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan aile bireylerinden en az birinin özellikle annenin engelli çocukla bağımlı bir ilişki kurduğu, tüm ailelerde koruyucu aile yapısının baskın olduğu, özellikle annelerin çocuklarının bakım, teşhis, tedavi, eğitim, bağımsız yaşam becerisi elde etmesi konusunda realist bir yaklaşımla gayretkar bakış içinde olduğu dikkati çekmiştir. Tüm engelli ailelerinin yaşlılıklarında veya ölümleri halinde engelli çocuğun ne olacağı konusunda yoğun endişeleri bulunmuştur.

Sonuç: Engelli çocuğu olan ebeveynlerde, çocuğun yaşı, engelin türü, derecesi, ailenin ekonomik durumu, eğitim düzeyi, sosyal konumu, engellilik hikâyesinin erken veya geç safhasında olunmasına, aile bireyleri arasındaki bağlılığa, dayanışmaya göre değişik derecelerde duygular geliştiği ve değiştiği gözlenmiştir. Ailelerde dışlanma, özsaygı kaybı, şiddete maruz kalma, küçümsenme, suçlanma gibi sık olarak yaşanan ve çok zaman kaygı ve depresyona neden olan duygular yaşanmaktadır. Yaşanan duygular engelliye daha çok bağlanma, terk, anlaşılmadığını düşünerek kaçış, saldırgan davranış, boşanma vb. gibi durumları beraberinde getirmektedir. Yapılan grup çalışmalarında az veya çok olarak bu duygu ve durumlara rastlanmıştır. Engelli ebeveynlerine yönelik gerçekleştirilen ve grup terapisi şeklinde uygulanan bu çalışma, bir çeşit tedavi olmakla birlikte engellinin en önemli eğitimcisi olması beklenen aile bireylerinin (anne-baba) iç dünyalarına ve ilişkilerine de eğilmekte, ebeveynlerin eğitimi ile engelliye daha kaliteli bakım, destek ve sosyalleşme yollarına da ışık tutmaktadır.

[P 4] "Öğretmenlerin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi: Uşak İli Örneği"

Şule GÜÇYETER[1], Arzu TAŞDELEN KARÇKAY[2], Orkide BAKALIM[2]
[1] Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü.
[2] Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü.

Amaç: Eğitimcinin engelli çocuklara karşı olumlu ve kabul edici bir tutum göstermesi hem normal gelişim gösteren hem de özel gereksinimi olan çocuklar açısından çok önemlidir (Temel, 2000). Buna karşın araştırmaların çoğu öğretmenlerin engelli öğrencilere karşı negatif bir tutuma sahip olduğunu göstermiştir (Bigham, 2010; Kim, 2009; Myles & Simpson; Yılmaz, 1995; Şahin & Güldenoğlu, 2013; Yoon-Suk, 2010). Özel eğitim öğretmenlerinin ise tutumlarının nispeten daha olumlu olduğu belirtilmiştir. Cinsiyete göre incelendiğinde ise çelişkili sonuçlar elde edilmiştir. Bazı çalışmalarda cinsiyete göre tutumların değişmediği, bazıların da ise kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu tutum gösterdikleri belirlenmiştir (Diken & Sucuoğlu, 1999). Bununla birlikte engellilere yönelik öğretmen tutumları bölgelere göre farklılık gösterebilir. Engelli öğrencilere yönelik kaynaştırma vb.

özel eğitim uygulamalarının çeşitli öğretim kademelerinde aktif uygulanabilmesi ve uygulaması noktasında diğer idareci ve öğretmenlerden destek görmesi için engellilere yönelik tutumların belirlenmesi önemlidir. Bu doğrultuda söz konusu çalışmanın amacı Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yürütülen "Uşak İçin Vakit, Farkına Varma Vakti" projesi kapsamında eğitim verilen öğretmenlerin eğitim öncesi engellilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın verileri 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerden toplanmıştır. Araştırma kapsamında öğretmenlere "Kişisel Bilgi Formu" ve "Özürlülere Yönelik Tutum Ölçeği" uygulanmıştır.

Bulgular: Araştırma problemlerine uygun olarak veri analizinde betimsel ve çıkarımsal istatistikler kullanılacaktır. Çalışmanın veri analizi devam etmektedir.

Sonuç: Elde edilen bulgulara dayanarak sonuçlar ilgili literatür kapsamında tartışılacak ve bazı öneriler sunulacaktır.

[P 5] "Yeti Yitimi Olan Gençler İçin Fiziksel Aktivitenin Önemi"

Araş. Gör. Ferhat ESATBEYOĞLU
Bozok Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü.

Amaç: Ülkemizde yeti yitimi olan bireylere ilişkin yapılan birçok düzenleme (örn. istihdam, çevresel düzenlemeler, toplu taşıma araçlarındaki düzenlemeler) ile onların sosyal hayatla iç içe olmaları geçmişe oranla nispeten kolaylaştırılmakla birlikte, gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında yeterli değildir. Bu düzenlemelerin önemli bir parçasını oluşturan fiziksel aktiviteye katılıma yönelik girişimsler ise yok denecek kadar azdır. Buradan hareketle güncel literatür ışığında, fiziksel aktiviteye katılımda yetimi olan gençlerin karşılaştıkları bireysel ve çevresel engelleri tartışmak, olası engellere çözüm önerileri sunmak ve fiziksel aktiviteye katılımla beraber yeti yitimi olan gençlerde görülen olumlu değişimleri (örneğin fizyolojik, psikolojik, sosyal) paylaşmak bu derlemenin temel amacıdır.

Yöntem: Elektronik ortamda yapılan literatür taraması sonuncunda fiziksel aktivitenin yeti yitimi olan gençler için faydaları ve fiziksel aktiviteye katılım engelleri ve kolaylaştırıcıları kapsamında 74 güncel yayın (2000 yılı ve sonrası) tespit edilmiştir. Bulgular beş kategoriye ayrılmıştır: tesislerin erişilebilirliği, fiziksel aktivite için olanaklar, fiziksel aktiviteye katılım engelleri ve fiziksel aktivitenin psikososyal ve fizyolojik.

Bulgular: Fiziksel aktivite, yeti yitimi olan gençlerin engelleri dolayısıyla içinde bulundukları ruh hali ve toplumun kendilerine yönelik tavırlarının doğal sonucu olarak ortaya çıkan saldırganlık, öfke ve kıskançlık gibi duygularını kontrol etmelerini sağlamaktadır. Ayrıca, fiziksel aktivitenin fiziksel, psikolojik etkilerine ek olarak kaynaştırma (bütünleştirme) ve rehabilitasyon süreçlerini doğrudan etkileyen bir faktör olması da dikkat çekicidir. Fakat genel nüfus ile kıyaslandığında yeti yitimi olan gençler bazı nedenlerden dolayı fiziksel aktiviteye katılamamakta bu da beraberinde bazı sağlık sorunlarını beraberinde getirmektedir.

Sonuç: Yeti yitimi olan gençlerin fiziksel aktivite ile tanışmalarını ve devam etmelerini sağlamak için devletin yanı sıra özel kuruluşlar da, kuracakları tesisler, yapacakları organizasyonlar ve sponsorluklarla önemli roller üstlenmelidirler. Buna ek olarak, fiziksel aktivite konusunda özellikle aileler başta olmak üzere tüm toplumun bilinçlendirilmesi için başta medya, eğitim kuruluşları ve kamu kuruluşları aktif rol oynamalıdır. Bu derleme ışığında, yeti yitimi olan gençlerin fiziksel aktiviteye katılımları sonucu elde ettikleri yararları detaylı olarak bilmek, karşılaşılan sorunları engel olmaktan çıkarmak ve dolayısıyla daha çok yeti yitimi olan gencin fiziksel aktiviteye katılımını sağlamak nihai amaçtır.

[P 6] "Engelli İstihdam Modeli; Korumalı İşyeri Örneği"

Dicle Dilan ÖZMEN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi.

Amaç: Ülkemizde 2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 'Korumalı İşyerleri Hakkında Yönetmelik' ile korumalı işyerleri için ilk adımlar atılmış ve bu yönetmeliğe istinaden açılan işyerleri birçok eksikliği olmasına karşın yine de işgücü piyasasına giremeyen, kota uygulamasından yararlanamayan engelliler için bir istihdam alanı oluşturmuştur. 2013 yılında yönetmelik gözden geçirilmiş ve yeni tarihli yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmelikle korumalı işyerlerinin istihdam edeceği engelli kapsamı daraltılmış, birçok yeni düzenleme yapılmıştır. Bu yönetmelikten sonra kurulan ve varlığını hala sürdürebilen yalnızca bir korumalı işyerivardır. İzmir'de bulunan bu korumalı işyerinde görüşme yapılarak mevcut modelin uygulaması incelenmiştir. Ayrıca korumalı işyeri statüsünde olmayan ancak üretim gerçekleştirilen Bodrum Sağlık Vakfı ile de görüşme yapılarak farklı bir istihdam incelenmiş, böylelikle korumalı işyeri modeli daha kapsamlı anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmakorumalı işyerleri-

nin yönetmelik değişikliğinden sonra neden talep görmediğini, engelli istihdamı açısından artı ve eksilerini, bu yönetmeliğin uygulamadaki karşılığının nasıl olduğunu anlamaya yönelik yürütülmüştür.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, Bodrum Sağlık Vakfı'nın Muğla'da bulunan korumalı işlik merkezinde ve Girişimci Engelliler İşletme Kooperatifi'nin İzmir'de kurduğu 'Umut Çiftliği' korumalı işyerinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın yöntemsel modeli nitel araştırmadır. Çalışmada katılımlı gözlem, derinlemesine görüşme ve odak grup analizi gibi nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Bulgular nitel veri analiz tekniklerinden betimsel analiz yoluyla analiz edilip yorumlanmıştır. İşyerlerinden elde edilen bilgiler arasında standart sağlayabilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu düzenlenmiştir.

Bulgular: Korumalı işyerleri için verilen devlet desteğinin net ve yeterli olmaması, istihdam edilecek engelli kapsamının daraltılması işverenlerin kar elde etme içgüdülerine ters düşmüş ve bu yüzden korumalı işyeri açma fikrinden uzaklaşmışlardır. Ayrıca bu işyerlerinin tamamen rekabetten uzak olunamayacağı, girilen piyasada en azından işletmenin ayakta kalabilmesi için bir devlet desteğinin gerekliliği belirtilmiştir. Engelli dernek ve sivil tolum kuruluşları ise işyerlerini açmak için gerekli yüksek maliyetleri karşılayamayacakları ve piyasaya girecekleri doğru işkolunu bulamadıkları için geri durmaktadırlar.

Sonuç: Korumalı İşyerleri Hakkındaki Yönetmelik'in yeniden düzenlenip işlerlik kazandırılması gerekmektedir.Bu yapılmadığı sürece, yeni bir alternatif istihdam modeli çıkana kadar işgücü piyasasına dahil olamayan zihinsel ve ruhsal engellilerin istihdam olanağı olmayacaktır.Sadece üretim odaklı olmayan, işyerinin kar etme kaygısı olmadan, engelli bireylerin hem üretip hem sosyalleşebileceği, toplumdan yalıtılmamış işyerleri devlet tarafından hiçbir sınırlılık bulunmadan desteklenmelidir.

[P 7] "Engelsiz Yabancı Dil"

Claire ÖZEL
Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Engelli Öğrenci Koordinatörü.

Amaç: Yabancı Dil Hazırlığı bölümünü okuyan engelli öğrencilerin öğrenme sürecinde etkin olan tüm eğiticilerin desteklenmesi.

Yöntem: ODTÜ Temel İngilizce Bölümü'nde (TİB) okuyan az sayıda görme engelli öğrencinin durum ve ihtiyaçlarının takibi ile ilgili çalışmalar 1990'lı yıllarda başladı. Verilen eğitimler, öğrencinin istediği yöntemler, yurt dışında kullanılan yöntemler ve öğretmenlerin makul gördükleri gibi çeşitli yöntemler karşılaştırıldı. Öğrencilerin yetenekleri ve tercih ettikleri öğrenme tarzları öğretmenlerin özgüveni ve yetkinliği, bunun yanı sıra sınıf ortamları, geniş ölçekli programların, koordinatörlerin organizasyon sınırları içinde tutuldu.

Bir öğrenci engel durumunu ifşa ettiğinde, TİB Engelli Sorumlusu, öğrenci, öğretmeni, program koordinatörü ve öğrenci işleri sorumlu bölüm başkan yardımcısıyla ayrı ayrı bireysel olarak görüşme düzenler. Öğrencinin yabancı dil öğrenimi sürecinde öğrenmesi veya yeteneklerini değerlendirmesinde herhangi bir aşamada dezavantaj oluşturabilecek her tür uzun vadeli, fiziksel, duyusal veya zihinsel durumlar göz önünde bulundurulur. Bu ilk adım en kısa sürede atılırsa gereksiz korku veya yanlış varsayımlar oluşmadan yapıcı bir bakış açısı geliştirilir.

Bulgular: Yıllardır alternatif materyal ve dil öğretim/eğitim yöntemleri konusunda araştırmalar yapılmış olmasına karşın, öğrencinin engelliliğini ifşa etme kararını kolaylaştırmak, daha önce farklı gereksinimi olan bireylere ders vermemiş öğretmenleri desteklemek, çeşitli alternatifler ve makul çözüm yelpazeleri yaratmak, olanaklar sağlamak gibi konularda az sayıda araştırma mevcuttur. Öğretmen ve yönetici gibi birçok çalışan psikolojik hassasiyetlerinden dolayı profesyonel kimliğinin arkasına saklanır ve özel eğitim için sorumlu olmadığını söylerdi. Desteklendiğinde öğretmen ve yöneticiler engelli öğrencilerinin, tüm öğrenciler gibi motivasyonları ölçüsünde başarılı olabildiğini gördüler.

Bu yaklaşımla, şimdiye dek ortaya çıkmayan işitme engeli veya disleksi gibi görünmeyen engelleri olan öğrenciler tespit edilmeye başlandı. Yine de sayılar (7/3000 TIB, 2015) yurt dışındaki oranlardan çok düşük (% 10'dan fazla Britanya 2014).

Sonuç: Engelli bireyler, sivil toplum örgütleri (EGED, Eğitimde Görme Engelliler Derneği), akademisyenler ve İngilizce öğretmenleri işbirliği içinde çalışarak daha fazla engelli bireyin daha başarılı bir şekilde yabancı dil öğrenmeleri sağlanabilir.

[P 8] "Gazilerin Sahip Oldukları Kaygının Durumluk Ve Sürekli Sosyal Kaygı Ölçeği Aracılığıyla Değerlendirilmesi"

Apak Kerem ALTINTOP[1], Buket ZENGİN[2], Av. Kaan Apak ALTINTOP[3],

Prof. Dr. Mehmet Oğuz POLAT[4]
[1] İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Öğrencisi.
[2] Acıbadem Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü Öğrencisi.
[3] İstanbul Bilgi Üniversitesi, Bilişim ve Teknoloji Hukuku Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi.
[4] Acıbadem Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı.

Amaç: Çalışma gazilerin yaşadıkları durumluk ve sürekli kaygıyı ölçmek amacıyla planlanmıştır. Askerlik görevi, fiziksel yeterliliğe vurgu yapılan ve önem verilen bir ortamda gerçekleştirilmektedir. Bu görev süresince gazi olan bireyler fiziksel yaralarını onarırken ya da kalıcı fiziksel hasarlarla yaşama devam etmek zorunda kalmaktadır. Aynı zamanda psikolojik olarak da yaşamlarına devam etme, savaş psikolojisiyle başa çıkma gibi durumlarla karşılaşmaktadır. Çatışma ve savaş ortamında ve devamında kişiler psikolojik gereksinimlerini yerine getirememeye başlarlar. Gaziler bu sorunlarla başa çıkmaya çalışırken toplumsal olaylara ve çevreye de uyum sağlamaya gereksinim duymaktadırlar. Bu bağlamda gazilerin kaygı seviyesi, durumluluk ve sürekli sosyal kaygı ölçeği kullanılarak araştırılmaktadır.

Yöntem: Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit, Dul ve Yetimleri Derneği İstanbul Şubesine üye olan 25 gaziyle Stai Tx I-II sosyal kaygı ölçeği uygulanmış ve 5 gazi ile de yapılandırılmamış görüşme tekniği kullanılarak görüşülmüştür. Kişilerden ve dernekten gerekli izinler alınmıştır.

Bulgular: Sosyal kaygı ölçekleri uygulanan 25 gaziden 16'sı gerekli tüm bilgileri doğru şekilde doldurmuştur. Katılımcıların yaş ortalaması 42,38'dir. Durumluk kaygı ölçeği ortalaması 44,63; sürekli kaygı ölçeği ortalaması ise 48,94 çıkmıştır. Her iki ortalama da genel kaygı ölçeği ortalamasının (36-41) üzerindedir. Gazi olma yaşı ortalama 20,8'dir. Gelir seviyesi 2000 TL ve daha az olan gaziler için durumluk ve sürekli kaygı ölçekleri ortalaması sırasıyla 46,7 ve 50,3 iken 2000 TL üzeri kazananlar içinse 43,4 ve 48,3'tür. Yapılan görüşmelerde ise temel olarak gaziler arası statü farklılığı, toplumsal itibarın azalması ve kamu kurum ve kuruluşlarınca yeterli ilgi gösterilmemesinin rahatsızlık ve endişe yarattığı ortaya çıkmıştır.

Sonuç: Yapılan araştırma sonucunda sürekli kaygı oranı durumluk kaygıya göre fazla çıkmıştır. Her iki kaygı ise ortalamanın üzerinde seyretmektedir. Bu ortalama bir bireyden daha kaygılı olduklarını göstermektedir. Yapılan görüşmeler de bunu doğrular niteliktedir. Gelir seviyesinin artışının her iki kaygı oranını da azalttığı gözlenmiştir.

[P 9] "Türkiye'de Engelli Bireylere Yönelik Hemşirelik Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi"

Araş. Gör. Ecem ÇİÇEK[1], Prof. Dr. Selma ÖNCEL[1]
[1] Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya.

Amaç: Engellilik ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarını değerlendirmek; sonuçları uygulamaya aktarmak ve yetersizlikleri görmek açısından önem kazanmaktadır. Bu düşünceden hareketle bu sistematik derlemede hemşirelik alanında engellilerle ilgili yapılan tez çalışmalarını incelemek ve konu alanlarını, özelliklerini belirlemek, eksik alanları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanı 20 Mayıs-10 Haziran 2016 tarihleri arasında taranmıştır. Tarama, Türkçe dilinde ve anahtar sözcük olarak "engelli" veya "özürlü" ve "hemşirelik" kelimeleri ve/veya bağlaçları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucunda 311 kayıtlı teze ulaşılmış ve dahil etme kriterlerine uyan 26 tez incelenmiştir.

Bulgular: Hemşirelik alanında ilk tez çalışmasının 2001 yılında yapıldığı; çalışmaların daha çok 2010 (%23.07) ve 2012 (%19.23) yıllarında yoğunlaştığı görülmektedir. İncelenen tezlerin 21'i yüksek lisans, beşi ise doktora tezidir. Çalışmaların %46.15'i tanımlayıcı, %11.53 deneyseldir. Tezler yapıldığı anabilim dallarına göre incelendiğinde; daha çok Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği'nde (%38.50) daha sonra Psikiyatri (%19.20) ve Halk Sağlığı Hemşireliği'nde (%19.20) çalışılmış olduğu görülmektedir. Tezlerde örneklem grubu olarak %38.50'sinde engelli çocuğu olan aile bireyleri, %34.60'ında engelli bireyler alınmıştır. Tezlerin örneklemine %30.76 zihinsel engelli, %23.07 fiziksel engelli bireyler alınmıştır. Tezler ailelere ve/veya engelli bireylere verilen eğitim ve danışmanlıklar; ailelerin bakım gereksinimleri; ruhsal sağlık sorunları; sağlık sorunları ve etkileyen etmenler; kardeşlerin etkilenmesi; cinsel sağlık; hizmet vericiler olarak yedi başlıkta incelenmiştir. Engelli çocuğu olan annelere ve/veya engelli bireylere verilen eğitim ve danışmanlıkları konu alan tezlerin tümünde, verilen eğitimin hedefine ulaştığı; tükenmişlik düzeyi, yaşam kalitesi, öznel iyi oluş, öz duyarlılık üzerinde ve bakım gereksinimlerinin karşılanmasında etkinliği olduğu belirlenmiştir. Engelli çocuğu olan ailelerin bakım gereksinimi ve yükünün olduğu, çeşitli sağlık sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir. Bakım verenlerin eş desteğine ve sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu, maddi destek ihtiyacı olduğu görülmektedir. Yalnızca iki tezin engelli bireylerin yaşadıkları sağlık sorunları ile ilgili

olduğu belirtilmiştir. Engelli çocukların cinsel istismarı ve cinsel sağlığıyla ilgili ailelerin kaygılarının olduğu ve bu konular hakkında yeterince bilgilerinin olmadığı belirlenmiştir. Engelli bireylere hizmet veren sağlık profesyonelleriyle yapılan bir tez olduğu görülmektedir.

Sonuç: Yapılan tez çalışmalarının hemen hemen bütününde, ekonomik durumun ve eğitim düzeyinin önemli bir faktör olduğu; ailelerin maddi gereksinimlerinin olduğu, eğitim düzeyi düşük olan ve ekonomik durumu iyi olmayan ailelerin ve engelli bireylerin daha çok sorun yaşadıkları belirlenmiştir.

[P 10] "Otizmin Aile Üzerindeki Etkileri"

Abdurrahman MENGİ
Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi Bölümü.

Amaç: Otizm, bireylerle sınırlı bir sorun olarak kalmamış, aileyi de etkileyen sosyal bir olgu haline gelmiştir. Böylece sosyolojik çalışmalara davetiye çıkartmış ve bu araştırmaya da konu olmuştur. Türkiye'deki otizmli bireyleri kapsayan bir alan çalışması şeklinde yapılmış olan bu çalışma, "Otizmin Aile Üzerindeki Etkileri"ni ortaya koymayı amaçlamıştır.

Yöntem: Araştırma, Türkiye'nin 7 bölgesi ve 14 ilinde, otizmle mücadele amaçlı, otizmli bireylerin aileleri tarafından kurulmuş bulunan 2 vakıf, 15 dernek vasıtasıyla, otizmli çocuğu olan ve çoğu bu kuruluşların yönetim kurulunda görev yapan toplam 42 katılımcıyla görüşmelere dayalı nitel bir araştırma mahiyeti taşımaktadır. Araştırmada, otizmli çocuğu olan katılımcıların bilgi, görgü, yaşantı, temel algı ve yaklaşımlarına başvurulmuştur. Katılımcılardan elde edilen veriler deşifre edilerek betimsel analize tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler 7 farklı kategoride değerlendirilmiştir.

Bulgular: Otizmin ailede tartışmaya yol açtığı, ebeveynlerin uykusunu ve özel yaşantısını etkilediği, ailenin ekonomik durumunu olumsuz etkilediği, ebeveynlerin iş hayatını etkilediği gibi farklı bulgulara ulaşılmıştır.

Sonuç: Bu çalışma, sosyolojik bağlamda pek incelenmemiş bir konuyu ele alması, verilerin ilk elden toplanması, çarpıcı bulgu/sonuçlara ulaşılması bakımından son derece özgün bir çalışma olmuştur. Ayrıca, otizm ile sosyoloji arasındaki derin bir bağın varlığına işaret ettiği için de önemli bir çalışma olmuştur.

[P 11] "Kendine Gel: Hava Yolculuğunda Fiziksel Engelin Üretilmesinin Açılımı"

Ayşegül KALKAN
Ryerson Üniversitesi, Kamu Hizmetleri Fakültesi, Engellilik Çalışmaları Bölümü, Toronto, Ontario.

Amaç: Bu çalışma fiziksel engelli yolcuların hava yolculuğunda karşılaştıkları erişim sorunlarını belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışmada, Eleştirel Söylem Analizi metoduna dayanılarak yaşanmış tecrübelerden olduğu kadar literatür ve incelenmiş verilerden de faydalanarak havayolu seyahatlerinde engelin üretilmesinde dilin rolünü araştırıldı ve tartışıldı.

Bulgular: Çalışma göstermiştir ki, sağlam vücuda değer veren bakış açısının hâkimiyeti fiziksel engelli kişiler için erişilemezliği inşa etmektedir. Toplumun uygun hizmetleri sunmaktaki yetersizliği engelin üretilmesine yardımcı olmaktadır. Ustalıkla gizlenmiş olmakla birlikte hava yolculuklarındaki esas engelleyici faktörler, engelin kendisinden ziyade, sistemik, kurumsal ve bireysel bariyerlerdir. Toplumun bu üç kademesi de bariyerleri kaldırmak yerine sorumluluğu engelli bireylere yükleyerek, uyum göstermeyi onlardan beklemektedir.

Sonuç: Araştırma sonucu göstermiştir ki, erişilebilirlik sadece fiziksel elverişlilikle sınırlanabilecek bir terim değildir. Erişilebilirlik, zaman, mekân ve enerjiyi kapsar. Erişilebilirlik, bir takım kurallardan ziyade bir zihniyet meselesidir. Biomedikal yaklaşım ise, acizliğin/ yetersizliğin ötesinde bir durum olan engelliliğin daha geniş açılarını hesaba katmamakla yanılmaktadır.

25 Kasım 2016, Cuma
(12:15-13:15 arasında Poster Sunumları yapılacaktır)

[P 12] "Görme Engelli Kullanıcılara Yardımcı Teknolojiler İle Verilen Bilgi Hizmetlerine Teorik Bir Yaklaşım: Ankara Üniversite Kütüphaneleri Örneği"

Leyla KANIK[1], Tubanur BÜYÜKÇOLPAN[1]
[1] Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi.

Amaç: Her toplumun bünyesinde sağlıklı insanlar yanında çeşitli fiziksel engelleri olan insanlar da

bulunmaktadır. Bunların içinde görme engelliler büyük bir grubu oluşturmaktadır. Bu tür bilgi kullanıcıları için, farklı ve onların ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi gereken bazı özel eğitimlerin ve sistemlerin olması gerektiği ise bilinen bir gerçektir. Onlar için verilen özel eğitimi destekleyebilecek ve ömür boyu bilgi gereksinimlerini karşılayacak en büyük güç ise kütüphanelerdir. Dünyanın birçok ülkesinde, kütüphanelerin görme engelli kullanıcıların okuma ve bilgi gereksinimlerini karşıladığı pek çok örneğe rastlanmaktadır. Bu konuda ulusal ve uluslararası standartlar belirlenmiş, ülkeler arasında işbirliği politikaları geliştirilmiştir. Bu politikaların ve örneklerin iyi bir şekilde analiz edilmesi, benzer uygulamaların ve hizmetlerin yaygınlaştırılması açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerinin, görme engelli kullanıcılara yardımcı teknolojiler ile verilen bilgi hizmetlerinin, "bütçe, personel, bina, kullanıcı sayısı, fiziksel kaynaklar ve teknolojik kaynaklar" açısından durumlarını değerlendirmektir.

Yöntem: Araştırma kapsamında, konunun kuramsal çerçevesi çizilmiş, yapılan literatür taraması sonucunda incelenen belgeler ışığında sorunun boyutları irdelenmiştir. Araştırmanın verileri, Ankara ilinde devlet üniversitesi statüsünde bulunan 6 üniversitenin kütüphane yetkilileri ile yapılan yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Araştırma evrenini Ankara'da bulunan üniversite kütüphaneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise devlet üniversitesi statüsünde olan Ankara Üniversitesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi kütüphaneleri olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Çalışmanın sonucunda; Ankara'da görme engelli kullanıcılara hizmet veren üniversite kütüphanelerinde yardımcı teknolojiler ile verilen bilgi hizmetlerinin bütçe, personel, bina, kullanıcı sayısı ile fiziksel ve teknolojik kaynaklar açısından yetersiz bir düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Sonuçlar: Elde edilen veriler doğrultusunda, görme engellilere yardımcı teknolojiler ile verilen bilgi hizmetlerinin geliştirilmesi için Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerinde neler yapılabileceği hakkında öneriler verilmiştir.

[P 13] "Hemşirelerin Engelli Bireylere Yönelik Tutumunu Etkileyen Faktörler"

Uz. Hem. Nihal AYYILDIZ[1], Doç. Dr. Sevim ULUPINAR[2]
[1] Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Kartal Dr. Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
[2] İstanbul Üniversitesi, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi.

Amaç: Araştırma birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan hemşirelerin engelli bireylere yönelik tutumunu ve etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Örneklemi, birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan ve araştırmaya katılmaya gönüllü 181 hemşire oluşturmaktadır. Veriler, anket formu ve 5'li likert tipte 43 ifadeden oluşan Özürlülere Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Hemşirelerin, %87.3'ü engelli bireylerle nadiren karşılaştığını, yarıdan fazlası engelli bireylere yönelik herhangi bir eğitim almadığını belirtmiştir. Hemşirelerin özürlülere yönelik tutum ölçeği puan ortalaması 169.07±18 olup tutumları olumlu yöndedir. Ölçek maddelerinde puan ortalaması genellikle 3.5 ve üzeri olup değerler 5'e yakındır. İfadelerden en yüksek ortalama "Birinin özürlü olması, onunla arkadaş olmamı engellemez" (4.32±0.63), en düşük ortalama ise "Ailenin maddi durumu iyi olsa bile, özürlü birinin varlığı ailenin sosyal yaşamını sınırlandırır" (2.11±0.96) ifadelerindedir. Medeni durum, öğrenim düzeyi ve engelli bireyle karşılaşma sıklığı ile engellilere yönelik tutum puanı arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0.05$). Yaş ve mesleki deneyim ile tutum arasında negatif yönde zayıf derecede ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Hemşirelerin ailesi ve tanıdıklarında işitme engelli birey olması ile tutum arasında anlamlı farklılık varken ($p<0.05$); diğer engelleri olanlara (konuşma, görme, zihinsel, ortopedik, hiperaktivite, ruhsal ve duygusal hastalık, süreğen hastalık) ilişkin farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Hemşirelerin özürlü bireyle iletişim, deontolojik ve etik ilkeler konusunda eğitim alma durumuna göre tutum puanı arasındaki fark anlamlıdır ($p<0.05$). Eğitim alanlar ve alması gerektiğine inananlar, almayanlara göre daha olumlu tutuma sahiptir. Hemşirelerin engelli bireylerin eğitimine ilişkin konularda eğitim alma durumuna göre tutum puanı arasında anlamlı farklılık yoktur ($p>0.05$).

Sonuç: Hemşirelerin engelli bireylere yönelik tutumlarının olumlu yönde olduğunu söylemek mümkündür. Hemşirelerin engelli bireylere ilişkin tutumuna yönelik derinlemesine görüşme yönteminin kullanıldığı niteliksel araştırmaların yapılması önerilmektedir.

[P 14] "Multipl Skleroz Hastalarında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"

Kamer ÜNAL[1], Muhammed Emin ÖZCAN[2], H. Nilgün GÜRSES[1], Elif DURGUT[1],

Hasan Hüseyin KARADELİ[3], Talip ASİL[3]
[1]Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.
[2]Biruni Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Nöroloji Anabilim Dalı.
[3]Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Nöroloji Anabilim Dalı, İstanbul

Amaç: Multipl Skleroz merkezi sinir sisteminin demyelinizan bir hastalığıdır. Etkilenen bölgeye bağlı olarak gelişen klinik bulgular sonucu kişilerin yaşam tarzında bazı değişiklikler görülmektedir. Bu değişiklikler aynı zamanda yaşam kalitesini de olumsuz etkilemektedir. Bu çalışma MS hastalarında sağlık ile ilgili alışkanlıkların yaşam kalitesi üzerine olan etkisinin belirlenmesi amacı ile yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Bezmialem Vakıf Üniversitesi MS polikliniğine başvuran kesin MS tanısı konulmuş, 18-65 yaş arasında 73 hasta gönüllü olarak katıldı. Sağlık ile ilgili alışkanlıklar Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği-II ile değerlendirildi. Bu ölçeğin alt parametreleri; fiziksel aktivite, beslenme, kişilerarası ilişkiler, sağlık sorumluluğu, stress yönetimi ve manevi gelişim alanlarından oluşmaktadır. Yaşam kalitesi, Multipl Skleroz Yaşam Kalitesi Enstrümanı-54 ile mental ve fiziksel yaşam kalitesi olarak değerlendirildi.

Bulgular: Çalışmaya yaş ortalamaları 37 olan 19 erkek, 54 kadın hasta katıldı. Bu hastaların 57 tanesi Relapsing-Remitting MS, 11 tanesi Sekonder Progresif MS ve 5 tanesi Primer Progresif MS'tir. Hastaların Expanded Disability Status Scale skorları ortalaması 1.0 olarak belirlendi. Sağlıklı yaşam biçimi davranışları parametreleri arasından fiziksel aktivite ve stres yönetimi alanları en düşük puanlar olarak tespit edildi. Yaşam kalitesinin fiziksel kısmı ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği-II alt parametreleri arasında anlamlı ilişki bulunmazken, yaşam kalitesinin mental kısmı ile Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği-II alt parametrelerinden sadece manevi gelişim ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($p<0,001$) bulunmuştur.

Sonuç: MS hastalarında fiziksel aktivite ve stres yönetimi davranışları olumsuz etkilenmiştir. Sağlıkla ilgili davranışların fiziksel yaşam kalitesini etkilememesine rağmen, manevi gelişim yönünden iyi olan hastaların mental yaşam kalitelerinin daha yüksek olduğu görüldü. Bu sonucun toplumumuzda MS hastalarının manevi değerlere verdiği önemden dolayı mental alandaki yaşam kalitesinin daha iyi olduğunu söyleyebiliriz.

[P 15] "İşitme Engelli Bireylerin Kamusal Alanda İletişimsel Ve Organizasyonel Sorunları"

Duru ÜZER
Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

Amaç: İşitme engelli bireylerin sosyal kurumlarla olan ilişkileri ve işitme engeli olmayanlarla iletişimi, onların sosyal statü kazanımını ve toplumla bütünleşmesinin belirleyicisidir. İşitme engelli bireylerin engelinden çok toplumun engelli bireye getirdiği sınırlılık ve güçlüklerden söz edebiliriz. İşitme engelli bireyler diğerleriyle iletişim kuramadıklarında görünmez bir dışlanmışlığa maruz kalırlar. Toplumsal izolasyona maruz kalan ve yaşamlarını büyük oranda özel alanla sınırlandırmış engelli bireylerin, kamusal alanda yaşamış oldukları sorunların tespiti bu anlamda önemli bir konu olarak durmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı işitme engellilerin yaşadığı sorunları, bu sorunların hangi sosyal kurumlarda görüldüğü ve buldukları çözüm yollarını ortaya koymaktır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma örneklemini kartopu örnekleme tekniği kullanılarak belirlenen Antalya ilinde yaşayan 102 işitme engelli yetişkin birey oluşturmaktadır. Veri toplama tekniğinde ise yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Görüşmeler işaret dilinde yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS programı aracılığıyla analizler gerçekleştirilmiş ve kullanılabilir verilerin frekans dağılımları ve çapraz tabloları alınmıştır.

Bulgular: Katılımcılara "gündelik yaşamda ihtiyaçlarınızı tek başına yapabiliyor musunuz?" sorusu sorulduğunda %77.8'i evet, %39.2'si bazen %2'si hayır olarak yanıtlamıştır. Katılımcıların toplumda kullandıkları iletişim yolu %65.7'sinin işaret dili %33.3'ünün hem işaret dili hem dudak okuma %1'i ise sadece dudak okumadır. Katılımcıların %4.9'u kamusal alanlarda sorun yaşamadığını belirtirken, %27.5'i tüm kurumlarda(hastane, banka, noter..), %46.1'i hastanede, %16.7'si hastane ve bankada, %4.9'u hastane ve noterde iletişim temelli sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %64.7'si ihtiyaç duyduğu kişiye sürekli bağlı, %20.6'sı ihtiyaç duyduğu kişiye bazen bağlı ve %14.7'si birine bağlı olmadığını belirtmiştir.

Sonuç: Elde edilen veriler doğrultusunda işitme engellilerin yaşadığı sorunlar yeti yitiminin yanı sıra içinde bulunduğu kamusal alanlarda da bir tür engellenme durumunu ortaya çıkarabilmektedir. Kamusal alanda; mimari yapının düzenlenmesi, refakatçi sistemi, iletişimsel hizmetler, pozitif ayrımcılık gibi çeşitli noktalarda engelli bireyler için işleyişi kolaylaştırabilecek birtakım düzenlemeler yapılmaktadır. Bu durum engelli bireylerin toplumda görünümünü de belirlemektedir.

[P 16] "Engelli Bireylerin Ruh Sağlığı Hizmetlerine Ulaşımına Yönelik Sorunlar"

Uzm. Psik. Evin AYDIN GÜLDOĞAN
Arel Üniversitesi, Klinik Psikoloji Doktora Programı –Dengeli Yaşam Psikolojik Danışmanlık Merkezi

Engelli bireylerin gerek ülkemizdeki koşulların elverişsizliğine dayalı olarak toplumla gerekli düzeyde bütünleşme sağlayamaması, gerek hayat standartlarının yeterli düzeye çıkarılmaması, gerek ailesel ya da içsel çatışmalara bağlı olarak birçok ruhsal sorun yaşanmaktadır. Bunların başında depresyon, travmalara bağlı problemler, uyum sorunları kaygı tarafından müdahale edilmesi gereken ve psikoterapi süreciyle üstesinden gelinebilecek sorunlardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde engelli bireylerin ruh sağlığına nd bir konudur. Ne yazık ki bu konuda birçok başlık altında toplanabilecek problemler karşımıza çıkmaktadır. Bunların başında ruh sağlığı hizmetinin genel nüfusun gelir düzeyini dikkate aldığımızda pahalı bir hizmet olması sayılabilir. Ruh sağlığı hizmetinin çoğunlukla özel merkezlerden tarafından verilmesi sonucunda düzenli terapi hizmeti almak geniş bir bütçe gerektirmektedir ve bu bütçeye sahip olmayan engelli bireylerin hizmeti alması zorlaşmaktadır.

İkinci olarak özellikle bedensel engelli bireylerin şehir içinde toplu taşıma araçlarını kullanarak bu merkezlere ulaşımı ciddi sorunlar içermektedir. Hem yol, araç vs problemleri hem de ruh sağlığı merkezlerinin fiziksel yapısına ilişkin düzensizlikler engelli bireylerin aleyhinedir. Ayrıca bu koşulların uygun olmaması sonucunda engelli bireylerin refakatçisiz hareket imkânını iyi azalmaktadır. Düzenli olarak bir yakının refakatini sağlayamayan birçok engelli birey bu hizmeti alamamaktadır. Tüm bunların dışında birçok engelli birey, ruh sağlığı çalışanlarının kendisini yeterince anlamayacağına ve bu nedenle kendisine gereken şekilde ve düzeyde yardımcı olamayacağına dair kuşkuları mevcuttur. Bu kuşkular ruh sağlığı çalışanlarının formasyon eğitimleri dikkate alındığında tamamıyla yersiz bir kuşku değildir. Bunun özel bir alan olduğu ve doğru yaklaşım için eğitime dâhil edilmelidir. Tüm bunlar engelli bireylerin ruh sağlığı hizmetlerine ulaşmasındaki birçok sorundan bazılarıdır. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak ruh sağlığı çalışanlarına, engelli sivil toplum kuruluşlarına ve kamu kurum ve kuruluşlarına görevler düşmektedir. Bu sunumda çözüm önerileri de bir tartışma konusu olarak başlıklar halinde yer alacaktır.

[P 17] "Kırılgan Nüfus Grubu: Engelli Bireylerin Sağlıklı Çocukları"

Dr. Şebnem ÖZDEMİR[1], Yard. Doç. Dr. Zerrin AYVAZ REIS[2]
[1] İstanbul Üniversitesi, Enformatik Bölümü.
[2] İstanbul Üniversitesi, Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi.

Amaç: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (United Nations Population Fund-UNFPA) tarafından 11 Temmuz 2015 Dünya Nufus Günü'nün teması Kırılgan Nüfus Grupları (Vulnerable Populations in Emergencies)" olarak belirlenmiştir (UNFPA, 2015). Bu tema altında insani gelişimin sürdürülebilmesi için kırılganlığın azaltılması, kırılgan nüfus gruplarında dirayetin oluşturulması tartışmaya açılmıştır. Kırılgan nüfus grupları; bilgi alma, anlama veya yaşadıkları topluma adapte olmada yaşam koşullarından doğan engelleri bulunan küçük, orta ya da büyük ölçekli topluluklar olarak tanımlanmaktadır. TÜİK tarafından 2015 yılında Dünya Nüfus Günü kapsamında yayınlanan haber bülteninde, kırılgan nüfus grupları arasında engelli bireylerin yer aldığı ifade edilmiş, en az bir fonksiyonda zorluk yaşayan birey sayısının dört milyon sekiz yüz seksen iki bin sekiz yüz kırk bir (4.882.841) olduğu belirtilmiştir (TÜİK, 2015). TÜİK'in açıklamasındaki eksik kısım, engelli bireylerin kurdukları ailelerdeki sağlıklı çocukların da potansiyel bir kırılgan nüfus grubu olduğudur. Bu çalışmanın temel amacı; bu çocuklara yönelik toplumsal farkındalığın yurtiçi ve yurtdışı uygulanabilir örneklerini derleyerek, konuya ilişkin farkındalığın arttırılmasını sağlamaktır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Ulusal düzeydeki literatürde ebeveynleri engelli olan sağlıklı çocuklara yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Uluslararası düzeydeki uygulamalarda ise aile bireylerinden birinin engelli olma durumunda alınabilecek danışmanlık hizmetleri ve tavsiye sistemlerine sıklıkla rastlanmış, ancak özellikle bu konu odaklı bir araştırmaya rastlanılmamıştır.

Sonuç: Birey; çocukluktan yaşlığa geçişte farklı kırılganlıklar yaşama riski ile karşı karşıyadır ve bu risklerden bazıları diğerlerine göre hayata ve topluma karşı duruşu etkileme açısından daha önemlidir. Nitekim UNDP (United Nations Development Programme) tarafından 2014 yılında yayınlanan İnsani Gelişi Raporu'nda kırılganlığın bireyin yaşamını sürdürme biçimini etkileyen döngüsel bir yaklaşım kazandırdığı ifade edilmektedir. Anne ve babanın fiziksel ve/veya zihinsel engeli olmasının çocuğun bebeklik ve çocukluk dönemindeki etkisi değerlendirmelidir. Bu değerlendirmenin yanı sıra bu çocuğun kişilik gelişimi, öğretmeninin/öğretmenlerinin farkındalığı, okul çağındaki sosyalleşme durumu da incelenmelidir. Bu incelemenin yapılmasında başlangıç adımı, bu çocukların varlıkları ve yaşadıkları / yaşayabilecekleri sorunların mensubu oldukları toplum tarafından fark edilmesi ile atılmalıdır.

[P 18] "Zihinsel Engeli Olan Bireyler İçin İş Koçluğu Eğitimi: Yerleştir, Eğit, Sürdür -Vaka Çalışması I-"

Fzt. Sevgi Gamze FELEK[1], Prof. Dr. Feryal SUBAŞI[1], Yard. Doç. Dr. Şule DEMİRBAŞ[1], Uzm. Fzt. Elif ÜSTÜN[1], Fzt. Güzin KAYA AYTUTULDU[1], Prof. Dr. Serap İNAL[2]
[1]Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul
[2] Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul

Amaç: Zihinsel engeli olan bireylerin 2014-1-TR01-KA204-013427 kodlu Erasmus Plus projesi kapsamında değerlendirilmesi ve iş koçu eşliğinde istihdamları ve sürdürülebilirliklerinin sağlamasıdır.

Gereç ve Yöntem: Sıdıka Doğruöz İş Okulu'nda eğitim gören, orta derece zihinsel engeli ve serebral palzisi olan A.K. (20; E) adlı olgu işe yerleştirme öncesi değerlendirilmiştir. Hazırlamış olduğumuz; yaş, boy, kilo, eğitim durumu, ailenin eğitim ve maddi durumunu gibi soruları içeren sosyodemografik anket, Bireyin İş Tercihi, Resmi Özellikler, İstenen İş İçin Kişisel Özellikler ve Destek alt başlıklarından oluşan Destekleyici İstihdam Modeli (DİM) Formu birey ile karşılıklı olarak doldurulmuştur. A.K'nın becerilerine uygun meslek seçimi için iş analizi yapılırken genel iş yapma becerileri sorgulanmıştır.

Bulgular: Sağ el ve ayağında hafif parezisi olan A.K. yürümede ve traş olmak dışında kendine bakım aktivitelerinde bağımsızdır. Basit parçaları okuma-yazma ve basit matematik işlemlerini yapma becerisine sahiptir. Dört yıldır Sıdıka Doğruöz İş okuluna devam etmekte ve haftada 1 seans fizyoterapi ve rehabilitasyon almaktadır. Öğretmenleri tarafından verilen tüm görevleri beklenildiği şekilde ve sürede tamamlayan, A.K. arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kurmaktadır. Ancak kalabalık yerlerden sıkılmakta ve rahatsız olmaktadır. Çalışma isteği yüksek olduğu halde, işveren ile ilgili korkularının olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç: Hem fiziksel hem de zihinsel engelinin olması nedeniyle doğrudan işe yerleştirme girişimi yerine, bir staj programı düzenleyip "Proje Araştırması" yoluna gitmekte ve bu şekilde işin uygunluğunun incelenmesinde yarar olduğu kanısına varılmıştır. Kişilerarası ilişkilerinin iyi olması ve engeline rağmen entellektüel becerilerinin kısmen yüksek olması güçlü yanlar olarak kaydedilmiştir. Ancak kalabalıktan hoşlanmaması konusuna özenle ve dikkatle yaklaşılması ve işverenin özellikle bu konuda bilgilendirilmesi gerektiği not edilmiştir. Bireyin bir restoranda ve kafede, tercihen açık veya geniş alanda çalışabileceği düşünülmüş ve bu konuda girişimlerde bulunulmuştur, süreç devam etmektedir.

[P 19] "Zihinsel Engeli Olan Bireyler İçin İş Koçluğu Eğitimi: Yerleştir, Eğit, Sürdür -Vaka Çalışması III-"

Güzin KAYA AYTUTULDU[1], Feryal SUBAŞI[1], Şule DEMİRBAŞ[1], Elif ÜSTÜN[1], Sevgi Gamze FELEK[1], Serap İNAL[2]
[1]Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.
[2] Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.

Amaç: Çalışmanın amacı zihinsel engeli olan bireylerin 2014-1-TR01-KA204-013427 kodlu Erasmus Plus projesi kapsamında değerlendirilmesi ve iş koçu eşliğinde istihdamları ve sürdürülebilirliklerinin sağlamasıdır.

Gereç ve Yöntem: İşe yerleştirme öncesi değerlendirmiş olan M.V. (20; E) hafif/orta derece zihinsel engeli bulunmaktadır. İlköğretim mezun olan M.V. Sıdıka Doğruöz İş Okulu'nda eğitim görmekte ve devletten herhangi bir maddi destek almamaktadır. Hazırlamış olduğumuz; yaş, boy, kilo, eğitim durumu, ailenin eğitim ve maddi durumunu gibi soruları içeren sosyo-demografik anket, Bireyin İş Tercihi, Resmi Özellikler, İstenen İş İçin Kişisel Özellikler ve Destek alt başlıklarından oluşan Destekleyici İstihdam Modeli (DİM) Formu birey ile karşılıklı olarak doldurulmuştur. Öğretmen değerlendirmede hazır bulunduğu halde yardım alınmamıştır.

Bulgular: M.V. kaba ve ince motor becerileri içeren günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızdır. Arkadaşları ile birlikte olmaktan memnundur ve iyi ilişkiler içindedir. Entelektüel olarak toplama, çıkarma ve ritmik sayma gibi matematik işlemlerini sevmektedir. Okuma ve yazmada yeterlidir. Şüphesiz bu özellikleri işe yerleşme açısından güçlü yanlarıdır.

Ancak kendine güven konusunda problemleri bulunmaktadır. Olmuş olan olayları, durumları anlatmada yeterli sosyal iletişim becerilerine sahip olduğu halde, utangaçtır ve yeni durumlara uyum yapmakta zorlanmaktadır. Fakat kendine verilen yönergeleri takip etmekte başarılıdır. Hiç iş tecrübesi olmamıştır, fakat çalışmaya çok isteklidir.

Sonuç: DİM değerlendirme formunu çok istekli tamamladı. Kalabalık ortamlarda kendini rahatsız hissetmekte ve mutsuz olmaktadır. Kendine güven sorunu nedeniyle sakin ortamlarda rutin işlerin,

kalabalık ortamlarda kişiler ile iletişim gerektiren işlere göre daha uygun olduğu kanaati oluşmuştur. Bu nedenle, bir şirket veya fabrikada, örneğin bir ayakkabı fabrikasında etiketleme işinde çalışabileceği düşünülmüştür. Bu iş yapmaya M.V. de oldukça isteklidir. İş Analizi değerlendirme sonucuna göre renklere, kod numaraların şekillerine vb. göre etiketleri sınıflandırır ve yerleştirebilir. Bunun rutin bir iş olmasına rağmen hoşlanması ve rakamları sevmesi güçlü yanları olarak ön plana çıkmaktadır.

Bir sonraki adım işe yerleştirmeyi yapabilmektir. Bu amaçla İstanbul'daki ayakkabı firmalarının insan kaynakları ile M.V. için iş olanaklarını araştırmak üzere girişimlerde bulunulmuştur.

[P 20] "Zihinsel Engeli Olan Bireyler İçin İş Koçluğu Eğitimi: Yerleştir, Eğit, Sürdür -Vaka Çalışması II-"

Elif ÜSTÜN[1], Feryal SUBAŞI[1], Şule DEMİRBAŞ[1], Sevgi Gamze FELEK[1], Güzin KAYA[1], Serap İNAL[2]
[1] Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul
[2] Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul

Amaç: Bu çalışmanın amacı zihinsel engeli olan bireyleri 2014-1-TR01-KA204-013427 kodlu Erasmus Plus projesi kapsamında değerlendirmek ve iş koçu eşliğinde uygun iş eşleşmesini gerçekleştirmektir.

Gereç ve Yöntem: Bu proje kapsamında Sıdıka Doğruöz İş Okulu'nda (SDİO) eğitimine devam eden genç bireyler değerlendirilmiştir. Sosyodemografik soru anketi ile bireylerin yaş, boy, kilo, eğitim durumu, ailenin eğitim ve maddi durumu, Bireyin İş Tercihleri (işten beklentileri, istedikleri kariyer ve iş görevleri, çalışma ortamı, çalışma saatleri), Resmi Özellikleri (eğitim, aldıkları sertifikalar ve iş deneyimleri) ve Kişisel Özellikleri (kişisel beceriler, sosyal ve akademik beceriler) sorgulandı. Değerlendirme modülü yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulandı.

Bulgular: C.Y. 24 yaşında, ailesi ile yaşayan orta seviyede zihinsel engele sahip bir bireydir. Annesi ev hanımıdır ve babası tornacı olarak çalışmaktadır. C.Y. 4 yıldır SDİO eğitim görmekte ve mum yapma, resim yapma ve dokuma derslerini almaktadır. İş tecrübesi olarak babasının yanında torna tezgâhında yardımcı olarak çalışmış. Fakat bu işten zevk almadığını, kıyafetleri kirlendiği için daha fazla tornacı dükkânında çalışmak istemediğini belirtmiştir. Ayrıca kamusal alanda sağlanacak çalışma alanının onu mutlu edeceğini ifade etmiştir.

Sonuç: Olgu için iş olanakları araştırıldığında, iş koçu bireyin yeteneklerini kullanabileceği ve mutlu olacağı bir iş ortamında çalışma ortamını göz önünde bulundurdu. C.Y. için uygun iş ortamının market gibi yerler olmasına karar verildi çünkü bu ortamda C.Y. iş koçu eşliğinde raflara ürünleri kolayca yerleştirebilecektir. İş koçu, ilgili firmaların insan kaynakları birimleri ile görüşmüştür. Çalışması planlanan birim müdürüne C.Y. için uygun iş görevlerini anlatmış, iş arkadaşları tarafından desteklenip desteklenmeyeceğini ve ulaşım imkânlarını sormuştur. Başlangıç olarak yarı zamanlı çalışmasını tavsiye etmiştir. Bireye eşlik edecek çalışma arkadaşının belirlenmesinin ardından, iş koçu C.Y. için destek sağlamak adına bireye eşlik edecek iş arkadaşına gerekli sözsel ve fiziksel destekleri öğretecektir.

[P 21] "Psikososyal Rehabilitasyon Açısından Fiziksel Yetersizliği Olan Yetişkin Bireylerde Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesi Ölçeklerinin Duyarlılıklarının İncelenmesi"

Yasin EKİNCİ[1], Ömer Faruk YAŞAROĞLU[1], Elif KIRDI[1], Mintaze KEREM GÜNEL[1]
[1] Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Amaç: Çalışmamızın amacı fiziksel yetersizliği olan bireylerde etkilenen sağlıkla ilgili yaşam kalitesinin belirlenmesinde kullanılan, 2 farklı yaşam kalitesi ölçeğinin duyarlığının araştırılmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma Ankara'da yaşayan, ambulasyon yeteneği, farklı fiziksel problemler nedeniyle sınırlanmış 18-65 yaş arası fiziksel engelli bireyler üzerinde yapılmıştır.

15 erkek, 5 bayan olmak üzere 20 birey çalışmaya katılmıştır.

Hastaların yaşam kalitelerini belirlemek için 15D ve Nottingham Sağlık Profili(NHP) ölçekleri uygulanmıştır. 15D, yaşam kalitesini on beş ölçüt doğrultusunda tanımlamaktadır.

Hareket yeteneği, görme yeteneği, duyma yeteneği, solunum, uyku, yemek yeme, konuşma yeteneği, boşaltım, güncel aktiviteler, mental fonksiyon, rahatsızlık ve semptomları, depresyon, distres, canlılık ve cinsel aktivite parametrelerini içermektedir. Her bir soru likert ölçeğine göre puanlanmaktadır. Skorlamadaki artış yaşam kalitesindeki kötüleşmeyi gösterir.

NHP, 38 madde ve 6 alt başlıktan oluşur: Enerji (3 madde), ağrı (8 madde), emosyonel reaksiyonlar (9 madde), uyku (5 madde), sosyal izolasyon (5 madde) ve fiziksel aktivite (8 madde). Sorulara evet veya

hayır seklinde cevap verilir. Toplam puandaki artış yaşam kalitesindeki azalmayı gösterir.

Bu iki ölçeği değerlendirirken altın standart olarak özellikle mobilite ve lokomosyon alt başlıkları sebebiyle literatürde pek çok fiziksel engelli grubu için kullanılan Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçeği (FİM) kullanılmıştır. İstatistiksel analiz Spearman Korelasyon Analizi yöntemi ile yapılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan hastaların yaş ortalaması 38,1±17.6 yıl, vücut kitle indeksi 25,7±3,9'dur. Fonksiyonel bağımsızlık ölçeği ile 15D yaşam kalitesi ölçeği arasında negatif orta-yüksek ($r = -0,61$, $p<0,05$),

Fonksiyonel bağımsızlık ölçeği arasında ise negatif orta derecede ($r = -0,49$, $p>0,05$) bir ilişki tespit edilmiştir.

Sonuç: Fiziksel engelli bireylerde fonksiyonel bağımsızlık olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu durum sağlıkla ilgili yaşam kalitesini de doğrudan ilgilendirmektedir. Sağlıkla ilgili yaşam kalitesini değerlendirmek için ölçeklerden yararlanılmaktadır. Çalışmamızda kullanılan farklı ölçeklerin, yaşam kalitesi belirlemek açısından daha hassas olduğunu incelediğimiz çalışmamızda kullandığımız 15D ve NHP'nin her ikisinin de fonksiyonel bağımsızlık durumuyla ilişkili olmakla birlikte 15D'nin daha hassas olduğunu bulunmuştur. Fiziksel engellilerde sağlıkla ilgili yaşam kalitesinin belirlenmesinde yararlanılan ölçeklerin hassas olanlarının kullanılması psikososyal rehabilitasyon açıdan uygulanacak programların belirlenmesinde önemlidir.

[P 22] **"Diş Hekimlerinde Gövde Stabilizasyon Egzersizlerinin Üst Ekstremite işlevselliğine Etkisi"**

Ayça TURAN[1], Songül ATASAVUN UYSAL[1], Vesile YILDIZ[1], İnci YÜKSEL[2]

[1] Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.

[2] Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.

Amaç: Çalışmamızın amacı, diş hekimlerinde üst ekstremite engellilik durumu ile işlevselliği arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde çalışan 22-50 yaş aralığında ve çalışmaya katılmaya gönüllü diş hekimleri dâhil edildi. Bireylerin üst ekstremite engelliği 'Kol, Omuz ve El Sorunları Anketi, Disabilities of the Arm Shoulder and Hand (DASH)' ile değerlendirildi. Üst ekstremite fonksiyonlarını değerlendirmek için Purdue Pegboard testi uygulandı. Bu testte her iki taraf üst ekstremite ile 30 saniyede takılan pin sayısı değerlendirildi. Test 3 kez tekrar edildi ve ortalaması kaydedildi.

Bulgular: Çalışmaya 15 kadın, 2 erkek olmak üzere toplam 17 diş hekimi katılmıştır. Bireylerin yaş ortalaması 30.80 ± 8.03, çalışma süresi ortalamaları ise 7.40 ± 8.04 yıldır. Çalışmamızda bireylerin DASH skorları ile Purdue pegboard test sonuçları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r= -0.163$, $p= 0.533$).

Sonuç: Çalışmamız ile meslekleri gereği sürekli üst ekstremitelerini kullanmak durumunda olan diş hekimlerinde üst ekstremite engellilik durumu ile işlevselliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çalışmada vaka sayımız henüz limitli olması dolayısıyla daha çok vakada bu ilişkinin incelenmesi gerektiği düşünülmüştür.

Anahtar kelimeler: engellilik, fonksiyon, diş hekimleri

2. İyi Uygulama ve Araştırma Örneği Bildiri Özetleri

2.1. Seçilmiş Uygulamalar

[U 1] **"Türkiye'de Duchenne Musküler Distrofi (DMD) Hastası Olan Ailelerin Sorunları Ve Yaşam Kaliteleri"**

Prof. Dr. Coşkun ÖZDEMİR
Türkiye Kas Hastalıkları Derneği Başkanı.

Amaç: Bu sunum, gelişmekte olan ülkemizin uzak köşelerinde DMD hastası olan çocuklar ile bunların ailelerinin sorunlarını tartışmayı amaçlamaktadır.

Giriş: Türkiye Kas Hastalıkları Derneği (KASDER)'nin desteğiyle, ülkenin kırsal ve gelişmemiş bölgelerinde yaşayan DMD hastası çocuklu ailelerin yaşam koşulları ile bunların yaşadıkları sorunları görünür kılmayı amaçlayan Düşümdeki Uçurtma adlı bir belgesel film çekilmiştir.

Yöntem: Diyarbakır, Batman ve Van illerinde çekimleri gerçekleştirilen belgesel film, hasta ve ailele-

rinin yaşamlarını, nasıl bir bilgisizlik içinde ve büyük zorluklar içinde yaşamlarını sürdürdüklerini bize göstermektedir.

Onların, fiziksel/sosyal rehabilitasyon, hastalık takibi, ya da yaşam kalitesinin iyileştirilmesi gibi kavramların farkında olmadığı anlaşılmaktadır. Çoğu, doğru fizyoterapi, güvenli bilgi ve eğitime ulaşmada önemli zorluklar içindedir.

Hasta ve aileleri umutsuzluk içinde, bilim dışı tedavi arayışlarına girebilmekte, kimi durumlarda hastalığı Tanrı vergisi olarak görüp sağlıklı erkek çocuklara ulaşmak için ardı ardına çocuk yapmaya çabalamaktadırlar.

Hastalığın nedenleri, genetik danışmanlıkla ilgili bilgilerinin olmaması, onların yaşamlarını daha doğru olarak planlamalarını engellemektedir.

DMD hastalarının bakım standartları hakkında ise hiçbir fikirleri yoktur. Keza, yeni araştırmalar, ilaç denemeleri, ekson atlama gibi kavramlardan da öyle…

Gelişmiş ülkelerde örneklerini gördüğümüz mükemmellik merkezleri, Türkiye'nin batısında olduğu gibi onlar içinde olanaklı değildir.

Sonuç: Ülkemizin doğu ve batı bölgeleri arasındaki ekonomik, sosyal, kültürel uçurum ve hemen her sektörde yapılan özelleştirmeler bütün bu sorunların daha da büyümesine yol açmaktadır. Kaliteli sağlık ve eğitime ulaşma şansı, büyük şehirlere oranla çok daha zayıftır. Türkiye'de 1500-2000 kadar DMD vakası bulunduğu tahmin edilmektedir.

[U 2] "İstanbul Teknik Üniversitesi Evrensel Tekstil Tasarım Merkezi"

Prof. Dr. Nevin Çiğdem GÜRSOY[1], Doç. Dr. Göksenin İNALHAN[2]
[1] İstanbul Teknik Üniversitesi, Tekstil Teknolojileri ve Tasarımı Fakültesi, Tekstil Mühendisliği Bölümü.
[2] İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

Amaç: Bu sunuşla (çalışmayla) İstanbul Kalkınma Ajansı'nın 2014 Yılı Çocuklar ve Gençler Mali Destek Programı, kapsamında desteklenen "Engelliler İçin Tekstil Tasarım Merkezi Projesi"nin tanıtımı amaçlanmaktadır.

Giriş: Evrensel tekstil tasarımı; engelli ve özel gereksinimli (farklı vücut ölçüsü, tipi vb.) bireylerin ihtiyaçlarını dikkate alarak tasarımların yapılması demektir. Giysiler; kolay giyilebilir/giydirilebilir, bakımı ve temizliği kolay, konforlu ve estetiktirler. Engelli bireylerin içinde bulunduğu eksiklerden kaynaklanan zorlukları ortadan kaldırmak, onların temel ihtiyaçları olan giyinmelerini basitleştirmek ve giysilerin içinde daha konforlu olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Projenin hedefi, İTÜ'nün teknik birikiminden yararlanarak engelli ve özel gereksinimli bireylerin yaşam konforlarını ve standartlarını artırmak ve üretilecek ürünler ile toplumsal farkındalık yaratmaktır.

Yöntem: Proje kapsamında yapılan çalıştay ve atölye çalışmaları sonucunda, engelli/özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçları dikkate alınarak tasarımların yapıldığı, "İTÜ Evrensel Tekstil Tasarım Merkezi" ne giden süreç ve işleyen mekanizmalar, amaç, kampsam, paydaşlar ve sürdürebilirlik açısından irdelenecektir.

Sonuç: Projenin bir sonraki adımını, ülkemizdeki hazır giyim mağazalarında "Evrensel Tasarım" konsepti ile ürünlere yer verilmesidir. Bu çalışma (bu sunuşla) ile gelecekte yapılacak engellilik uygulamalarına iyi uygulama örneği olarak bir model oluşturması hedeflenmektedir.

[U 3] "Ege Ağız Diş Sağlığı Ve Diş Hekimleri Derneği"

Prof. Dr. Ertuğrul SABAH
Ege Diş Sağlığı ve Diş Hekimleri Derneği.

Derneğimiz, 2001 yılında kurulmuş genç bir dernektir. Temel amacı, son yıllarda aşınmaya uğramış, diş hekimliği ve diş hekimi görüntüsünü, hak ettiği saygın konumuna getirmek, diş hekiminin, bilimsel, sosyo-ekonomik ve kültürel kimliğinin iyileştirilmesine katkıda bulunmaktır. Diş Hekimliği Odaları ve Türk Diş Hekimliği Birliği yanında, bu tür bir oluşumun gereği tartışılabilir.

Derneğimizin ana çalışma kısımlarından olan, ülkemiz çocuklarının ağız diş sağlığı eğitimleri ve geciktirilemez (acil) tedavileri gibi konularda da önemli uygulamaları başardık. Diş hekimlerinin imeceyle bir araya getirdikleri, alet ve sarf malzemeleriyle, yedi adet tedavi ve altı adet eğitim birimli gezici diş hekimliği (sahra) polikliniğini oluşturduk. İzmir Valiliği Engelliler Merkezi ile işbirliği yaparak, "Selçuklu ve Osmanlı Vakıfları" geleneğine uygun, dernek üyesi diş hekimlerimizin gönüllü görev aldığı, engelli çocuğunu getiren anneye, para pul, güvence sormadan, herhangi bir bağış teklif etmeden, diş tedavilerinin hemen tümünün yapılabildiği, muayenehane ortamı hazırladık. İki tedavi

birimli, derneğimize ait diş polikliniğimizde, Eylül 2016 tarihine kadar, yaklaşık 4900 engelli çocuğumuzun diş tedavilerini gerçekleştirdik 2006 yılının Aralık ayında, Ege Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi Dekanlığı ile yaptığımız bir sözleşme sonrası da, çalışmalarımızı beraber yürütmeye başladık. Diş Hekimliği Fakültesi Dekanlığının, araç gereç ve malzeme desteği ile daha etkin ve daha güçlü bir konuma ulaşmıştık. Ağız-diş sağlığı eğitimi ve geciktirilemez diş tedavilerini hedeflediğimiz, özellikle zihinsel engelli çocuklarımızla, kendi okullarındaki tanıdıkları ortamda, anne babalarının yanında ve onlar için çok önemli olan öğretmenlerinin varlığında çalışmayı yeğledik. İzmir merkezde ve ulaşabildiğimiz çevre illerde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretilebilir ve eğitilebilir okullarda çalıştık.

Bir diğer hedef kitlemiz, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'dır (YİBO). Genellikle köylere yakın konuşlandırılmış, 300-400 öğrencinin bulunduğu bu okullara da ulaşmaya çabaladık.

Ulaşılması zor dağ ve orman köylerinin ilköğretim okulları da hedeflerimiz arasındadır. Ülkemizin her tarafındaki bu tür okulların hepsine ulaşmak, diş tedavilerinin tümünü başarmak gibi bir amacımız yoktur ve olamaz da. Bizler yalnızca örnek çalışmalarla, bu tür uygulamaların belirli bir yöntem içerisinde, yapılabileceğini, gönüllü diş hekimi meslektaşlarımızın ülkemizin her köşesinde bu amaçlarla bir araya gelebileceğini göstermek istiyoruz. Bu konuda da yeterli alt yapıya, bilgi, deneyim ve görgüye ulaştığımız düşüncesindeyiz.

Okullardaki alan çalışmalarına 18-20 kişilik bir takımla gidiyoruz. Serbest çalışan diş hekimleri, doktora öğrencileri, stajyer diş hekimleri, hemşireler, teknisyen ve yardımcı hizmetliden oluşan takımımız da gönüllülerden kurulmaktadır. 300 km'lik mesafelere küçük otobüslerle gidebiliyoruz. Daha uzun mesafelere hava yolu ile ulaşmaya çalışıyoruz. Çalışmalarımızın bir kısmı hafta içi, büyük bir kısmı da, hafta sonları yapılmaktadır. İzmir Kalkınma Ajansı ve İzmir İl Özel İdaresinin maddi katkıları ile alıp derneğimize tahsis ettiği, İzmir Sağlık Müdürlüğü'ne devretmek zorunda kaldığımız, küçük otobüsümüzde de çağdaş bir tedavi ünitemiz bulunmaktadır.

Derneğimizin diş hekimliği öğrencilerine yönelik çalışmaları da vardır. Sosyo-ekonomik gücü sorunlu öğrencilerimize, aynî yardım yanında, meslektaşlarımızın atıl durumdaki alet ve sarf malzemelerini de ulaştırarak, öğrenimlerine katkıda bulunmaya çalışıyoruz.

[U 4] Engelli Çocuk Ailelerine Destek Merkezi (EÇADEM)

Doç. Dr. Ayfer ELÇİGİL[1], Prof. Dr. Ayşe Ferda OCAKÇI[2], Prof. Dr. Lale BÜYÜKGÖNENÇ[3], Öğr. Gör. Tuba ŞENGÜL[4], Güler BAŞARAN[5]

[1] Koç Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, Çocuk Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.
[2] Koç Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, Çocuk Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Başkanı.
[3] Koç Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu Müdürü.
[4] Koç Üniversitesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı.
[5] Koç Üniversitesi, Engelli Çocuk Ve Ailelerine Destek Merkezi (EÇADEM) Müdürü.

Ülkemizde engelli çocuğa sahip anne babaların benzer sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Ülkemizde engelli çocuk ve ailesine bazı sosyal ve sağlık hizmetleri verilmekte, ancak Avrupa ve Amerika'da verilen dinlendirme bakımı henüz kurumsal olarak yeterli düzeyde verilmemektedir. Oysa ülkemizde de engelli çocuğu olan anne babaların dinlendirme bakımı gibi yaşam kalitesini yükselten bir destek hizmetini almaya hakkı vardır. EÇADEM engelli çocuk ve ailesine özellikle de bu süreç de en fazla yorulan annelere destek vermek amacıyla kurulmuş bir merkezdir.

Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları öğretim üyeleri tarafından geliştirilen bu proje İstanbul Kalkınma Ajansına (İSTKA) dan destek alınarak hayata geçirilmiştir. Sarıyer Belediyesi ve Boğaziçi Engelliler Derneği proje ortakları arasında yer almaktadır.

Merkezde müdür, psikolog, uğraşı terapisti, idari asistan, destek elemanı ve 10 bakıcıdan oluşan bir ekip yer bulunmaktadır. Her gün 30 zihinsel engelli çocuk evlerinden servislerle alınarak merkeze getirilmektedir. Merkezden aynı çocuk, haftada iki gün yararlanmaktadır. Böylece anneler çocuklarını merkeze gönderdikleri iki günü kendilerine ve sağlıklı çocuklarına ayırabilmekte, sosyal aktivitelerde bulunabilmekte, her şeyden önemlisi de dinlenebilecek zaman bulabilmektedirler. EÇADEM'de çocuklar sabah kahvaltılarını yaparak aktivitelerine başlamaktadırlar. Çocukların tüm öz bakım gereksinimleri merkez çalışanları tarafından karşılanmaktadır. Gün boyu iyi vakit geçirmeleri için etkinlikler planlanmakta, yılbaşı, doğum günü gibi özel gün kutlamaları yapılmaktadır. Merkezdeki tüm hizmetler ücretsiz olarak verilmektedir.

Merkezde engelli çocukların anneleri ve sağlıklı kardeşlerine yönelik danışmanlık ve psiko-sosyal destek hizmetleri de verilmektedir. Merkezde görevli psikolog annelerle düzenli olarak görüşerek danışmanlık hizmeti vermektedir. Ayrıca annelere stresle baş etme, iletişim gibi eğitimler ve kahvaltı,

piknik gibi sosyal aktiviteler de planlanmaktadır. Planlanan diğer aktiviteler arasında engelli çocukların sağlıklı kardeşlerinin psiko-sosyal gelişimlerini destekleyici eğitimler, çocukları gönüllü üniversite öğrencileri ile buluşturma, sinema, tiyatro gibi sosyal aktiviteler yer almaktadır.

[U 5] **"Düşler Akademisi"**

Ercan TUTAL
Alternatif Yaşam Derneği (AYDER)

Alternatif Yaşam Derneği; Türkiye'deki engellilere ve bütün dezavantajlı gruplara yönelik, "engellilik" olgusuna alternatif çözümler öneren, yenilikçi ve sürdürülebilir projeler üreterek, "Engelsiz Türkiye"ye doğru giden yolda üzerine düşen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuştur. Birleşmiş Milletler'in "Global Compact" (Küresel İlkeler) sözleşmesini imzalayan ilk sivil toplum örgütüdür.

Düşler Akademisi; AYDER tarafından, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Türkiye Vodafone Vakfı işbirliği ile Kasım 2008'de kurulmuştur. Bireyleri hayata hazırlayan ve eğitim veren alternatif bir sanat akademisi olarak İstanbul'da, köy akademisi olarak da Kaş'ta faaliyetlerine devam etmektedir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde geniş bir gönüllü ağına sahip olan proje, farklı formatlarda çalışmalarına dâhil olan gönüllülerin bilgi birikimi ve enerjisi; kurumsal destekçi ve sponsorlarının projeye olan inancı ve bağlılığı ile 2020 hedeflerine doğru yol almaktadır.

Düşler Akademisi İstanbul'da Ataşehir Belediyesi'nin de katkıları ile "herkes için sanat" yaklaşımıyla farklı sanat dalları için özel olarak oluşturulmuş atölyelerde ücretsiz eğitim imkânı sunulur. Social Inclusion Band, Düşler Kumpanyası, Düşler Mutfağı, D-Film ve Düşler Ajans gibi sosyal iş modelleri ile katılımcılarının profesyonel gelişimi, mesleki beceri kazanmaları ve gelir elde etmeleri desteklenir.

2013 yılında eğitime yeniden kazandırılan eski Çukurbağ ilkokulunda etkinliklerine başlayan Düşler Akademisi Kaş'ta ise Kaş Kaymakamlığı'nın da desteği ile "spor ile toplumsal dönüşüm"ü hedefleyen Alternative Camp'ın yanı sıra, Mehmet Uluğ Müzik Evi (MUME), Tarım ve İlkokul Müzeleri, Galeri, Sosyal Girişim Parkı ve yenilenebilir enerji çözümleri arayan Ekolojik Yaşam alanlarında faaliyetler, yine ücretsiz olarak gerçekleştirilmektedir.

2.2. Sorumlu Liderlik ve Renkli Kampüs

[U 6] **"Renkli Kampüs Nedir?"**

Pınar GÖKPINAR, İdil ANDER DEDE, Arzu GÜNEŞLI - Kristina STEINBUCHEL,
Emine Suna ÖZPAR
Renkli Kampüs Sorumlu Liderlik ve Farkındalık Programı Sosyal Girişimi

İstanbul'daki üniversitelerde okuyan engelli ve engelsiz gençlerin program boyunca Cumartesi günleri yarım gün katıldıkları, sivil toplumdan, iş dünyasından konuşmacıların katıldığı ve gençlere kendi deneyimlerini, başarılarını / başarısızlıklarını aktardıkları, gençlerin kendilerini daha iyi tanımalarını ve sivil toplumda aktifleşmelerini teşvik ettiğimiz fırsat eşitliği ve çeşitlilik temelli bir gençlik programıdır.

Üniversiteler: Geride bıraktığımız 3 dönemde Anadolu, Bahçeşehir, Bilgi, Beykent, Boğaziçi, Beykent, Galatasaray, İstanbul, İstanbul Ticaret, İstanbul Medipol, İstanbul Kültür, İTÜ, Koç, Sabancı, Yeditepe, Marmara, Uludağ, Nişantaşı, Kadir Has, Özyeğin, Yeditepe, Yıldız Teknik, Yeni Yüzyıl Üniversitelerinden öğrencilerle programımızı gerçekleştirdik.

Konuşmacılar: Alemşah Öztürk, Ali Faruk Göksu, Cavit Yantaç, Nasuh Mahruki, Kemal İslamoğlu, Yaşar Morpınar, Ufuk Tarhan, Bahçeşehir üniversitesi Doç.Dr.Ela Ünler, Güneş Ufuk, Hakan Elbir, Cihan Koral Malak, Anadolu Üniversitesi prof.Dr.Nezih Orhon, Simto Alev, Kaan Sezyum, Deniz Alnıtemiz, Alemsah Öztürk, Özge Yılmaz, Özgür Solakoğlu, Esra Yalçınalp, Meryem Adak, Bülent Gürcan, Deran Taşkıran, Mert Fırat-Elif Kalan, Gönenç Gürkaynak gibi isimler farklı konularda gençlerimizle tecrübelerini paylaştılar.

Mekânlar ve Destekçiler: Alcatel Lucent, Anadolu Sigorta, Boyner, Birikim Danışmanlık, BP Türkiye, Beşiktaş belediyesi, Borusan Otomotiv, Borusan Müzikevi, Deloitte, Denizbank, Ernst & Young, İSEM, Kalde, Kartal belediyesi, Microsoft Türkiye,sahibinden.com, Startershub, TAK Kadıköy, Turkmall, Teknosa Akademi, Vodafone, Microsoft Türkiye, Tak Kadıköy, gibi firmalar destekçimiz oldular.

Sivil Toplum Örgütleri: Akut, Bir Dilek Tut, Bilim Kahramanları derneği, Çocuklara yeniden özgür-

lük vakfı, Çöpüne sahip çık vakfı, Trafikte haklarım derneği, Tesyev, Rehber Köpekler derneği, Ka-Der, Sürdürülebilir Kalkınma derneği, İlk adım kadın kooperatifi ile sosyal sorumluluk proje çalışmaları gerçekleştirdik.

Programımız tamamen ücretsizdir. Engelli öğrencilerin etkinliklere erişebilirliği bizim için önemlidir. Bu sebeple tüm program boyunca gereken noktalarda ulaşım desteği sağladık ve yine sağlamaya devam ediyoruz.

Değiştiren Adımlar: Programımızın içerisinde gençlerin mentörlerle birlikte sivil toplum örgütlerini desteklemeye yönelik gerçekleştirdiği projeler yer alıyor. Bu konuda proje metodolojisi için Sabancı Üniversitesi CIP bölümü bize destek veriyor. "Değiştiren Adımlar" bölümü gençlerin mentörleriyle birlikte kendilerine mesele edindikleri konuyla ilgili bir sivil toplum örgütü için çalıştıkları ve proje geliştirip uyguladıkları bizim için programın en önemli ayaklarından biri.

Gençler ilgili sivil toplum örgütünün bir ihtiyaç veya sorununu dinleyerek ona çözüm geliştirecek projeler üretmeye çalışıyorlar.

2.3. Sosyal Yaşam ve Sporda Uygulama ve Araştırma Örnekleri

[U 7] Engelliler İçin Sıra Dışı Dans Festivali (ENİSDAF)

Gonca İNCE
Çukurova Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu.

Proje ile paydaş kurumlar: Ç. Ü. BESYO Öğrencileri, Özel Sporcular Spor Federasyonu, Görme Engelliler Ortaokulu, İşitme Engelliler Okulu, Özel Eğitim Merkezleri vb.

Amaç: Engelli öğrencilerin branşlara özgü temel teknik hareketleri öğretmek, yetenekli öğrencileri paralimpik branşlara yönlendirmek, öğrencilerin kas kuvvetlerine, ince ve kaba motor becerilerine, sosyalleşmelerine, dikkat ve odaklanmalarına katkı sağlamaktır.

Giriş: Sporun, engelli bireylerin motor becerilerini, kas kuvvetlerini, reaksiyonlarını geliştirebileceği bildirilmektedir. Bu bağlamda, farklı spor dallarında temel hareketlerin dans formunda engelli bireylere öğretilmesinin bu bireylere büyük katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yöntem: Çukurova Üniversitesi BESYO' da 7 farklı branşta okuyan öğrenciler(basketbol, hentbol, voleybol, futbol, masa tenisi, kort tenisi, güreş, atletizm, jimnastik) 5-6'şar kişilik gruplara ayrılmıştır. Bu gruplara, projeyi anlatan bir seminer verilmiştir. Daha sonra bu öğrenciler farklı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri'ne yönlendirilmiştir. Tüm engelli gruplarını (İşitme, görme, bedensel ve özel sporcular) da içeren öğrenciler seçilmesi istenmiştir. 5-6'şar kişilik gruplarla 6 hafta boyunca haftada 2 gün yaklaşık 1'er saat branşlarına özgü temel teknik çalışmaları uygulanmıştır. Bu çalışmalar, daha önceden belirlenen 1,5-2dk'lık eğitmenler tarafından oluşturulmuş sıra dışı dans koreografileri doğrultusunda yaptırılmıştır. Bazı branşlarda malzeme kullanılırken (top, raket vb.), bazı branş teknik hareketleri hayali dans şeklinde yaptırılmıştır. 6. haftanın sonunda 1 günlük Engelliler için Sıra Dışı Dans Festivali "ENİSDAF" düzenlenmiştir.

Sonuç: Branşlarda hareket havuzları, festival kuralları ve dans koreografileri çıkarılmıştır.

[U 8] Gençlik Ve Spor Faaliyetleri İçin Engelsiz Otobüs Projesi

Yard. Doç. Dr. Mehmet Ata ÖZTÜRK
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü.

Paydaş kurumlar: Gençlik ve Spor Bakanlığı (proje ana kurumu), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bedensel Engelliler Spor Federasyonu, Görme Engelliler Spor Federasyonu, İşitme Engelliler Spor Federasyonu, Özel Sporcular Spor Federasyonu.

Amaç: Bu proje ile ülkemizdeki engelli sporlarına katılımı artırmak adına kamu, üniversite ve sektör işbirliği hedeflenmiştir.

Giriş: Engelli sporlarına katılıma etki eden faktörler arasında erişilebilir ulaşımın ön sıralarda geldiği alan yazında ortaya konmuştur. Bu amaçla Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından illerdeki gençlik ve spor faaliyetlerine katkı sunmak üzere üniversite ve sektör işbirliği ile özellikle engelli sporcular için tasarlanmış bir otobüs projesi geliştirilmiştir.

Yöntem: İhtiyaç analizi kapsamında dört engelli spor federasyonu idarecileri, engelli sporcular, bu sporcuların antrenörleri ile odak grup çalışmaları ve derinlemesine mülakatlar üniversite sorumluluğunda yürütülmüştür. İhtiyaç analizi ile şekillenen otobüs boyutu ve şehirlerarası-uluslararası erişimli üretim kapasitesi olan ve yerli üretim yapan tüm otobüs firmaları değerlendirilmiş, ihtiyaçlara göre

tasarım kapasiteleri değerlendirilmiştir. Üretim sürecinin tamamlanmasının ardından illerdeki aktif sporcu sayıları ve engelli türlerine göre öncelik belirlemeleri yapılarak araçların dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Sonuç: Otobüsler aktif olarak illerdeki gençlik ve spor faaliyetlerinde kullanılmakta, aktif sporcu sayıları artmakta, gelen yoğun talep üzerine araştırma-geliştirme faaliyetleri sürdürülmekte olup, memnuniyet anketleri, resmi kullanım raporları ve analizlerle şekillenecek güncel ihtiyaçlara göre araçların tüm ülkede yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

[U 9] Engelli Dostu Oteller ve Engelsiz Turizm Projesi

Manolya KARAOĞLAN[1], Kenan DOĞAN[2], Alper YILDIZLI[3]
[1] Mersin Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Çalışma Uzmanı.
[2] Mersin Büyükşehir Belediyesi, Çevre Mühendisi.
[3] Mersin Büyükşehir Belediyesi, Çözümleyici.

Proje Paydaş Kurumları: Mersin Turizm İşletmecileri Derneği (MERTİD)

Amaç: Mersin İli genelinde hizmet veren otel ve seyahat acentelerinden, engelli bireylerinde engelsizler gibi yararlanabilmesi için, gerekli tadilat ve tefrişatın yapılmasını teşvik ederek otel ve seyahat acentelerinin kanun ve ilgili mevzuat çerçevesinde erişilebilir duruma getirilmesi amaçlanmıştır.

Giriş: Engelli Dostu Oteller ve Engelsiz Turizm Projesi kapsamında Belediye Başkanlığımız ve MERTİD arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır. Protokol gereği 19 Ocak 2016 tarihli olur ile teknik elemanlardan oluşan (mimar, mühendis, sosyal çalışmacı vb.) "Erişilebilirlik İzleme ve Tespit Komisyonu" kurulmuş, komisyonca farklı tarihlerde denetimler yapılmıştır.

Yöntem: Denetimlerde; Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliğine uygun olarak hazırlanan Erişilebilirlik İnceleme ve Tespit Formu doldurularak, eksiklikler ya da uygunluklar belirlenmiş, formun bir örneği ilgili işletmeye MERTİD aracılığıyla iletilmiştir. MERTİD'e üye otel ve seyahat acentelerinde yapılan denetimlerde; bina giriş kısımları, resepsiyon, engelli odası, farklı katlara erişim, yemek salonu, lavabolar, duş, otopark gibi alanlar erişilebilirlik açısından incelenmiş, tespit edilen eksiklikler ilgili işletmeye bildirilerek giderilmesi için belirli süre tanınmıştır. Süre sonunda kontrole gidilerek, erişilebilirlik durumu tekrardan değerlendirilmiştir.

Sonuç: Toplam 32 işletme erişilebilirlik açısından denetlenmiş, yapılan tadilat ve tefrişat sonucunda uygun olduğu kanısına varılan 6 otel ve 2 seyahat acentesine, patenti Belediyemizce alınmış olan "Engelli Dostu İşletme" unvanı verilmiştir. Engelli Dostu İşletme unvanını alan otel ve seyahat acentelerine 10-16 Mayıs Engelliler Haftasında, Belediyemizce düzenlenen geniş katılımlı organizasyonda teşekkür belgeleriyle birlikte engelli dostu işletme logolu tabelaları da teslim edilmiştir.

[U 10] "Restoranların Erişilebilirliğine İlişkin Ölçütler Kapsamında Bir Uygulama Projesi; Erişilebilir Restoran Menüleri"

Selahattin AYDIN
Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Amaç: Bu çalışmaya konu olan projenin amacı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı sosyal tesislerin yemek menülerinin total kör ve az gören müşterilerin kullanımına uygun hale getirilmesidir. Projenin bir diğer amacı da, müşteri trafiği yoğun ve bilinirliği yüksek olan İBB. Sosyal Tesisleri'nde gerçekleştirilen bu uygulamanın farklı işletmeler için de model alınabilir bir çalışma olarak fark edilmesini sağlamaktır.

Giriş: Çeşitli çalışmalar, engelliliğin hemen her toplumda eksiklik ve muhtaç olma hali olarak algılandığını göstermektedir. Bu algı, fiziki çevrenin, bilgi kaynaklarının, mal ve hizmetlerin zihinsel ve bedensel özellikleri çoğunluğu meydana getiren bireylerden farklılık gösteren kimselerin (engellilerin) göz ardı edilerek yapılandırılmasının belirli bir ölçüde zeminini oluşturmaktadır. Modern engellilik anlayışı, engelliliği "zihinsel ve fiziksel özellikleri farklılık gösteren bireylere karşı oluşan toplumsal tutumlar ile fiziksel çevrenin yapılandırılma biçiminden kaynaklanan bariyerlerin bir sonucu" olarak anlamaktadır. Bu tanım, sorunun toplumsal anlayış ve fiziki çevreden kaynaklandığını, dolayısıyla bunların yeniden yapılandırılmasını önermektedir. Fiziksel çevrenin, bilgi kaynaklarının, üretilen mal ve hizmetlerin engellilerin azami düzeyde faydalanabilecekleri şekilde yapılandırılması, "erişilebilirlik" olarak kavramsallaşmıştır. Engelli bireylerin toplumsal hayatın etkin aktörleri olarak yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamayı amaçlayan erişilebilirlik düzenlemelerine ilişkin geliştirilen standartlar, çok sayıda ulusal ve uluslararası hukuki belgede kendisine yer bulmuştur. Önemli bir kamusal alan mekânı olan restoranların da erişilebilirlik kıstaslarına uygun yapılandırılmaları önemlidir. Bu bağ-

lamda menülerin erişilebilirliği önemli bir kıstas olarak durmaktadır.

Yöntem: Proje IBB Destek Hizmetleri Daire Başkanlığına bağlı 16 restoranda engeli bulunmayan müşterilere sağlanan yemek menüleri Braille ve 26 punto yazı ortamlarında hazırlanmış; projenin uygulama sürecinde restoran görevlileriyle projenin amacına ulaşabilmesi için bilgi verici görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Restoran çalışanlarından görme engelli müşterilerin görüşlerini derlemeleri istenmiş, geri bildirimlerden erişilebilir menülerin kullanılabilir olduğu test edilmiştir. Proje, Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Muammer SARIKAYA'nın danışmanlığında uygulanmıştır.

Sonuç: Erişilebilirlik kavramı ülkemizde daha çok fiziksel mekânların erişilebilir olması yönüyle değerlendirilmektedir. Ancak kavram, tanımı ve dayandığı felsefe gereği hizmetlerin de engelliler tarafından etkin kullanımını mümkün kılacak düzenlemeleri içermektedir. Proje hizmet sektörüne yönelik bir uygulama olması itibarıyla önem arz etmektedir. Uygulama aşamasında edinilen izlenimler, projenin uygulayıcı işletmeye artı değer kazandırdığını ortaya koymaktadır.

2.4. Sosyal Hizmet ve İyi Uygulama Örnekleri

[U 11] "Sağlık Rehabilitasyon ve Sosyal Hizmet"

Uzm. Kemal GÜDEK
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı; Uzman Sosyal Çalışmacı.

Sağlık Rehabilitasyon ve Sosyal Hizmet Rehabilitasyon kelime anlamı olarak "güçlendirme" demektir. Güçlendirme sosyal hizmete göre, "psiko-sosyal" bir işlemdir ve sosyal hizmet disiplininde "güçler teorisi ve psiko-sosyal teoriye" göre 7 basamaklı bir mesleki etkinliktir. 2889 sayı 8/5319 nolu "Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği" 35., 125.-126. maddelerine istinaden "Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulama Yönergesi" oluşturulmuştur. İlgili yönergeye göre sosyal hizmetin sağlıktaki rolü "psiko-sosyal" olarak ifade edilmiştir.

Sağlık ve rehabilitasyon bir çok sağlık grubu mesleği içine alan çok geniş bir kavramdır. Bu havuzda sosyal çalışma disiplini psiko-sosyal olarak kendine yer edinmiştir.

Psiko-sosyal bir mesleki etkinlik bireyi, aileyi, toplumu odak alır ve "çevresi içinde bireyin" tıbbi müdahalenin dışında kalan, tıbbi tedaviyi etkileyen sınırlandıran diğer konularını inceler.

Engelliliğin psiko-sosyal boyutu; mikro, mezzo, egzo ve makro boyutta ifade edilecektir.

[U I2] "Türkiye'de Engelli Bakım Hizmetlerinin Kurumsallaşması Ve Kadın Emeği"

Prof. Dr. Betül ALTUNTAŞ[1], Doç. Dr. Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU[2]
[1] Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.
[2] Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü.

Proje/Paydaş Kurumlar: Dünya Bankası, İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SIDA), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Amaç: Türkiye'deki mevcut engelli bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini, gerek evde gerek yatılı kuruluşlarda bakım hizmetinde yer alanların (bakım elemanı, meslek elemanı) görüşleri ışığında bir değerlendirmeye tabi tutmak ve engelli bakım hizmetleri ile kadın emeği ve istihdamı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartmak.

Giriş: Türkiye'de bakım hemen her zaman kadınların ücretsiz emeği ile sürdürülen, görmezden gelinen ancak hepimiz için hayati bir iştir. Bakım ister evde, ister özel ya da kamu kuruluşunda olsun yine kadınların çalıştığı bir iş olarak metalaşıyor. Öte yandan engellilerin hakları olan destek ve bakım hizmetleri, çok geç ve kısıtlı kurumsallaşmış durumdadır.

Yöntem: Antalya, Muğla, İstanbul, Ankara, Van, Diyarbakır ve Samsun illerinde gerçekleştirilen bu araştırmada niteliksel ve betimleyici bir yöntemsel yaklaşım izlenmiştir. Gerek evde gerekse yatılı kuruluşlarda bakım hizmeti verenlerle yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmelerine ek olarak, tükenmişlik düzeylerini ve iş doyumlarını daha net bir şekilde gösterebilmek için, duygusal emek, tükenmişlik ve iş doyumu ölçekleri de kullanılmıştır. Elde edilen nitel veriler, Atlas.ti programı kullanılarak, nicel veriler ise, SPSS ve Excell programları kullanılarak analiz edilmiştir.

Sonuç: Engelli bakım hizmetleri ile kadın emeği ve istihdamı arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartan bu araştırma alandaki istihdamın çeşitlerini ve koşullarını toplumsal cinsiyet boyutuyla ele almış, evde bakım, özel ve kamu kuruluşlarında bakım verenlerin çalışma koşulları ve engellilerle olan ilişkilerini

sadece haklar değil, engelli bireylerle olan ilişkiler ve duygusal emek boyutuyla da sergilemiştir. Dünyadaki farklı refah rejimleri altındaki engelli bakım modellerini de inceleyen araştırma, sahanın bilgileri ışığında bakımın ve istihdamın kalitesini ve verimliliğini arttırmaya yönelik sosyal politika ve sosyal hizmet önerileri sunmaktadır.

[U 13] "Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İzlenmesinin Değerlendirilmesi"

Sündüs SANCAKOĞLU [1], Selma KILIÇ KIRILMAZ [2]
[1] Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü.
[2] Sağlık Bakanlığı, Sakarya Halk Sağlığı Müdürlüğü.

Çocuk gelişiminin iyi bir takibi, Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmekte olan Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinin çalışmaları ile etkin ve verimli şekilde gerçekleşebilir. Bu nedenle, ailelerin kolay ve hızlı irtibat kurabildikleri Aile Sağlığı Merkezleri gelişimsel gerilikler, otizm, dikkat eksikliği gibi pek çok alanda çocukların bebeklik ve erken çocukluk döneminden başlayarak erken tanı ve takibinin olmasını sağlaması açısından büyük öneme sahiptir.

Bu kapsamda, Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde, Aile Hekimliği Uygulaması ile birlikte psikolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci gibi meslek elemanlarının da istihdamı ile çocukların gelişim taramalarının detaylı ve yeterli şekilde yapılması mümkün olacaktır; ayrıca bu meslek elemanlarının istihdamı ile çocuğun psikolojik, sosyal, bilişsel gelişimleri hakkında aileye danışmanlık yapılabilecektir. Ayrıca, Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri içerisinde yer alan Evde Sağlık Hizmetlerinin kapsamı özel gereksinimli çocukların takibi için geliştirilebilir; aileler evlerinde ziyaret edilerek ebeveyn danışmanlığı ve gelişim takibi ev ortamında etkin şekilde desteklenebilir. Bu hizmetler, çocuk gelişiminin en etkin şekilde takibini sağlayacağı gibi aileleri de güçlendirecektir. Böylece, tedavi hizmetleri ile birlikte koruyucu ve önleyici hizmetler de sunulmuş olacaktır.

5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da Sağlık Bakanlığı tarafından "yeni doğan, erken çocukluk ve çocukluğun her dönemi fiziksel, işitsel, duyusal, sosyal, ruhsal ve zihinsel gelişimlerinin izlenmesi, genetik geçişli ve engelliliğe neden olabilecek hastalıkların erken teşhis edilmesinin sağlanması, engelliliğin önlenmesi, var olan engelliliğin şiddetinin olabilecek en düşük seviyeye çekilmesi ve ilerlemesinin durdurulmasına ilişkin çalışmalar" (Madde 11)'ın planlanması ve yürütülmesi hedeflenmektedir. Aynı kanunun 6. Maddesi'nde; "Engellilerin öncelikle bulundukları ortamda bağımsız yaşayabilmeleri için durumlarına uygun olarak gerekli psiko-sosyal destek ve bakım hizmetleri sunulur. Destek ve bakım hizmetlerinin sunumunda kişinin biyolojik, fiziksel, psikolojik, sosyal, kültürel ve manevi ihtiyaçları ailesi de gözetilerek dikkate alınır. Destek ve bakım hizmetlerinin standardizasyonu, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli çalışmalar"ın Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülmesi istenmektedir.

Sağlık Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yürütülmesi hedeflenen bu hizmetler, etkin şekilde Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri içerisinde sunulabilir. Bu çalışmada, Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde sunulan çocuk gelişiminin takibi ile ilgili sunulan hizmetlerin gelişimi değerlendirilmektedir ve konu ile ilgili öneriler ele alınmaktadır.

[U 14] "Engelli Çocukların Şiddetten Korunması, İskoçya Modeli"

Umay Tuana TOLUNAY[1], Prof. Dr. Oğuz POLAT[2]
[1] Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencisi.
[2] Acıbadem Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı.

Ülkemizde 2011 yılında gerçekleştirilen Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarına göre, Türkiye'deki toplam nüfusun % 6,6'sını en az bir engeli olan (kalp, şeker, böbrek yetmezliği gibi süreğen hastalığı olan ya da bedensel veya zihinsel engeli olan) vatandaşlar oluşturmaktadır.

Engelli bireyler Türkiye'nin ve Dünyanın toplam nüfusunun azımsanamayacak bir kısmını oluşturmasına rağmen bu grup ile ilgili Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bazı çalışmalar dışında çok sayıda ve yeterli kapsamda bilimsel araştırmalar bulunmamaktadır. Bu durumun sebeplerinin başında engellilik durumunun henüz uluslararası ve ulusal boyutlarda standart bir tanımlamaya sahip olmaması, engelliliğin derecelendirilmesi ve biyopsikososyal boyutlarda değerlendirilmesi gerekmesi gelmektedir.

Dünyada engelli topluluklar ile ilgili yeterli sayı ve nitelikte bilimsel çalışmalar olmamasına rağmen engelli çocukların herhangi bir engeli olmayan çocuklardan daha fazla şiddete maruz kalıyor olduklarını gösteren bazı çalışmalar bulunmaktadır. Engelli çocuklara karşı şiddet ailenin üzerindeki psikolojik, maddi ve engelli çocuğa bakım konularındaki zorluklar, çocuğun kendini ifade edememesi gibi konular nedeni ile üzeri kapalı kalan ve gerekli önlemlerin alınmaması sebebi ile gün geçtikçe artış

gösteren küresel bir sorun olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışmada Avrupa'da uygulanan kamu servislerinin engelli çocuklar ve risk altındaki gençleri tanımlama ve destekleme modellerini inceleyerek ülkemizdeki uygulamalarla karşılaştırmaktır.

Çalışmada engelli çocuklara karşı olguların tespit, koruma ve önlemler konusunda karar verici mekanizmalar ve bunları karar verme aşamasında etkileyen ve yönlendiren etmenler, multidisipliner çalışma modeli ve görüşme teknikleri anlatılmakta bu modelin iyi uygulama örneği olarak nasıl sonuçlar verdiği özellikle İskoçya'daki yapılan bir çalışma üzerinden anlatılmaktadır.

2.5. Psikolojik Destek Uygulamaları

[U 15] "Kas Hastalarına Online Psikolojik Destek"

Uzm. Psik. İrem BRAY[1], Fatih KILIÇARSLAN[2], Fatma ÇOBAN[2]
[1] Sosyal Hizmetler Uzmanı.
[2] Türkiye Kas Hastalıkları Derneği.

Amaç: 2013-2015 yılları arasında Kas hastalığı nedeniyle psikolojik destekten yoksun yaşadıkları yerlerde ekonomik sebeplerin yanında çevresel bir çok sebepten dolayı evlerinden çıkamayan hastalara ve ailelerine internet üzerinden görüntülü ve sesli online psikolojik destek projesi hayata geçirilmiştir. Proje Kas Hastalıkları Derneği bünyesinde tamamen gönüllü bir proje olarak gerçekleşmiştir. . Amaçlarını 'ihtiyaç duyan her kas hastasına ve ailesine ücretsiz psikolojik destek verebilmek' olarak belirlediler.

Giriş: Kas hastalığı nedeniyle sosyo-ekonomik, çevresel faktörlerden dolayı evlerinden çıkamayan hastalara ve ailelerine internet üzerinden online görüntülü ve sesli psikolojik danışmanlık hizmeti sunmak amacıyla 2012 yılında Uzman Psikolog ve Aile Terapisti İrem Bray öncülüğünde psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı ve dernek yönetim kurulu üyelerinden oluşan bir çalışma grubu oluştu

Yöntem: Meslek gruplarında yapılan gönüllü çağrılarına cevap veren psikoloji alanında eğitim almış uzmanlardan oluşan danışman grubu ile yapılan ilk toplantı 2 Mayıs 2013'te gerçekleşti. Grup kendi ismini OPDP, Online Psikolojik Destek Projesi olarak belirledi. Online danışman grubu, süpervizyon eşliğinde haftada bir gün bir araya gelerek danışan ailelerinin ihtiyaç duyduğu en uygun yöntem ve teknikleri hep birlikte belirlediler. Hafta içinde gönüllü danışmanlar hastalar ve aileleriyle online danışmanlık yaptılar.

Sonuç: Türkiye Kas Hastalıkları Derneği Online Psikolojik Destek ekibiyle, kas hastası üye ve ailelerine 2 Mayıs 2013 tarihinden 2015 yılı Temmuz ayına kadar psikolojik danışmanlık hizmeti sunmuştur. Hasta ve ailelerinde iç görü geliştiği, farkındalıklarının arttığı ve verilen hizmetlerden memnun kalındığı gözlemlenmiştir.

[U 16] "Engelli Çocukların Kardeşleriyle Yapılan Psikodrama Grup Terapisinin Depresyon ve Kaygı Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi"

Ertan GÖRGÜ
Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü.

Amaç: Aile, onu meydana getiren bireylerin karşılıklı etkileşimde bulundukları ve birbirleri üzerinde etkilerinin olduğu dinamik bir sistemdir. Aileye engelli bir çocuğun katılımı genellikle beklenmedik bir durumdur. Bu durum aile sistemini çoğu zaman olumsuz yönde etkiler. Aile sisteminin ayrılmaz bir parçası olmasına rağmen, normal kardeşlerle yapılan çalışmaların ve onlara yönelik hizmetlerin sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmada psikodrama grup terapisinin engelli kardeşi olan çocukların depresyon ve kaygı düzeylerine etkisi incelenmiştir.

Yöntem: Araştırma deneysel desenli, tek grup öntest-son test modeline göre yapılan bir çalışmadır. Çalışamaya toplam 10 çocuk katılmıştır. Katılımcılar 10,11 ve 12 yaşlarındadır. Çalışma toplamda 16 hafta sürmüş, grup haftada bir kez ve 2 saat olmak üzere toplanmıştır. Grup başlamadan önce ön test ve 16. oturumdan sonra son test uygulanmıştır. Çocukların kaygı düzeyleri Spielberger (1973) tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri; depresyon düzeyleri ise Kovacks (1985) tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ile ölçülmüştür. Çalışmanın istatistikleri için "Mann Whitney U" ve "Wilcoxon Testi" kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma sonunda psikodrama grup terapisi yönteminin katılımcıların hem depresyon hem de kaygı düzeylerinde anlamlı ($p<.05$) düşüş sağladığı görülmüştür.

Sonuç: Bulgular literatür çerçevesinde tartışılmıştır ayrıca grup üyelerinin özellikle hafta hafta konuşmak istedikleri konuların daha sonra yapılacak çalışmalar için bir çerçeve sunabileceği düşünülmektedir.

[U 17] "Bilişsel-Davranışçı Yaklaşıma Dayalı Grup Terapisi Programının Görme Engelli Bireylerde Depresif Belirti Ve Umutsuzluk Düzeylerine Etkisi"

Uzm. Psik. Volkan DEMİR
Klinik ve Adli Psikoloji Derneği.

Amaç: Bu araştırma, bilişsel-davranışçı yaklaşımın ilkelerine dayanan grup terapisi programının görme engelli bireylerin umutsuzluk ve depresif belirti düzeyleri üzerine etkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, görme engellilere hizmet veren bir rehabilitasyon merkezine devam eden ve 18-34 yaşları arasında değişen 4 kadın 8 erkek toplam 12 katılımcı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak katılımcıların umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacı ile "Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)", depresif belirti düzeylerini belirlemek amacıyla ise "Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ)" kullanılmıştır. Ön test ölçümünün ardından çalışma grubunda yer alan bireylere 10 oturumdan oluşan 90 dakika süren bir programı uygulanmıştır. Uygulamaların bitiminden sonra aynı ölçme aracı son test olarak tekrar uygulanmıştır. Tek grup öntest-sontest kontrol grupsuz desenin kullanıldığı çalışmada veriler; Wilcoxon İşaretli Sıra Testi ile çözümlenmiştir. Yapılan analizler katılımcıların umutsuzluk ve depresyon puanlarının grup terapisi sonrasında anlamlı düzeyde azaldığını göstermiştir.

[U 18] "Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları Projesi"

Nilgün KARACAOĞLU
Engelli Kadın Derneği

Destekleyen Kurum: Sabancı Vakfı Toplumsal Gelişme Hibe Programı

2012-2015 yılları arasında Sabancı Vakfı Toplumsal Gelişme Hibe Programı çerçevesinde desteklenerek AKDAM ortaklığıyla yürütülen bu proje ENG-KAD'ın engelli kadınlarla doğrudan temasa geçtiği bir projedir. Proje kapsamında; 8 ilde 160 kadının 3 gün süren atölye çalışmaları ile desteklenerek, engellilik ve toplumsal cinsiyet başta olmak üzere maruz kaldıkları çifte ayrımcılığı tartışarak çözümün bir parçası olmaları hedeflenmiştir. Atölye sonrasında engelli kadınların deneyimlerini yereldeki diğer kadınlarla paylaştıkları, içeriğini kendilerinin belirlediği bir "Yerel Etkinlik" gerçekleştirilmiştir.

Engelli Kadın Derneği, bir yandan engelli kadınlarla deneyimlediğimiz etkinlikleri sürdürürken diğer yandan da kadın örgütleriyle iletişimini güçlendirmeye ve deneyim paylaşarak birlikte üretmeye gayret etmektedir. Bu iki kadın grubu, ilk kez Engelli Kadın Çalışma Kampı'nda 25-28 Ekim 2013'te bir araya gelmiştir. Antalya'da düzenlenen bu kampta, Türkiye'de engelli kadın örgütlenmesi, mevcut durum ve örgütlenmenin önemine dikkat çekilmiştir. Kadın örgütlenmesi ile ilişkilenme durumu ve kamu politikalarına etki edebilme alanları tartışmaya açılmıştır. Kampın sonucunda; engelli kadın örgütlenmesinin sorunlarını tartışmaya açtığımız kadın örgütleri ve ağları ile dayanışma ve işbirliği gelişmiş, engelli kadın örgütlenmesinin görünürlüğü artmıştır. Buradan hareketle daha örgütlü bir mücadele verebilmek isteğiyle 'Türkiye'de Engelli Kadın Örgütlenmesi Yol Haritası' hazırlanarak kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Projenin son aşamasında '2013-2014 yıllarında Türkiye'de Engelli Kadına Yönelik Şiddet' izleme çalışması sonrasında yayınlanan rapor Türkiye'de bir ilktir. Bu raporun referansıyla BM Engelli Hakları Komitesine Türkiye'de engelli kadınların yaşadığı şiddetle ilgili gönderdiğimiz yorum komite tarafından kabul edildi.

Raporun diğer bir sonucu da 'Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı' için KSGM ile yapılan çalışmadır. Bu çalışmayla eylem planı engelli kadın perspektifiyle yeniden ele alınarak önerilerde bulunulmuştur.

[U 19] "Serebral Palsisi Olan Çocuklarda Psikiyatrik Sorunlar ve Psikososyal Değerlendirme"

Uzm. Dr. İbrahim ADAK[1], Uzm. Dr. İlyas KAYA[1], Doç. Dr. Murat COŞKUN[1]
İstanbul Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Anabilim Dalı

Serebral palsi (SP) nörolojik bir hastalık olmakla birlikte olguların yaklaşık yarısında psikiyatrik bozukluk veya duygusal/davranışsal sorunların eşlik edebildiği bir durumdur. SP olan bireylerde psikiyatrik bozukluklar veya duygusal/davranışsal sorunlar gerek hastanın işlevselliğinin ve yaşam kalitesinin kötüleşmesi gerekse de ailenin yükü ve tükenmişliğinin artması açısından önemlidir. Nörobiyolojik, fiziksel, bilişsel, sosyal ve ailesel birçok faktör SP olan bireylerde psikiyatrik bozukluk veya duygusal/davranışsal sorunların gelişmesinde etkili olabilmektedir. Gelişen tıbbi, nörolojik ve fiziksel

tedavi ve bakım imkânları bu çocukların geçmişe göre daha fazla oranda erişkin yaşlara ulaşmasını sağlamıştır. Bununla birlikte bu bireylerin yaşam boyu psikososyal sorunlar yaşama riskleri de artmış olmaktadır. Nitekim SP olan çocuklardaki psikolojik ve sosyal sorunların sıklıkla erişkin yaşlara uzandığı bildirilmiştir. SP olan çocukların özellikle ergenlik dönemlerinde duygusal/davranışsal sorunlar yaşama risklerinin arttığı bildirilmektedir. Bu dönemde sosyal ilişkilerde zorluk, akran zorbalığına maruz kalma ve öfke kontrol sorunları ortaya çıkabilmektedir. Psikiyatrik bozuklukların veya duygusal/davranışsal sorunların normal gelişen çocuk ve ergenlerde bile fark edilmesi ve tanılanması zor bir durumken, gelişimsel veya nörolojik sorunu olan, mental ve iletişim becerileri kısıtlı bireylerde fark edilmesi daha da zor olabilmektedir. Örneğin SP olan çocuklarda duygusal, davranışsal ve bilişsel özelliklerin değerlendirilmesinde mevcut fiziksel ve nörolojik durumların etkisi kaçınılmazdır. Bu sunumda SP olan çocuklarda sıklıkla görülen psikiyatrik bozukluk veya duygusal/davranışsal sorunların gözden geçirilmesi, psikiyatrik değerlendirmenin incelikleri ve olası psikososyal müdahale yöntemlerinden bahsedilmesi planlanmaktadır.

2.6. İstihdamda İş Koçluğu Uygulamaları

[U 20] "Otizmli Gençlerin İstihdamında İş Koçluğu Uygulamaları"

Sosyal Çalışmacı Meyse YILMAZ BUDAKLI[1], İletişim Uzm. Esra NEHİR[2], Sibel BAYGIN[3], Psik. Rahel GEYİNDİREN[4], Uzm. Çocuk Gelişim Psik. Demet GÜLALDI[5]
[1] Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü (KBSDHM)
[2] Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü.
[3] Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü, Özel Eğitim Öğretmeni.
[4] Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü.
[5] Kadıköy Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü.

Amaç: Kadıköy Belediyesi Engelli Merkezi ve Hamit İbrahimiye Özel Eğitim Uygulama Merkezi (HİÖEM) ortaklığında otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin istihdamında İş Koçluğu uygulamasını yaygınlaştırmak.

Giriş: Günümüzde engellilerin istihdamı ciddi zorlukların yaşandığı bir süreçtir. Dünyada bu süreci kolaylaştırıcı modellerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışmalar sürdürülmektedir. Özellikle zihinsel engellilerin istihdamında kullanılan destekli istihdam modellerinden biri olan İş Koçluğu modelinde; mesleki eğitim almamış engelli bireylerin iş koçu eşliğinde işbaşı eğitimi almaları ve bu süreçte sosyal uyum konusunda desteklenmeleri hedeflenmektedir.

Yöntem: HİÖEM' den mezun olmuş, okul eğitmenleri tarafından belirlenmiş, otizm tanılı 9 genç çalışmada yer almıştır. Bu 9 gencin ilk değerlendirmeleri, aile öykülerinin alınması, özel eğitim uzmanı ve psikologlardan oluşan bir ekip tarafından gerçekleştirilmiş; her bir gencin özel ilgi alanları ve yatkınlıklarına göre iş analizleri yapılmıştır. Belirlenen iş alanları doğrultusunda işverenlerle görüşülmüş; otizmli gence, işverene ve diğer çalışanlara iş başında rehberlik sağlayan iş koçluğu yöntemi ile istihdam süreçleri başlatılmıştır.

Sonuç: İstihdam edilen otizmli bireyin, yaşamının sorumluluğunu alabilmesi, sosyal uyumunun artması; Otizmli birey ile birlikte çalışan kişilerin bakış açılarının değişmesi, toplumsal farkındalığın artması; Engelli istihdamına yönelik modellerin ve politikaların geliştirilmesi, yaygınlaştırılması.

[U 21] Zihinsel Engeli Olan Bireyler İçin İş Koçluğu Eğitimi: Yerleştir, Eğit, Sürdür

Prof. Dr. Serap İNAL[1,2], Prof. Dr. Feryal SUBAŞI[1], Ş. DEMİRBAŞ[1], E. ÜSTÜN[1], S. G. FELEK[1], G. AYTUTULDU KAYA[1], F. BİLİR[1,3], Z. D. TAKİNACI[4], R. MUAMMAR[1], A. AKLAR[1], A. UZUN[5]
[1] Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.
[2] Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
[3] RİBEM Riskli Bebek Danışma Merkezi.
[4] Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.
[5] Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.

Proje ortakları: Yeditepe Üniversitesi, Türkiye; Alexander Technological Educational Institute of Thessaloniki, Yunanistan; Akademia Wychowania Fizycznego Jozefa Pilsudskiego w Warszawie, Polonya; Down Türkiye–Down Sendromu Derneği, Türkiye; Riskli Bebek Danışma Merkezi (Gönüllü Ortak)

Amaç: Ağustos 2014'de kabul edilen 2014-1-TR01-KA204-013427 kodlu Avrupa Birliği Erasmus Plus Projesinin amacı zihinsel engeli olan bireyler için iş analizi yapma, işe yerleştirme, iş ortamında

eğitme, kalıcılığını sağlama konularında bilgi ve beceri sahibi gençler yetiştirmek, bu konunun önemini konusunda ilgili kuruluşların, öğrencilerin dikkatini çekmek, toplumdaki duyarlılığı arttırılmasına katkı sağlamaktır.

Giriş: Ülkemizde ve dünyada istihdam edilebilirliği en zor olan engel grubu zihinsel engeli olan bireylerdir (%0.048). Zihinsel Engeli olan bireyler herhangi bir işte istihdam edilmiş olsalar da işyerlerinde devamlılıkları, iş veren / iş arkadaşları ile ilişkileri gibi konularda ciddi problemler yaşamaktadırlar. İş koçluğu (destekleyici istihdam) yaklaşımı ise bu tür sorunlara çözüm getiren, bireylerin istihdamlarının sürdürülebilmesi için imkan yaratan bir yaklaşım olarak gösterilmektedir. Destekli istihdam yaklaşımının, iş koçlarının rehberliği ile daha ulaşılabilir istihdam alanları yaratmada, iş veren ve zihinsel engeli olan çalışan arasındaki iletişimi desteklemekte, bireylerin iş ortamlarında üretkenliklerinin geliştirilmesinde, kısaca daha uzun süreli ve güvenli bir iş ortamı sağlamada önemli bir seçenek olduğu düşünülmektedir.

Yöntem ve Sonuç: Bu kapsamda Yeditepe Üniversitesi ev sahipliğinde iki çalıştay, bir sempozyum yapılmıştır. Partner ülkelerin iş koçluğu ile ilgili sorunları, projeden kazanımları, gelecekteki hedefleri konularını içeren uluslararası düzeyde bir kitap hazırlanmıştır. "İş Koçluğu: Yerleştir, Eğit, Sürdür" adlı ders Üniversitemizde ve partner üniversitelerde seçmeli ders olarak açılmış, öğrencilere bu ders kapsamında iş koçluğuna yönelik teorik, pratik bilgiler aktarılmıştır. Eğitimciler için eğitim modülü kılavuzu da hazırlanmaktadır. Proje süreçleri, sonuçları bir makale ile uluslararası düzeyde paylaşılacaktır. 5. Ulusal Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Kongresi'nde ve Engelliliğe yönelik bir ulusal fuarda projenin hedefleri tanıtılmıştır. Projede gerçekleştirilen tüm çalışmaların yayınlandığı web sitesi (www.jobcoachingtr.com) de hayata geçirilmiştir.

2.7. Yerel Yönetimlerden Örnekler-I

[U 22] Yerel Yönetimler Alanında Yapılan Çalışmalar: 0-6 Yaş Grubu Gelişimsel Yetersizlik Hizmetlerine Yönelik Uygulama Örneği

Muzaffer SARAÇ
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığı.

Amaç: Engelli bireyler çoğu zaman bir eğitim metodu, ek bir araç ya da nitelikli bir bakımla normal yaşam sürecine devam edebilecekken ihtiyaçlarının yerinde ve zamanında karşılanamaması sebebiyle insan hayatının önemli aşamalarına katılamamakta; toplumda hak ettikleri rolleri üstlenememektedirler. Bu çalışmanın amacı gelişimsel olarak yetersizliği olduğu tespit edilen çocukların ihtiyaç duydukları tespit, takip ve müdahale aşamalarından geçerek yaşıtlarıyla eşdeğer bir gelişim seviyesine erişmelerinin sağlanması ve/veya yaşadıkları sorunların en az seviyeye indirgenmesidir.

Giriş: Son yıllarda yapılan çalışmalar özellikle 0-6 yaş döneminin kritik bir dönem olduğunu vurgulamaktadır. Tüm insanların aynı yaş dönemlerinde aynı gelişim basamaklarından geçiyor olması yapılan çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Kişilerin gelişim basamaklarının hangilerinde sorun yaşadıklarının bu dönemde tespit edilmesi; etkin araçlar ve nitelikli müdahalelerle sorunların bu dönemde giderilmesi ya da en aza indirgenmesi çocukların sağlıklı bireyler olarak toplum içerisinde yer almalarını sağlamaktadır.

Yöntem: İSEM çatısı altında hizmet veren üç farklı merkezde gelişimsel yetersizliğe yönelik bütüncül ve kapsamlı bir müdahale programı sunulmaktadır. Tespit, Yönlendirme, Takip, Müdahale ve Danışmanlık hizmetlerinin tekelden yürütüldüğü çalışmalar ailelerle işbirliği içerisinde sürdürülmekte; her çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan bireysel eğitim programları ile kurumsal olarak ve aile tarafından yürütülecek olan çalışmalar tespit edilmektedir. Çalışmaların sistematik yürütülmesi eğitim müfredatı ve programlarının kurgulandığı planlama bölümü ile uygulama çalışmalarının yürütüldüğü merkezler arasında kurulan bilgi ağı ile sağlanmaktadır. Bir çocuğa yönelik verilecek hizmet planlama, uygulama ve denetleme aşamalarının hepsinden geçerek hayata geçirilmektedir.

Sonuç: İSEM merkezlerinden düzenli ve sistemli bir şekilde hizmet alan çocukların gelişim testi skorları yükselmekte ve hatta kendi yaş gruplarının seviyesine yetişerek örgün eğitim sistemine dâhil olabilecek altyapıya ulaşmış olan çocuklar bulunmaktadır.

[U 23] "Erişilebilir Kentler İçin Yerel Yönetimlerin Yükümlülükleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği"

Y. Mimar Müberra KAVAK KARA[1], Y. Mimar Ebubekir GÜNDOĞDU[2]
[1] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Proje Değerlendirme Koordinasyon Takip Kurulu Başkan Danışmanı.

[2] İstanbul Büyükşehir Belediyesi Üst Yapı Projeler Müdürlüğü Erişilebilirlik Şefliği.

Amaç: Kentlerde yaşayan insanlar fizyolojik durumları, hareket kapasiteleri, görsel, işitsel ve zihinsel yetenekleri bakımından farklılık göstermektedir. Bu sebeple yerel yönetimlerin yaptığı tüm çalışmalarda; hedef kitle olarak "herkes" kavramı temel alınmalıdır.

Giriş: Genel bir tanımlamayla kent; kentsel yaşam kurallarına uygun olarak herkesin kentin sunduğu imkânlara erişebildiği/ulaşabildiği ve bu imkânları herkesin kullanabildiği yaşam alanlarıdır. Yerel yönetimlerin yaptığı çalışmaların birçoğu, ortalama fiziksel özelliklere sahip ve herhangi bir hareket kısıtlılığı bulunmayan kullanıcılara yöneliktir. Oysa insanlar hareket kapasiteleri, fiziksel dayanıklılıkları, görsel, işitsel, fizyolojik ve zihinsel durumları bakımından farklılık göstermektedir.

Yöntem: İstanbul Büyükşehir Belediyesi örneği üzerinden; erişilebilirlik mevzuatının ve yerel yönetimlerin yükümlülüklerinin ele alınması.

Erişilebilir Yapılı Çevreler İçin Yasal Mevzuat:

- BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ve ülkemizde T.C. 1982 Anayasası'nda kalıcı ve geçici engelli olan bireyler koruma altına alınmıştır. 2010 yılında T.C. Anayasası'na ilave edilen fırkayla kanun önünde eşitlik ilkesi gereği ilave tedbir ve uygulamayı benimsenmiştir.
- 13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin 9. Maddesi,
- Anayasa, 3194 sayılı İmar Kanunu ve yönetmelikleri, 5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanun, Kat Mülkiyeti Kanunu,
- Türk Standartları Enstitüsü'nün erişilebilirlikle ilgili yayımladığı TS 9111, TS 12576, TS 12460, TS ISO 23599, TS 13536, TS 23600 ve diğer standartlar erişilebilirlik konusunda yükümlülükler getirmektedir.

Yerel Yönetimlerin Yükümlülüğü: Yerel yönetimler yapacağı tüm çalışmalarda erişilebilirlikle ilgili yasa ve standartlar doğrultusunda uygulamalar yapmalıdır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği:

- İstanbul'daki erişilebilirlik çalışmaları 2008 yılından itibaren "Herkes İçin Erişilebilir İstanbul Koordinasyon Kurulu" ile sistematik ve koordineli olarak sürdürülmektedir. Bir taraftan konu hakkında farkındalık oluşturulup birimler ve kurumlar arası koordinasyon sağlanırken öte yandan kurum bünyesinde görev yapan teknik personele de belirli periyotlarla eğitim verilmektedir.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait açık/kapalı tüm kamusal alanların, işletmesi ve denetimi altındaki her türlü ulaşım sistemlerinin, iletişim araçlarının ulusal ya da uluslar arası standartlar çerçevesinde herkesin erişimine ve kullanımına olanak verecek şekilde düzenlenmesini sağlayacak çalışmalar yürütülmektedir.
- Yapılan tüm çalışmalar ve ilgili dokümanlar "www.erisilebiliristanbul.istanbul" web sayfasında paylaşılmaktadır.

Sonuç: Yapılacak çalışmaların planlama, tasarım ve uygulama süreçlerinde tüm kullanıcıların beklenti ve ihtiyaçları dikkate alınarak, yasal mevzuat çerçevesinde "Herkes İçin Tasarım" anlayışına uygun çalışmalar yapılmalıdır. Bu kapsamda merkezi ve yerel yönetimler, araştırma ve eğitim kurumları, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları kendilerine düşen görevi; katılımcı bir yaklaşımla yerine getirmelidir.

[U 24] "Fizik Tedavi Ve Engelli Rehabilitasyon Hizmetinde Bir İlk Olarak: Bayrampaşa Belediyesi Modeli"

Yard. Doç. Dr. Nurgül DÜRÜSTKAN ELBAŞI[1], Uzm. Sos. Hiz. Uzm. Esin TÜCCAR[1],
Uzm. Aile Danışmanı Arzu GÜNER[1]
[1] Bayrampaşa Belediyesi.

Bayrampaşa Belediyesi Fizik Tedavi ve Engelliler Rehabilitasyon Merkezinin amacı; Engellilerin kendi sosyal yaşam alanlarında (ilçelerinde) engelli ve engelli olmayan tüm bireylerin aynı mekânda ayrıştırılmadan tıbbi, psikolojik ve sosyal desteği almasıdır.

Kurumda kişilerin tıbbi, psikolojik ve sosyal rehabilitasyonunu içeren hizmetleri aynı çatı altında sunan bir hizmet modeli verilmektedir. Bu bildiri ile 11 yıl önce Türkiye'de bir ilk olarak kurulan Bayrampaşa Modelini tanıtmayı hedefledik.

Bayrampaşa Belediyesi Fizik Tedavi ve Engelliler Rehabilitasyonu Merkezi, fizik tedavi ve rehabilitasyon uzmanı, psikiyatrist, fizyoterapist, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişimci, elektroterapi teknisyeni, şoför ve personel ile hizmet vermektedir. Kurumun ilk yıllarında çocuk rehabilitasyo-

nu hizmeti ön planda iken daha sonra ihtiyaçlara göre engelli bakım parası değerlendirme heyeti olarak Aile ve Sosyal Politikalar bakanlığı ile işbirliği içinde çalışıldı.

İlçe sınırlarında ikamet eden engelli birey ve birinci derece yakınları merkezimizden ücretsiz olarak hizmet almakta; ihtiyaç var ise engellilere merkezimizden asansörlü ulaşım araçları ile servis hizmeti almaktadır.

Engellilere iş-uğraşı ve mesleki rehabilitasyon niteliğinde kurslar, sportif ve sosyal faaliyetler düzenlenmektedir. Kurum ve kurum dışı etkinliklerle engellilerin ev dışına çıkmaları sağlanmış, diğer engelli bireyler ve sağlıklı bireylerle iletişim ortamı sağlanarak toplumsal rehabilitasyona katkıda bulunulmaktadır. Diğer taraftan sağlıklı bireylerde ise engellilik farkındalığı oluşturulmaktadır.

Engelli ve yakınlarına, eğitim seminerleri, danışmanlık hizmetleri ve diğer engellilerle iletişim imkânı sağlanarak engelli yasal hakları konusunda bilgilenmeleri sağlanıyor.

Sonuç: Belediyelerin; yerel kuruluşlar olarak; kendi sosyal yaşam alanlarında engelli ve diğer bireylere aynı mekanda fizik tedavi ve her türlü rehabilitasyon kapsamında hizmet almasını sağlaması, kişilerin yaşam kalitesini artırarak hayatın içinde olumlu duygular içinde bir yaşam sürmesini sağlayacaktır.

2.8. Yerel Yönetimlerden Örnekler-II

[U 25] Engelsiz Kent Alanya: Alanya Belediyesi

Psik. Esra YEMEZ
Alanya Belediyesi Engelsiz Park ve Yaşam Merkezi Sorumlusu.

Amaç: Toplumdaki engelli, yaşlı, güçsüz, çocuk, hasta ve hamile bayanlar gibi hareket yeteneğinde kayıp yaşayan bireylerin hayatını kolaylaştıracak gerekli tedbirleri almak, eksikleri tespit etmek, tespit edilen eksiklikleri doğru biçimde projelendirerek, ulaşılabilirliklerini arttırıp günlük yaşamlarının kolaylaştırmak ve engelli vatandaşların bilgi, becerileri konusunda farkındalıklarının arttırılarak kişisel gelişmelerine katkı sağlayıp, yaşamın her alanında engelsiz bir şekilde yer almalarını sağlayarak ileri yaşam standartlarına kavuşturulması amaçlanmaktadır.

Alanya Belediyesi olarak 2003 yılından beri engellilik alanında çalışmalar yapmaktayız. 2012 yılından itibaren engellilik alanına ilişkin çalışmalarımız kurmuş olduğumuz Engelsiz Park ve Yaşam Merkezi bünyesinde devam etmektedir. Hizmet alanlarımız;

- İdari İşlemler,
- Psikolojik Danışma,
- Fizik Tedavi,
- Çocuk Gelişim,
- El Sanatları,
- Ulaşılabilirlik Çalışmaları,
- Eğitim – Seminer,
- Ev Ziyaretleri
- Spor Aktiviteleri,
- Sosyal Faaliyetler başlıklarında yürütülmektedir.

Engelsiz Kent Alanya uygulamaları şu başlıklarda devam etmektedir;

- Engelsiz Kent Yönetmeliği
- Yol, yaya, kaldırım Hissedilebilir yüzey uygulamaları
- Engelsiz Şarj İstasyonu
- Toplumda Engelli Farkındalığı Seminerleri
- Tarihi Kültürel Mekanlarla İlgili Düzenlemeler
- Gönüllü Ol Fark Yarat Projesi
- Her Kulaç Bir Hayat Projesi
- Hayata Yelken Aç Projesi
- Engelsiz Trafik Projesi
- Eğitimde Engel Yok Projesi

Herkes için yaşanılabilir bir kent dokusu elde etmek adına uzman personellerin görüş ve önerileri doğrultusunda Alanya Belediyesi olarak çalışmalarımıza devam etmekteyiz.

[U 26] “Hak Temelli Engelli Hizmetleri Sunmak: Karabağlar Belediyesi Örneği”

Şirince SÜZEK
Karabağlar Belediyesi.

Amaç: Karabağlar İlçesi 2009 yılında kurulmuştur. İlçenin nüfusu yaklaşık 480.000 civarındadır. Bu sayının ortalama %13'ü engellidir. Yoğun göç alan bir ilçedir. Bu bağlamda belediye hizmetleri başladığı günden bu yana engelli hizmetleri veren bir danışma merkezi bulunmaktadır. Engelli Danışma Merkezi, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet vermektedir.

Korunması gerekenin engellinin kendisinin değil haklarının olduğunu belirtirken toplumda engellilere yönelik pozitif ayrımcılığı sosyal belediyecilik anlayışı ile bağdaştırarak engellilikten kaynaklanan dezavantajlı durumları telafi etme gayreti içindeyiz. Bunun için: Engelli veri tabanı oluşturmak, sosyal haklarla ilgili olarak bilgi vermek, kamu kurumları ve belediyedeki engellilerle ilgili idari işlemlerinizdeki iletişim sorunlarına çözüm bulmak, engelli ve engelli yakınları için periyodik olarak – konusunda uzman kişilerce – engelli hakları eğitim/seminerleri düzenlemek, spor faaliyetleri organize etmek, müzik kursları açmak, geziler düzenlemek, el becerisi kursları açmak, işitme engelliler için kurumlarda randevu sistemi ile "Türk İşaret Dili Tercümanlığı" hizmeti vermek, EKPSS, LYS başvuru ve tercih işlemlerinde birebir görüşme yoluyla danışmanlık yapmak, 3 Aralık ve 10 – 16 Mayıs Engelliler Haftası'nda etkinlikler düzenlemek, engelli farkındalık parkurları kurmak, ortopedik engelli bireyler için nakil hizmeti, sosyal destek kartı hizmeti ve evde sağlık hizmeti vermekteyiz.

Sonuç olarak; tüm plan ve projelerimizin hayata geçirirken engelli bireylerimizi dahil hatta müdahil etme çabası ile biz ve onlar demeden toplumsal ve sosyal alanlardaki dışlanmayı ortadan kaldırmak için çalışıyoruz.

[U 27] "Akülü Ve Manuel Tekerlekli Sandalye Tamir Bakım Ve Akü Değişimi Uygulaması: Sarıyer'de Engel Yok"

Mahmut KEMENT
Sarıyer Belediyesi. Engelliler Koordinasyon Merkezi Sorumlusu.

Sarıyer Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü Engelli Koordinasyon Merkezi (SEKOM) ve Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü Makine İkmal Birimi işbirliğiyle Sarıyer'de engelli vatandaşlar 'aracım arızalanır yolda kalırım endişesi taşımadan' özgürce seyahat edebiliyor.

Yaklaşık 2 yıldır yürütülen proje kapsamında; tekerlekli sandalye kullanan vatandaşların ulaşım ve seyahat özgürlüklerinin kısıtlanmaması amaçlanıyor. Akülü veya manuel tekerlekli sandalye kullanan yurttaşlara yönelik, bakım, onarım ve tamir hizmetleri sayesinde Sarıyer'de engelli vatandaşlar daha rahat, kesintisiz ve güvenli bir şekilde ulaşım sağlayabiliyor.

Neler yapılıyor? Yaklaşık 500'e yakın tekerlekli sandalye kullanıcısının bulunduğu Sarıyer ilçesinde, yollarda seyahat halindeyken veya evinde günlük işlerini yaparken aracı arızalanan veya aküsü biten sandalyeleri yerinden alan ekipler, Sarıyer Belediyesi Ulaşım Müdürlüğü'ndeki tamir atölyelerinde akülü araçların tamirini gerçekleştirip yeniden vatandaşa teslim ediyor.

Geçici Olarak Kullanılmak Üzere Yedek Akülü Sandalye Desteği Veriyoruz. Akülü aracı tamir edilmek üzere alınan kişilere bu süre içerisinde kesintisiz ulaşıma devam edebilmeleri için geçici olarak akülü tekerlekli sandalye veriyoruz. Tamir ve bakım işlemi tamamlandıktan sonra kişinin aracını teslim ediyor ve kendi aracımızı geri alıyoruz.

2 yıldır sürdürülen çalışmalar çerçevesinde bu güne kadar belediyemize başvurup talepte bulunan 134 akülü sandalye kullanıcısının araçlarına 402 defa bakım, onarım ve akü değişimi işlemi yapıldı. Atölyelerimizde onarımı mümkün olmayan veya önemli aksamlarının yenilenmesi gereken araçları da bu işin uzmanı firmalara götürüp tüm masrafları Sarıyer Belediyesi tarafından karşılanmak suretiyle yenilendikten sonra vatandaşımıza teslim ediyoruz.

Hizmetten nasıl faydalanabilir? Sarıyer Belediyesi'nin sabah 8.00'dan gece 23.00'a kadar hizmet veren ve vatandaşların dilek ve şikâyetlerinin alındığı 444 17 22 nolu Çağrı Merkezi telefonlarını arayarak SEKOM'a ulaşmaları yeterlidir. Tekerlekli sandalye kullanan yurttaşlar artık endişe etmeden gezi programları organize edebiliyor, mesafe gözetmeksizin gitmek istedikleri her yere tereddüt etmeden varabiliyorlar.

[U 28] Simit Arabam Engel Tanımam Projesi

Kenan DOĞAN[1], Alper YILDIZLI[2], Ayşe AK[3]
[1] Mersin Büyükşehir Belediyesi, Çevre Mühendisi. kenandogancm@hotmail.com
[2] Mersin Büyükşehir Belediyesi, Çözümleyici
[3] Mersin Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Çalışma Uzmanı

Proje Paydaş Kurumları: İŞKUR Mersin İl Müdürlüğü, Halk Eğitim Merkezi, Ortopedik Engelli

Dernekleri.

Amaç: Ortopedik engelli bireylerin istihdam sorununu azaltarak sosyal ve ekonomik hayata dâhil olmalarına katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Giriş: Projenin uygulama yeri olan Mersin, gerek engelli oranı gerekse işsizlik oranının yoğun olduğu illerden birisidir. İlin toplam engelli birey sayısı 39.376'dır. Projenin hedef kitlesi; Akdeniz, Mezitli, Toroslar ve Yenişehir İlçelerinde ikamet eden, işsiz, ekonomik gücü zayıf, en az okuryazar, çalışma gücünün en az % 40'ından yoksun olduğunu "Engellilere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları" ile belgeleyen ve çalışabilir durumda olan ortopedik engelliler arasından belirlenmiştir.

Yöntem: Hedef kitlenin belirlenmesi aşamasında, Büyükşehir Belediyemiz, İl Sağlık Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve İŞKUR İl Müdürlüğü temsilcilerinden oluşan komisyon kurulmuş ve komisyon tarafından mülakat yöntemi ile başvurular arasından seçim yapılmıştır. Proje faydalanıcısı olarak 12 ortopedik engelli birey belirlenmiştir. Ayrıca proje kapsamında Belediyemiz tarafından şehrin 12 değişik noktasında simit arabaları için yer tespiti yapılmış, proje faydalanıcılarına simit arabası tahsis edilerek, sözleşme ile teslim edilmiştir. Proje faydalanıcılarının 10 günlük kişisel gelişim ve hijyen eğitimi almaları sağlanmıştır. Projenin uygulanma süreci periyodik olarak Zabıta ve Engelliler Daire Başkanlıklarımızca denetlenmekte olup, dönemsel raporlamalar ile projenin sürekliliği sağlanmaktadır.

Sonuç: Proje; katılımcıların İş ve Sosyal Hayatta İletişim ve hijyen eğitimini alarak yeterlilik kazanmasını, bireylerin iş gücü piyasasına girmelerini, işi olmaması nedeniyle evden çıkamayan engelli bireylerin dışarı çıkmasına ve toplumdaki olumsuz engelli imajının silinmesine katkı sağlamaktadır.

[U 29] "İşitme Engellilerde Çalgı Öğretim Süreci Bağlamında "Kartal Belediyesi İşitme Engelliler Orkestrası" Örneği"

Op. Dr. Altınok ÖZ[1], Ali Kemal ÖZDEMİR[2], Özgür UĞUR[3], Ayhan ALKAN[4], Kemal ALPAY[5], Doç. Dr. Mehmet Ali ÖZDEMİR[6]
[1] Kartal Belediye başkanı
[2] Kartal Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürü
[3] Kartal Belediyesi Engelliler Koordinasyon Birimi Koordinatörü
[4] Kartal Belediyesi Engelliler Koordinasyon Birimi Koordinatör Yardımcısı
[5] Kartal Belediyesi İşitme Engelliler Orkestrası Koordinatörü
[6] Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı

Müzik eğitimi ve öğretimi sürecinde, işitme veya kulak eğitimi temel konulardan biri olarak ele alınır. Özellikle müzik eğitimi / öğretimi ile ilgili alanlara giriş sınavları göz önüne alındığında, işitebilme ölçütünün birinci sırada yer aldığı muhakkaktır.

İşitme engellilerin müzik yapma veya çalgı çalabilme becerileri bireysel olarak mümkündür. Ancak grup bazında bu tür çalışmalara imza attıkları, rastlanır bir durum değildir.

Doç. Dr. Mehmet Ali Özdemir'in 90'lı yıllarda başladığı ve geliştirdiği "Renkler ve Şekillerle Çalgı Öğretimi" metodu ile 2004 yılında İşitme Engellilere müzik eğitimi ile enstrüman çaldırılabilinmiştir. Bu metot sayesinde bir orkestra düzeneği ile müzik icra edebilen işitme engellilerin eğitim gördüğü ilköğretim okullarına bu öğrencilerimize yönelik müzik dersinin konması, önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

2014 yılının kasım ayında Kartal Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü bünyesinde Doç. Dr. Mehmet Ali Özdemir'in girişimleri ile İşitme Engelliler Orkestrası kurulmuştur. Orkestra üyeleri, 9-55 yaş aralığında bireylerden oluşmakta ve dört öğretmen tarafından ayrı ayrı çalıştırılmaktadır. Geçen süre içerisinde birçok konser de veren Orkestramız, çalışmalarını sürdürmektedir.

"Renkler ve Şekillerle Çalgı Öğretimi" metodu, söz konusu çalışmalarda birçok çalgı için uyarlanmış ve metot sayesinde gözle görülür başarılı sonuçlar elde edilmiştir.

2.9. Üniversitelerde Yapılmış İyi Uygulama Örnekleri

[U 30] Görme Engellilerin Bilgiye Erişiminde Örnek Bir Uygulama: GETEM (Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji Ve Eğitim Laboratuvarı)

Leyla KANIK
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi.

Giriş: Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM) 2006 yılından bu yana Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde hizmet veren bir E-kütüphanedir. E-Kütüphanede

binlerce sesli ve elektronik kitap, radyo tiyatrosu ve sesli betimleme filmi ile görme engellilerin bilgiye erişimi sağlanmaktadır. Ayrıca görme engelli kullanıcıların seslendirilmesini istediği kitaplar varsa kitap okunma talebinde bulunabilmektedirler. Bunun yanı sıra gönüllü okuyucular, eserlerin daha erişilebilir hale gelebilmesi konusundaki çalışmalarda Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM)'e katkı verebilmektedir. Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM)'e yalnızca internet sitesi üzerinden değil, Türk Telekom ile yapılan işbirliği ile telefon kütüphanesi üzerinden de erişebilmektedir. Ayrıca Ses ve İletişim, Bilgisayar Teknolojileri (SESTEK) ile yapılan proje sayesinde görme engelli kullanıcılar hem GETEM kitaplarından yararlanabilmekte hem de birçok gazeteyi ve köşe yazısını telefonda dinleyebilmektedir.

Amaç: Bu çalışmada; görme engellilerin bilgiye erişiminde uluslararası standartlar çerçevesinde hizmetler veren ve uygulamadaki iyi örneklerden birisi olan Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM) bünyesindeki iki ayrı proje sonucunda geliştirilen ve yardımcı teknolojilerin desteğiyle sunulan bilgiye erişim hizmetlerinin ülkemizdeki diğer üniversite kütüphaneleri için farkındalık yaratması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda, konunun kuramsal çerçevesi çizilmiş, yapılan literatür taraması sonucunda incelenen belgeler ışığında konunun boyutları irdelenmiştir. Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı (GETEM) yetkilileri ile görüşmeler veri toplama tekniği olarak kullanılmıştır.

Sonuç: Sonuç olarak görme engellilerin bilgiye erişimi konusunda farkındalık yaratan Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarındaki (GETEM) çalışmaların ülke genelinde yaygınlaştırılması ve diğer üniversite kütüphanelerine rol model olması için öneriler yer almaktadır.

[U 31] "İstanbul Üniversitesi Engelsiz Bilgi Merkezi"

Mustafa ÖZYÜREK[1], Dr. Pervin BEZİRCİ[1]
[1] İstanbul Üniversitesi Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığı.

18 Ocak 2012 tarihinde açılan Engelsiz Bilgi Merkezi, öncelikle İstanbul Üniversitesi öğrencileri ve personeli olmak üzere tüm Türkiye'deki engellilerin bilgiye erişimi konusunda köprü görevi üstlenmiştir.

Derleme Kütüphanesi olan İstanbul Üniversitesi Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde hizmet veren Merkez, kütüphanenin geniş koleksiyonu sayesinde talep edilen eseri dijitalleştirerek gün içerisinde e-kitap (word, pdf, txt vb.) olarak talep sahibine ulaştırabilmektedir. Merkezde aynı zamanda ısı ve ses yalıtımıyla sesli kitap oluşturma standartlarına uygun olarak dizayn edilmiş iki adet kabinde sesli kitap üretimi gönüllülerimiz tarafından yapılmaktadır. Verilen diğer hizmetler ise; Braille alfabesiyle yazıcı çıktısı alınması, grafik ve şekillerin kabartma olarak hazırlanmasıdır. Merkezde tüm engel gruplarının kullanımına yönelik ihtiyaç olan yazılım ve donanımlarla takviye edilmiş 12 adet bilgisayar salonumuzda engelli kullanıcılarımızın diledikleri zaman kullanmaları için tahsis edilmiştir. Az görenler ve hiç görmeyenlerin basılı kitabı kimseye ihtiyaç duymadan okumalarını-dinlemelerini sağlayan cihazlarımız yine salonumuzda hizmete sunulmuştur.

Temel hizmet noktası engellilerin bilgiye eşit ve engelsiz erişimini sağlamak olan merkez aynı zamanda toplumun engelli farkındalığını artırmak ve engellilerin hayatın her alanda yer alması için sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler düzenlemektedir.

[U 32] "İstanbul İlindeki İstanbul Üniversitesi Binalarının Erişilebilirlik Çalışması"

Müh. Sibel DEMİREL[1], Mahbube AKAR[2], Yüksek İç Mimar Gülsemin KILIÇASLAN[3], Ayhan METİN[4], Prof. Dr. Resa AYDIN[2]
[1] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Müdürlüğü Erişilebilirlik Daire Başkanlığı.
[2] İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi (ENUYGAR).
[3] İstanbul Üniversitesi, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı.
[4] Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Bakanlık Müşaviri.

Giriş: Ülkemizde kentsel yaşam çevreleri fiziksel düzenlemelerin yetersizliği ve çeşitli engeller nedeniyle engelliler tarafından kullanılamamaktadır. Engellilerin toplumsal yaşama en az engelli olmayanlar ile eşit fırsatlarda katılabilmelerinin sağlanmasında mekânsal düzenlemeler önemli bir yer tutmaktadır.

7 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun geçici 2 nci ve geçici 3 üncü maddeleri ile kamu kullanımına açık alanların, binaların ve toplu taşıma hizmetlerinin sekiz yıl içinde engellilere uygun hale getirilmesi tüm kurum ve kuruluşlara yükümlülük olarak verilmiştir.

Bahsi geçen Kanunda 4 Temmuz 2012 tarihinde 6353 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeyle, erişilebilirliğin izlenmesi ve denetlenmesi görevi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına (ASPB) verilmiştir.

Kanuna istinaden hazırlanan Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği 20 Temmuz 2013 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin uygulanması için illerde valilikler bünyesinde vali veya vali yardımcısı başkanlığında erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonları; Aile ve Sosyal Politikalar il müdürü ve il müdürlüğünden meslek elemanı, İçişleri; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme; Bilim, Sanayi ve Teknoloji ve Çevre ve Şehircilik Bakanlıkları temsilcileri ile engellilerle ilgili konfederasyon temsilcilerinden oluşturularak kurulmuştur.

2013 yılında 5378 sayılı Kanun kapsamına giren binaların, açık alanların ve toplu taşıma araçlarının erişilebilirlik durumuna ilişkin Türkiye Erişilebilirlik Envanteri oluşturulması amacıyla Ulusal Erişilebilirlik İzleme Sistemi (ERİS) oluşturulmuştur.

Amaç: İÜ Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi (ENUYGAR) 2003 'den beri erişilebilirlik çalışmalarına başlamıştır. 2013'de yapılan tespit çalışmaları İÜ'de yeterli bilgilendirme olmadığından yaygınlaşamamıştır. Bu çalışmanın amacı İstanbul Üniversitesi binalarının da bu çalışmaya dahil olarak erişilebilirliğinin tespit edilmesi ve ERİS'e kayıtlı olmasını sağlamaktır.

Yöntem: Öncelikle Merkez tarafından Genel Sekreterlikten resmi yazıyla bina sorumlularının atama yapılması talep edildi. ENUYGAR mail adresine gelen listeye göre 1. Hizmet içi eğitim,174 personele 25.11. 2015'de ve 2.hizmetiçi eğitim ASPB işbirliğiyle 01.04.2016'da 150 personele verildi. Eğitimden sonra, 07 Nisan 2016 ASPB tarafından kişi maillerine link gönderildi. Sistemdeki adres bilgilerinin güncellenmesi içinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı ve Merkez Sekretaryası koordinasyonuyla binaların kapı numaraları sağlandı. Adres güncellemesi yapıldı. Bina sorumlularının bilgileri sisteme girildi. Kişilere giden ASPB Ulusal Erişilebilirlik İzleme Sisteminde yer alan online formdaki sorulara göre binaların verileri yüklendi, sistem tarafından erişilebilirlik yüzdesi verildi.

Sisteme 140 bina kayıt oldu. 127 binaya yüzde verildi. 11 bina sorumlusu girişi yapmadığı için yüzde verilmedi. 1 binaya sorumlusu atanmadı. Erişilebilirlik yüzdesi en fazla %93, en az %0 verildi.

Sonuç: İ. Ü. binalarının %91.36'sında veri girişi yapıldı, %7.91'nde veri girişi yapılmadı. Erişilebilirlik: 1 binada çok yüksek, 24 binada iyi, 56 binada orta, 32 binada düşük, 14 binadaysa çok düşüktür. İÜ binalarının erişilebilirlik yüzdeliklerini arttırmak için yeni çalışmalara devam etmektedir. 3 bina içinde Erişilebilirlik Belgesi başvurusu yapılacaktır.

[U 33] Engelliliğe Dayalı Ayrımcılıkla Eğitim Ortamında Mücadele Etmek

Melisa SORAN[1], Dr. Müge AYAN[1], Melike ERGÜN[1]
[1] İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Proje Paydaşları: Proje, Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği ortaklığında ve Sabancı Vakfı Toplumsal Gelişme Hibe Programı kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Amaç: Engelliliğe dayalı ayrımcılığın temelinde yatan acıma ve yardım temelli toplumsal algıyla mücadele etmek

Giriş: Ders kitapları üzerine yaptığımız araştırmalar ve yürüttüğümüz eğitim çalışmalarında öğretmenlerin yaklaşımları, engelliliğin maddi yardımla ve merhametle yaklaşıldığında çözülebilecek bir 'sorun' ve engelli bireylerin de böylece içerilecek 'dezavantajlı' bir toplumsal grup olarak algılandığını gösteriyor.

Engelliliğe dayalı ayrımcılığın temelinde yatan ve meşrulaştırılmasına hizmet eden bu yaklaşımla mücadele etmek amacıyla gerçekleştirilen projede, engelliliği çok boyutlu ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan temel metinler ve örnek dersler geliştirilmesi hedeflendi.

Yöntem: Projede, farklı branş ve seviyelerden 25 öğretmen bir dönem boyunca engelliliğin farklı boyutları (sakatlığın tarihsel inşası, hukukun rolü, erişilebilirlik, kamusal sosyal destek programları, eğitim hakkı) üzerine çalışan uzmanlarla bir araya geldi.

Öğretmenlerin engelliliğe dair kapsamlı bir arka plan bilgisi edinmeleri amacıyla yapılan paylaşımların etkisini değerlendirmek amacıyla, paylaşımların başında ve sonunda yazma çalışması yapıldı ve bu çalışmanın sonuçları karşılaştırmalı olarak analiz edildi.

Projenin ikinci döneminde, uzmanlar öğretmenlerle yaptıkları paylaşımlardan yola çıkarak makaleler yazdı; öğretmenler ise üç seviyede (ilkokul, ortaokul ve lise) oluşturulan çalışma gruplarında örnek dersler geliştirdi. Bu dersler, öncelikle öğretmenler arasında değerlendirildi; sonra ilgili sınıf seviyelerinden öğrencilerden oluşturulan pilot sınıflarda uygulandı, gözlemlendi ve revize edildi.

Sonuç: Proje boyunca üretilen makaleler ve dersler, Engellilik ve Ayrımcılık: Eğitimciler için Temel Metinler ve Örnek Dersler başlıklı kitapta (İstanbul, Karekök Yayınları) derlendi; Engelliliğe Dayalı

Ayrımcılıkla Mücadele: Sağlamcı İdeoloji ve Normalliği Sorgulamak başlıklı sempozyumda paylaşıldı.

Projenin etkisini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmaya göre, öğretmenlerin güçlenme alanları şöyle özetlenebilir: erişilebilirliğin kapsamı, normalin sorunsallaştırılması, gündelik hayatla ilişkilendirme ve çözüm odaklı düşünme.

2.10. Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları

[U 34] "Otizmli Bireylerde Alternatif İletişim Becerilerinin Öğretimi; Bir Uygulama Örneği "Benim de Sesim Var""

Ertan GÖRGÜ
Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü.

Amaç: Otizm açılımı kapsamında bozukluk, sosyal etkileşim ve iletişimde bozukluklar ile tekrar edici ve stereotipik hareketlerin varlığıyla kendini belli eden genellikle üç yaşından önce gözlemlenen nörogelişimsel bozukluk olarak tanımlanır. Otizmli olan bireylerin iletişim becerilerinde gözlenen iletişim sınırlılıklarından yola çıkılarak, bu bireylere çeşitli yollarla iletişim becerilerinin öğretimi gerçekleştirilmektedir. Alternatif iletişim yöntemleri otizmli olan bireylerde iletişim becerilerinin kazandırılması amacıyla kullanılan yöntemlerden birisidir ve teknolojik gelişmelerin artmasıyla birlikte bir araştırma alanı olarak kendine daha fazla yer bulmaktadır.

"Benim de sesim var" uygulaması görsellerin seslendirilmesinden oluşturulan, tek tek resimlerden 5 kelimelik cümle kurmaya kadar uzanabilen bir programdır. Program beş aşamadan oluşmaktadır.

Bu çalışmada 5 yaşındaki otizmli bir çocukla yapılan araştırmanın sonuçları sunulacaktır.

Yöntem: Uygulamalı davranış analiz ilkeleri ve normal dil gelişimi aşamaları temel alınarak geliştirilen programda, hatasız öğretim yöntemlerinden ipucunun giderek silikleştirilmesi yöntemi uygulanmıştır. Çalışma hafta bir kez ve 30 dakika olarak uygulanmıştır.

Bulgular: Uygulama 12 hafta boyunca sürdürülmüştür. Uygulamanın sonunda çocuğun 4. aşamaya (ne istiyorsun? sorusuna cevap verme) geldiği görülmüştür. Haftalık gelinen aşamalar sunum sırasında grafikle ayrıntılı sunulacaktır.

Sonuç: 4. aşamayı tamamlayan çocuğun kendiliğinden talepte bulunabildiği, ne istiyorsun? sorusunu cevaplayabildiği görülmüştür. Ayrıca aile ve eğitimci davranış sorunlarında azalma görüldüğünü belirtmişlerdir.

[U 35] "Eğitilebilir Zekâ Düzeyinde Okuma –Yazma Becerisi Kazanımı"

Damla KARACAOĞLAN[1], Yard. Doç. Dr. Çiğdem Nilüfer UMAR[2]
[1] Özel Dünya Boğaziçi Rehabilitasyon Merkezi.
[2] Okan Üniversitesi.

Amaç: G.B adlı öğrencinin okuma-yazmaya karşı öğrenilmişlik çaresizliğini ortadan kaldırmak ve okuma-yazma becerisini kazandırmak.

Giriş: G.B., eğitilebilir zeka düzeyinde 11 yaşında bir özel eğitim alt sınıf öğrencisidir. 4. sınıfa kadar özel eğitime devam etmiş ancak kaydı bulunmasına karşın MEB'e bağlı hiçbir okulda eğitim almamıştır. Daha önce hastaneden özel öğrenme güçlüğü tanısı almış. Ancak RAM okula devam etmediği için "Eğitsel Rapor" vermemiştir. Ücretsiz olarak eğitim almaya başlaması için tekrar rapor sürecine başvurmak için 6 ay beklemeleri gerekmiş. Bu süreçte bağlı bulunduğum kurum sponsor olmuş ve eğitime başlamıştır. Aile kendi imkanları ile G.B'nin eğitimine devam etmesini sağlamıştır. Bu süre zarfında okuma-yazma çalışmaları üzerine yoğun çalıştırılmasına rağmen çocuk okuma-yazma çalışmalarında olumlu performans gösterememiştir.

Yöntem: Aralık 2015 tarihinde (haftada 1 saat ayda 4 saat olacak şekilde) G.B adlı öğrenci eğitim-öğretime kurumumuzda başlanmıştır. Öğrenci okuma-yazma çalışmalarına karşı tepki geliştirmiş ve artık öğrenemeyeceğine dair kendini inandırmıştır. Okuma-yazma öğrenememesi hırçınlıklara ve saldırganlıklara sebep olmuştur. Alınan performans süresinde çocuk "Ben okuma yazma öğrenemiyorum. Bana okuma yazma çalıştırma" diyerek tepkisini belirtmiştir. Dikkat süresi kısıtlı genel olarak dalgın ve uzun süreli etkinliklerde dikkatini yoğunlaştırmada güçlük çekmektedir. Aileye bir süre okuma-yazma çalışmalarına ara verilerek, dikkat çalışmalarına ağırlık verildikten sonra okuma-yazma becerileri üzerinde çalışılacağı belirtilmiştir. 4 saat (işitsel, görsel) dikkat çalışmaları yapılarak çocuk ses sistemine karşı olumsuz tepki geliştirdiği için "hece yöntemine" göre okuma yazma çalışmalarına başlanmıştır. Yazmaya karşı olumsuz tutumu sebebiyle okuma çalışmalarından sonra yazma

çalışmaları yapılmıştır. Çocuk hece yöntemiyle okuma-yazma çalışmalarında sistemi benimseyerek çalışmalara devam ederken, aile çocuğun artık düzeldiği kanısına vararak aniden ilacını kesmiş ve bu durum çocukta aşırı hareketlilik, yerinde zıplama, oturmayı kabul etmeme vs. durumlara sebep olmuştur. Bu da eğitimini olumsuz yönde etkilemiştir. Aile yönlendirme yapılmış ve tekrar ilaç kullanmaya başlamıştır.

Sonuç: 8 ay (32* saatlik) bir süreçte okuma-yazma çalışmalarında olumlu tutum geliştiren, motivasyonu ve başaracağına olan inancı artan G.B. istekli ve hızlı öğrenerek okuma-yazma becerileri eğitimini başarıyla tamamlanmıştır.

[U 36] "Huzurevinde Zihinsel Engelliler İçin Özel Eğitim Sınıfı Uygulaması"

Derya YÜCEL[1], Psik. Selin SÖNMEZ[2]
[1] Barınyurt Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi Müdürü. derya.yucel@nevesalom.org
[2] Barınyurt Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi.

Amaç: Huzurevinde kalan ileri yaştaki zihinsel engellilerin diğer normal yaşlıların yanında bu topluluğa çok daha iyi entegre olabilmelerini sağlamak için huzurevinin içinde özel eğitim sınıfının oluşturulmasıdır.

Giriş: Zihinsel engelliler toplumda ele alınması gereken önemli bir hususdur. Bu engelli grubu için özel eğitim kurumları mevcuttur. Ancak huzurevlerinde yaşamak zorunda bırakılmış ileri yaştaki zihinsel engelliler için ülkemizde bugüne kadar bir çözüm üretilememiştir. Biz çalışmamızda Barınyurt Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezinde normal bireylerle birlikte yaşayan zihinsel engellilerin bu gruba çok daha iyi uyum sağlayabilmeleri için eğitilebilirliklerini ortaya koymayı hedefledik.

Yöntem: İstanbul Özel Barınyurt Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi'nde bulunan 95 bireyin 5 erkek 3 kadın olmak üzere 9'u zihinsel engelliydi. Yaş ortalaması 60 ve yaş aralığı 65 ve 80 arasındaydı.

Engelli bireylerin 2 si eğitilmeyi istemediler. Kalan 7 bireye özel eğitim sınıfında haftanın 3,5 günü özel eğitim öğretmeni ve psikolog desteğiyle eğitim verildi. Eğitimde kullanılan yöntem ve teknikler; model olma, basamaklandırılmış yöntem, olumlu davranış desteği, uygulamalı davranış analizi, fiziksel yardım, şekil verme, açık anlatım yöntemini içeren sosyal, bilişsel, ve motor becerileri içermekteydi.

Bu çalışma 8 aralık 2015 tarihinde başlandı. Bu çalışmada ilk 9 aylık sonuçlar irdelendi.

Sonuç: Özel eğitim sınıfında bulunan 7 zihinsel engellinin aldıkları eğitimle ilerleme kaydettikleri saptandı. Çalışmamızda ileri yaşta da olsa zihinsel engelli bireylerin sosyal hayata uyum için gerekli temel eğitimin önemli oranda verilebildiği görüldü. Standart huzurevi sisteminde ülkemizde ilk olarak yapılan bu uygulama ile normal bireylerle engelli bireylerin kaynaştırılabileceği ve aynı ortamda temel konularda birbirlerine yaklaştırılabileceği görüldü.

[U 37] "Kaynaştırma Eğitiminde İşletme İşbirliğine Dayalı ''Sporuma Sosyal Destek'' Projesi"

Fikri KELEŞOĞLU
Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü, Doktora Öğrencisi.

Paydaş Kurum: Sakarya Tenis Akademisi

Amaç: Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilere yönelik olarak okul imkanları ile sunulamayan farklı sportif faaliyetlerin özel işletmeler desteği ile sunulmasıdır. Öğrencilerin ilgili spor dallarında ki heyecanı yaşamlarına fırsat verilirken, kaynaştırma sürecinde en önemli kazanımlarından biri olan kişinin 'kendini gerçekleştirme'sine dönük fırsatı kendisini sunmaktır.

Giriş: Sosyal entegrasyonu ve psikolojik sağlığı artıran sporun, özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için yaşam motivasyonunu artıran en önemli unsurlardan biri olduğu kuşkusuzdur. Bununla beraber özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin kaynaştırma sürecinde sadece akademik beceriler değil sosyal yaşam becerileri de kazandırılması gereken önemli kazanımlardandır. Kendini ifade etme, gruba girme ve grup içinde kabul görme, kurallı oyunları sürdürebilme, v.b. birçok amacın spor ile gerçekleştirilebilmesi gerek öğrenci için gerekse eğitici için en doğal ve en eğlenceli yöntemdir. Ancak kamunun imkânları ile çocuklara her türlü sportif faaliyetlerin sunulması pek mümkün değildir.

Kaynaştırma eğitimi sürecinde üzerinde durulması gereken noktalardan biri, işletmeler işbirliği ile kaynaştırma sürecindeki öğrencilere yönelik nasıl bir katkı sunulabileceği olmalıdır. Bu konuda gerek kamu-işletme gerekse kamu-STK işbirliği yeterli değildir. Özel eğitim sürecine, özel işletmelerin sosyal desteği de sağlanabilirse bu konuda çok daha fazla mesafe kat edilebileceği aşikardır.

Yöntem: Proje, özel eğitime gereksinim duyan kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak Sakarya ilinde 'Sakarya Tenis Akademisi' olarak hizmet vermekte olan özel bir işletme ile işbirliği halinde hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan iki öğrenci ile iki tane işitme yetersizliği olan toplam dört öğ-

rencinin antrenörler eşliğinde 1 ay boyunca haftanın iki günü ücretsiz şekilde kort tenisi eğitimini içermektedir. 2016 Mayıs ayında gerçekleştirilmiştir. Proje süresince gerek kurum yetkilileri gerekse aileler ve öğrenciler projeye aktif olarak katılmışlardır. Öğrencilere ve veliler ulaşmak için okul psikolojik danışmalarından da destek alınmıştır.

Sonuç: İşletmelerle işbirliği halinde yürütülen bu proje, öğrencilerin sosyal yaşam becerilerini artırırken, işletme sahibi ve/veya projenin paydaşları açısından sosyal sorumluluğun yerine getirilmesinden dolayı sosyal mutluluk ve farkındalık kaynağı olmuştur. Ayrıca diğer işletmeler arasında sosyal hizmete dönük olumlu bir rekabet ortamı oluşturmuştur. Bunun yanında projenin aktif katılımcıları olan öğrenci ve velilerin kendilerine ve çocuklarına olan güvenleri, sosyal cesaretleri artmıştır. Öğrenci ve veliler bu süreçte farklı spor dallarına yönelik önyargıları değişmekle birlikte sosyal açıdan da rehabilite olmuşlardır.

2.11. İşitme Kayıplarında Sorunlar ve Çözümler

[U 38] "Türkiye'deki İşitme Engelli Bireylerin Yaşadığı / Karşılaştıkları Sorunlar: Antalya Örneği"

Duru ÜZER
Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi.

Amaç: Araştırmada işitme engelli bireylerin yaşadıkları sorunların neler olduğu, sosyo-demografik özellikleri, engellilik hikayeleri ayrıca işitme engelli bireylere yönelik toplumun bakış açısının ne olduğu ve kendilerini toplum içinde nasıl tanımladıklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu çalışma engelliliğin sosyal modeli bağlamında işitme engellilerin yaşadığı sorunların ele alınmasını, iletişimsel ve toplumsal sorunlardan kaynaklı birine olan muhtaçlığın hangi sosyal organizasyonlarda olduğunu ve işitme engelli bireylerin yaşadıkları sorunların hangi değişkenlere göre farklılaştığını ortaya koymaktadır.

Giriş: Engellilik bireyin yeti kaybından oluşan yetersizliğini hem de bireyin toplum tarafından kısıtlanmasını ifade eder. Engelli bireylerin yeti yitiminin yanı sıra içinde bulunduğu sosyokültürel ve ekonomik şartlar da bir tür engellenme durumunu ortaya çıkarabilmektedir. Bunun yanı sıra toplumun engelliye bakış açısı da; dışlama, izolasyon, damgalama vb. olumsuzlukları beraberinde getirebilmektedir. Dolayısıyla işitme engelli bireyin fiziksel engelinden çok toplumun bu bireye getirdiği sınırlılık ve güçlüklerden söz edilebilir. Engelli bireylerin iş edinmeleri, evlilikleri, boş zamanlarını değerlendirmeleri, meslek ve arkadaş edinmeleri ve eğitimlerini sürdürebilmeleri gibi pek çok durumda çeşitli sosyal kurumlarla olan ilişkileri, bu bireylerin sosyal statü kazanımının ve toplumla bütünleşmesinin belirleyicisidir.

Araştırmanın konusu işitme engellilerin yaşadıkları sorunlar çerçevesinde sosyal ilişkilerindeki toplumsal ve iletişimsel sorunlarının, bu sorunlara ürettikleri çözüm yollarının ve birine olan muhtaçlık durumlarının araştırılmasıdır.

Yöntem: Araştırma örneklemini kartopu örnekleme tekniği kullanılarak belirlenen Antalya ilinde yaşayan 102 işitme engelli yetişkin birey oluşturmaktadır. Veri toplama tekniğinde ise yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı aracılığıyla analizler gerçekleştirilmiş ve kullanılabilir verilerin frekans dağılımları ve çapraz tabloları alınmıştır.

Sonuç: Elde edilen veriler doğrultusunda işitme engellilerin yaşadığı sorunlar sosyolojik perspektifte incelenmiş olup bu doğrultuda öneriler ortaya konulmuştur.

[U 39] "Sessizliğin Sesi Olmak"

İzem AZAL
İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği.

Neden olmasın?

Ceren Karayaka / İşitme engelli piyanist. 2004 yılında piyano eğitimine başlayan total işitme engelli Ceren Karayaka bugün piyano resitalleri veriyor.

"Konuşan Eller" AB projesi / Turkuazoo Genç Gönüllüler Derneğinin proje ortağı olundu. Polis, hemşire gibi hayati mesleklerde 50 kamu personeline işaret dili öğretildi. Havuz içinde sınav ile empati yaptırıldı.

TİD(Türk İşaret Dili) parmak alfabesi tabelası / Bakırköy. TİD öğrenmelerini sağlamak, TİD her yaştan kesime tanıtmak amacıyla Bakırköy Belediyesine teklif yapılarak Botanik Parka TİD parmak alfabesi tabelası konuldu.

Kaynaştırma kreşi / Bakırköy İncirli. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Bakırköy Belediyesi ile imzalanan protokol ile Barış Manço Çocuk Yuvasında kaynaştırma kreşi kuruldu. Öğretmenler işitme engelli çocukların işitme cihazlarına daha hassas yaklaşmaya başladı. Odyolojik tarama ve takipler başladı.

Sessizlikte Diyalog Müzesi / Gayrettepe. "Karanlıkta Diyalog" müzesinin işitme engelli versiyonunu gerçekleştirmek için Social Enterprise firması ortaklığı ile "sessizlikte diyalog" müzemizde işitme engelli rehberler %100 sessiz ortamda ziyaretçilere deneyim ve empati yaşatıyor. Ziyaretçi sayısı 6.000'dir.

TİD eğitmenliği kursu / Boğaziçi Üniversitesi. Derneğimiz öncülüğünde Boğaziçi Üniversitesi yaşamboyu eğitim merkezinde Koç Şirketler Topluluğu desteği ile açtığımız kurs ile 22 işitme engelliyi TİD eğitmenliği için yetiştirdik, sertifika sahibi yaptık.

Anadilleri Türk işaret dili olan profesyoneller yetiştirdik

"Educen" Proje Paydaşlığı / Gayrettepe. Horizon 2020 hibe programı kapsamında desteklenen "Educen" projesinde AKUT'un teklifi ile proje paydaşı olduk. İşitme engelli bireylerin afete hazırlanması için kendilerinin aktif olacağı bir model kurmaya amaçladık. Depreme hazırlık eğitimlerini işaret dili, Türkçe altyazı vb. ile işitme engellilere uyarlıyoruz.

Cihaz bankamız ile kullanılmayan, eski işitme cihazlarını toplayıp bakımını yapıyor ve maddi durumu yetersiz işitme engellilere ücretsiz veriyoruz.

Koklear implant (biyonik kulak) hakkında merak edilen bilgiler akıllı telefon uygulaması ile anında öğreniliyor. Www.koklearimplant.org

[U 40] "İşitme Engelli Üniversite Öğrencilerinin İş Yaşamına Hazırlanması: Problemler ve Çözümler"

Zehranur KAYA[1], Meltem ÖZTEN ANAY[1], Gökçen ABALI[1], Güzin KARASU[1]
[1] Anadolu Üniversitesi, Entegre Meslek Yüksek Okulu.

Amaç: Engelliler Entegre Yüksekokulu (EEYO) Türkiye'de işitme engellilere üniversite eğitimi veren tek kurumdur. 2013-2016 yılları arasında EEYO son sınıf öğrencilerinin etkili bir kariyer yapabilmeleri amacıyla eylem araştırması planlanmıştır. Araştırmanın amacı; öğrencilerin kariyer farkındalıklarını artırarak kariyer algılarının geliştirilmesi ve iş bulma stratejilerini öğrenmelerini sağlamaktır. Önerilen sözlü sunuda eylem araştırması yöntemini kullanarak; "Hangi problemleri saptadık?", "Hangi çözümlere yöneldik?" soruları yanıtlanacaktır.

Giriş: Mesleki eğitimin hedefi, bireye mesleğin gerektirdiği beceri ve davranışları bireye kazandırmak ve mesleğe hazırlamaktadır. Mesleki eğitimin önemli aşamalarından biri de yükseköğretimdir. Yapılan araştırmalarda üniversite eğitimli işitme engelli bireylerin oranlarının düşük olduğu görülmektedir. İşitme engelli bireylerin iş ortamlarında tanınırlıklarının azlığı, çalışma ortamlarında karşılaştıkları problemler ve iş ortamlarının gerekleri dikkate alındığında; iş yerlerinin işitme engelli bireylerden beklentilerinin neler olduğuna, mesleki eğitim alan öğrencilerin iş yerleri hakkında bilgilendirilmelerine ve tanımalarına yönelik farkındalık oluşturulmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir. İşitme engellilere yönelik hazırlanan mesleki eğitim programlarının ders içeriklerinde bu özelliklerin yer alması önemlidir.

Yöntem: Araştırmada eylem araştırması; mesleki eğitimin üniversite boyutundaki işitme engelli bireylerin ders programlarının incelenmesi ve geliştirilmesi amacıyla kullanılmıştır. Eylem araştırmasından; problemleri saptama ve problemlere çözümler bulma konusunda yararlanılmıştır. Araştırmada öğrenci ve araştırmacı günlükleri, ders planları, video kayıtları, toplantı ses kayıtları, Facebook mesajları, öğrenci sunumları, öğrenci posterleri ile veri toplanmıştır. Verilerin geçerlik ve güvenilirliği alanında uzman araştırmacılar tarafından yapılmıştır.

Sonuç: Araştırma 2013-2016 yılları arasında yürütülmüştür. Araştırmadaki problemler ve çözümler; eğitim-öğretim yılları başlığında sunulacaktır. Araştırmada gerçekleştirilen etkinliklerde araştırma ekibi görev almıştır. Yapılan çalışma Yüksekokul programlarında halen devam etmektedir. Sonuçların mesleki eğitim programlarının içeriklerini hazırlayanlar, işitme engellilerin mesleki eğitimi programındaki öğretmenler ve araştırmacılara bakış açısı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.12. Erişilebilir Afet Yönetimi Uygulamaları

[U 41] "Bir İyi Uygulama Örneği Olarak EDUCEN Projesi İstanbul Saha Çalışması"

Dr. Çağlar AKGÜNGÖR
AKUT Arama ve Kurtarma Derneği.

AKUT Arama Kurtarma Derneği 1 Mayıs 2015'ten bu yana "kültürün afet yönetimine yapabileceği katkıları" ele alan European Disasters in Urban Centers (EDUCEN) Projesi kapsamında İstanbul'da bir saha çalışması gerçekleştirmektedir. Horizon 2020 Araştırma Programı'nca desteklenen bu çalışmada AKUT, engelli yurttaşların afetlere hazırlanmasını kolaylaştıran, kapsamlı bir bilinçlendirme ve eğitim programı geliştirerek hem bu sorun alanında kısmi de olsa somut bir çözüm üretmeyi, hem de engelli yurttaşları afet yönetimine dâhil etmeyi amaçlamaktadır.

AKUT'un temel amacı, makro politika çalışmaları gerektirmeyecek, sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü toplulukların güç birliği yaparak uygulayabilecekleri kadar sade, dünyanın başka yerlerinde, başka toplumlarda da uygulanabilecek açık kaynaklı bir model ortaya çıkarmaktır. Kitlesel eğitim görece maliyeti çok düşük, ancak insan davranışını değiştirebildiği için etkileri maliyetine oranla büyük ve dünyanın başka yerlerinde de kolaylıkla uygulanabilir bir araç olduğu için bu amaca son derece uygundur.

AKUT bu çalışmayı gerçekleştirebilmek için engelli STK'larla çalışmakta ve bu kuruluşların temsilcileri aracılığıyla engellilerin yaşam bilgisinden ve deneyiminden yararlanmaktadır. EDUCEN İstanbul saha çalışmasının temel faaliyeti mevcut afet hazırlığı içeriklerini, görme, işitme ve bedensel engelli paydaşların temsilcileriyle beraber gözden geçirmek, gerekiyorsa biçim ve içerik olarak değişiklikler yapmak, uyarlamak; oluşan yeni versiyonları test etmek, seminer veren ve semineri dinleyen için gerekebilecek materyalleri üretmektir. Bu çalışmanın ikinci aşaması da istekli olan katılımcılardan seminer gönüllüleri yetiştirmek; dolayısıyla engellilere uyarlanmış bu afet hazırlığı bilgisini yaygınlaştırmak olacaktır.

EDUCEN Projesi saha çalışması, yalnızca küresel düzeyde örnek oluşturacak bir içerik ve eğitim programının ortaya çıkmasını değil, aynı zamanda bir arama-kurtarma topluluğu olan AKUT'un da engelliliğe "çoğulculuk", "dâhil edicilik", "kapsayıcılık", "eşitlik" perspektifleri temelinde bakar hale gelmesini sağlayarak AKUT'u da "erişilebilir" olmaya itmesi ve bu yönde bir dönüşümü başlatmıştır.

[U 42] "Afetlere Karşı Engelleri Birlikte Aşalım Projesi"

Serkan ERİNCİK
Eskişehir İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

Projenin konusu: Proje, afet ve acil durumlar öncesi; Görme, işitme ve fiziksel engeli bulunan bireylerin afet ve acil durum risklerine karşı hazırlıklı olması, engelliler için erişilebilir özgün bir afet eğitim modelinin geliştirilmesi ile engellilerin hareket kabiliyetleri ve hizmet sağlayıcı personellerin müdahale becerilerinin güçlendirilmesini konu alan bir eğitim ve farkındalık projesidir.

Amaç: Fiziksel, işitme ve görme engelli bireyler için erişilebilir bir afet eğitim modülü geliştirmek; engelli bireyleri afet ve acil durum yönetim sistemine entegre edilmesini sağlamak; herhangi bir afet ve acil durumda engellilerin güçlerinin farkına varmalarına ve sorun çözebilme kapasitelerine katkı sağlamak; afet ve acil durumlar risklerine karşı engelliler için koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınması hususunda kamusal farkındalık yaratmak.

Projenin Önemi: Afet ve acil durum çalışmalarında engellilikle ilgili literatürdeki eksikliğin kapanmasına katkı sağlayacak olması; Anayasamızın 10. maddesinde belirtildiği gibi fırsatlara erişimde engelli bireylere pozitif ayrımcılık sağlaması; yerel, ulusal ve uluslararası boyutta hizmet sağlayıcı kuruluşlara ve topluma kılavuzluk edecek olması bakımından proje önem arz etmektedir.

Proje Paydaşları: Eskişehir İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (koordinatör), Anadolu Üniversitesi Türk Kızılay'ı Eskişehir Şubesi, University of Social Sciences (Polonya), Handy Club Ostrava (Engellilik alanında STK, Çek Cumhuriyeti), Bulgarian Development Agency Sdruzhenie.

Proje Çıktıları: Uzaktan Eğitim Modülü (Distance Education Module): Anadolu Üniversite' sinin e-öğrenme portalı aracılığıyla fiziksel, görme ve işitme engelli Açıköğretim Fakültesi öğrencilerine afet ve acil durumlarla ilgili ulaşılabilir bir eğitim modülü geliştirilecektir.

Tatbikat Simülasyon Modülü: Farklı afet ve acil durum senaryolarına göre engelliler için doğru davranış şekilleri ve tahliye yöntemlerini kapsayan yazılı ve görsel eğitim materyalleri geliştirilecek ve bu modül engellilere verilecek olan eğitim seminerlerinde tatbik edilecektir.

Rehber: Projenin konusu, amacı, faaliyetleri, sonucu, hikâyesi vb. gibi süreci konu alacak rehber yerel, ulusal ve uluslararası boyutta ilgili kişilere ve kuruluşlara kaynaklık edecektir.

2.13. Engelsiz Sağlık Uygulamaları

[U 43] **"Görme Engelli Bireylerin Rehabilitasyon Ve Eğitim İçin Uluslararası Konsey -Avrupa Bölgesi"**

Songül ATASAVUN UYSAL[1], Emine AYYILDIZ[2]
[1] Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü.
[2] İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İlköğretim Bölümü.

ICEVI-Avrupa, görme engelli bireylerin potansiyellerine uygun eğitim ve rehabilitasyona eşit erişim amacıyla hem bireyleri hem de kuruluşları teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Bu amaca ulaşmak için ICEVI-Avrupa, az gören ve kör bireylerin rehabilitasyonu ve eğitimi için diğer hizmetlerin yanı sıra, bu alanda çalışan değişik meslek gruplarını bir araya getirerek hem imkanlar hem bu kişilerin faaliyetlerini destekleyen; dört yıllık her dönem sonunda Genel Kurul ile işbirliğini geliştirecek, yerel, ulusal, alt bölgesel; aktif veya eğitim ve görme bozukluğu olan insanların rehabilitasyonu ile ilgili Avrupa ve küresel kamu ve sivil toplum örgütleri, eğitim ve görme bozukluğu olan insanların rehabilitasyonu ile ilgili hükümet ve Avrupa Birliği teşvik etmek ajansları ve destek faaliyetlerini etkileyen; görme bozukluğu olan kişilerin olumlu bir imaj teşvik etmek; görme bozukluğu olan kişiler ve eğitim ve rehabilitasyon politikası ve planlama ailelerinin katılımını teşvik etme amaçlarını kapsar. Bölgelere göre ülkelerin bulunduğu coğrafi konuma göre alt kuruluşları bulunmaktadır. Ülkemiz Avrupa bölgesinde bulunması ile kuruluşun bu bölgesinde üç ulusal temsilci ile temsil edilmektedir. Bu kişiler hem görme engelliler ile çalışıp hem de bu konuda bireyleri bilinçlendirmek için değişik aktiviteler düzenlemektedirler. Aynı zamanda kuruluşa, ülkemizde gerçekleştirilen görme engellilere yönelik aktiviteler konusunda düzenli aralıklarla bilgi ve deneyimler karşılıklı olarak paylaşılmaktadır. Bu açılardan ülkemizde daha çok kişinin bu kuruluşun Avrupa Birliği desteğiyle ülkemizde daha fazla görme engellilerin rehabilitasyonu ve eğitimlerin yönelik ortak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

[U 44] **"Engelsiz Gülüşler"**

Prof. Dr. Fatma Zeynep AYTEPE[1], Dr. Mine KORUYUCU[1], Doç. Dr. Elif Bahar TUNA[1]
[1] İstanbul Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi

Amaç: Bu projenin amacı, İstanbul ilinde özel eğitim veren okullardaki engelli bireylerin ağız-diş sağlığının, İstanbul Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi Engelsiz Gülüşler Öğrenci Kulübü kapsamında değerlendirilmesi ve engel durumlarının ağız-diş sağlığı üzerindeki etkilerinin incelenmesidir. Bu şekilde kurumlarda bulunan engelli bireylerin ailelerine ve/veya bakıcılarına ağız ve diş sağlığı ile ilgili bilgiler verilerek farkındalık yaratılması hedeflenmiştir.

Giriş: Mental, fiziksel, sosyal ve tıbbi yönleriyle yaşıtlarından geride bulunan çocuklar "engelli çocuklar" olarak tanımlanmaktadır. Devlet istatistik enstitüsü tarafından 2002 yılında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre ülkemizdeki engelli nüfusunun toplam nüfusa oranı %12.29 olarak saptanmıştır. Engelli nüfusun %1.25'ini ortopedik, %0.38'ini dil ve konuşma, %0.60'ını görme, %0.37'sini işitme, %0.48'ini zihinsel engelliler oluşturmaktadır. Engelli ve sağlıklı çocuklar arasında, çürük görülme sıklığı açısından ortaya çıkan farklılıkların nedeni karbonhidrat alım sıklığındaki ve tükürük akış hızındaki farklılıklar, kooperasyon bozukluğu, kas ve eklem problemlerine bağlı hijyen eksikliği ve çiğneme zorlukları olarak belirlenmiştir.

Yöntem: Bu proje kapsamında, randomize olarak seçilmiş özel eğitim veren okullarda ağız-diş sağlığı taraması yapılmaktadır. Steril tek kullanımlık ayna, sond ve presel kullanılarak gün ışığında ağız-diş muayenesi gerçekleştirilerek; bireylerin varolan malokluzyon durumları, travma varlığı, çürük skorlama (dmfs) değerleri ve dental anomalileri anket formlarına kaydedilmektedir.

Sonuç: Araştırma sonunda engelli bireylerin engel durumuna göre, ağız-diş sağlığı bakımının ne kadar etkili olduğu belirlenmekte ve bu sonuçlara göre etkin ağız-diş sağlığının sağlanması konusunda yol gösterici bir eğitim planlaması yapılmaktadır. Ağız- diş sağlığı kötü durumda ve acil tedavi ihtiyacı bulunan engelli bireyler tedavilerinin planlanması ve düzenli kontrollerinin yapılması için İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Pedodonti Anabilim Dalı'na yönlendirilmektedir. Ayrıca ebeveyn ve/veya bakıcılara verilecek ağız diş sağlığı eğitimi ile daha etkili bir ağız bakımı yapılmasının ve bireylerin hayat kalitelerinin yükseltilmesinin sağlanabileceği düşünülmektedir.

[U 45] **"Engelsiz Sağlık Akademisi"**

Op. Dr. Tezcan SEZGİN[1], Hem. Rukiye TUNÇ[1]
[1] Çanakkale Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreteri Genel Sekreterlik Eğitim Koordinatörü

Amaç: Çanakkale Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği Engelsiz Sağlık Akademisi olarak İlimizde yaşamakta olan engelli bireylerin ve ailelerine yönelik ihtiyaçların belirlenerek tıbbi-tanı-tedavi ve rutin sağlık kontrolü, psiko-sosyal destek ve terapiler, sosyal yaşama uyum faaliyetleri, sağlık hizmetleri transferi ve uzman sağlık personeli tarafından verilecek hizmetler sonucunda engelli

birey ve ailelerinin bedensel, ruhsal ve sosyal sağlık seviyelerini yükselterek yaşam kalitelerini geliştirmek ve kalitede maksimum güvenlik standartlarına uygun hizmetleri gerçekleştirmek.

Hedef: Dünya Sağlık Örgütü (WHO "Bireylerin Bedensel, Ruhsal ve Sosyal açıdan tam bir iyilik halinde olması") sağlık tanımı ve dünyada yeni sağlık trendleri Holistik yaklaşımlar dikkate alınarak hazırlanan projemiz Engelsiz Sağlık Akademisi bünyesinde engelli bireyler ve ailelerine yönelik; Tıp bilimi, psikoloji bilimi, sosyal- antropoloji bilim dalları tarafından insan sağlığını geliştirmeye yönelik araştırılmış multi-fonksiyonel hizmet programları projemiz içeriğinde amaca yönelik planlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışma Ocak 2016 – Aralık 2016 tarihleri arasında Çanakkale İlinde yaşamakta olan 7500 engelli bireye ve onların yakınlarına aşamalı olarak hizmet kapsamına almayı hedefleyen Engelsiz Sağlık Akademimiz kuruluş aşamasında 50 Engelli Birey, 50 Engelli Bireyin Aileleri, Çanakkale İlinde Yaşamakta olan Vatandaşlar ve Öğrenciler ile temel faaliyetlerin hayata geçirilmesi ile gerçekleştirilecektir. Akademi faaliyetlerini kuruluş amacı doğrultusunda sürdürülebilir hizmet anlayışında devam edecektir.

Temel Faaliyetler:

1- Hazırlık ve Tanıtım Faaliyetleri
2- Tıbbi-Tanı-Tedavi-Rehabilitasyon
3- Psiko-Sosyal Rehabilitasyon ve Kaynaştırma Etkinlikleri
4- Eğitim Faaliyetleri
5- Bilimsel Araştırmalar ve Geliştirme
6- Görünürlük Faaliyetleri
7- Raporlama Faaliyetleri Kayıt-İstatistik-Veri-Analiz

Sonuç: Engelsiz Sağlık Akademisi Holistik hizmet anlayışı ve engelli birey ve ailelerine yönelik multi-fonksiyonel hizmetleri ile ulusal bir model oluşturması beklenmektedir. Ülkemizde yaşayan tüm engelli bireylerin ve yakınlarının uluslar arası standartlarda kaliteli hizmet almaya ihtiyaçları bulunmaktadır.

Dizin

A. AKLAR 72
A. Sanem ŞAHLI 18, 22, 28
Abdülkadir EMEKSİZ 10
Abdurrahman MENGİ 30, 55
Ahmet ATAŞ 10
Ali Ekrem ÖZKUL 18, 41
Ali ERYILMAZ 25, 49
Ali Kemal ÖZDEMİR 77
Ali Osman ALTINAY 29, 35
Alp ÇETIN 9
Alper ÇOLAK 10
Alper YILDIZLI 26, 66, 76
Altınok ÖZ 77
Apak Kerem ALTINTOP 30, 54
Arpine MIZIKYAN 10
Arzu GÜNER 30, 51, 52, 74
Arzu GÜNEŞLI 19, 65
Arzu ÖDEN ACAR 25, 49
Arzu ŞAHİN 9
Arzu TAŞDELEN KARÇKAY 30, 52
Asude ARIK 9, 19, 44
Atilla CAVKAYTAR 10, 17
Ayça TURAN 31, 62
Ayçe ÇELIKER 9
Aydan ORAL 10, 16
Ayfer ELÇİGİL 17, 64
Ayhan ALKAN 77
Ayhan METİN 10, 26, 78
Ayşe AK 26, 76
Ayşe Ferda OCAKÇI 64
Ayşe HEPKUL 41
Ayşe KIVRAK 18, 39
Ayşe KOCA 9
Ayşe Sanem ŞAHLI 9, 10
Ayşe TURAN 10, 21
Ayşe YALIMAN 10, 17
Ayşe YÜKSEL 19, 43
Ayşegül "Rosa" AKSOY 21, 33
Ayşegül ATAMAN 22
Ayşegül DOMANİÇ YELÇE 23
Ayşegül KALKAN 30, 56
Bakış CAYNAK 25, 49
Banu ATAMAN YANCI 19
Barış KONOR 27, 33
Barış ORHANLIOĞLU 10
Barış SALMAN 10
Bengi DÖLEK 25
Berjan DEMİRTAŞ 10, 19
Betül ALTUNTAŞ 20, 68
Betül BATIR 10, 27
Birgül KÜÇÜK ÇIRPIN 10
Buket ZENGİN 30, 54
Burak ŞİŞMAN 27, 33
Çağlar AKGÜNGÖR 28, 83
Çağrı ARTAN 28, 34
Canan AKTAŞ 10
Cansu AKAY 25, 49
Çiğdem AYHAN 9, 10, 18
Çiğdem Nilüfer UMAR 80
Claire ÖZEL 10, 30, 54
Coşgun GÜRBOĞA 24
Coşkun ÖZDEMİR 17, 62
Cuma ALTUNDAL 18, 39
Damla KARACAOĞLAN 27, 80
Demet GÜLALDI 10, 26, 72
Deniz ÇAĞLAYAN GÜMÜŞ 10
Deniz DEĞER ULUTAŞ 10, 28
Deniz PEKÖZ 9
Derya BAYSAL 30, 51
Derya BUĞDAYCI 10
Derya ŞAHİN 22
Derya YÜCEL 27, 81
Dicle Dilan ÖZMEN 30, 53
Didem AKYÜZ 11
Didem GÜRDOĞAN 9, 11, 28
Dilek ÇULHA 25, 47
Duru ÜZER 28, 30, 58, 82
E. AYYILDIZ 84
E. ÜSTÜN 72
Ebru DEMİRCİ 10, 25
Ebru YILMAZ YALÇINKAYA 18, 41
Ebubekir GÜNDOĞDU 26, 73
Ecem ÇİÇEK 30, 55
Eda CAN 29, 34
Edip MÜFTÜOĞLU 10
Elçin EL 10
Elif Bahar TUNA 25, 28, 49, 85
Elif DURGUT 19, 30, 42, 57
Elif KIRDI 24, 31, 45, 61
Elif ÜSTÜN 31, 59, 60, 61
Emine AYYILDIZ 22, 28
Emine KOLİVAR 19, 32
Emine Suna ÖZPAR 65
Emine ULU BOTAN 19, 43
Ender GÜLVER 24
Engin YILMAZ 10, 16, 18, 19, 32, 38
Ercan TUTAL 17, 64
Erdener BALIKÇI 19, 32
Ergül ASLAN 10
Ergün YOLCU 9, 23
Erol BELGİN 10, 22
Ertan GÖRGÜ 20, 27, 70, 80
Ertuğrul SABAH 17, 63
Esin AKDENİZ TÜCCAR 25, 50
Esin TÜCCAR 74
Esra ATEŞ NUMANOĞLU 11, 44
Esra Burcu SAĞLAM 9, 10, 14, 16, 21
Esra NEHİR 72
Esra YEMEZ 26, 75
Evin AYDIN GÜLDOĞAN 31, 58

Evrim Coşkun ÇELİK 18, 41
Eylem DAYI 27, 33
Eyüp KARA 25
F. BİLİR 72
Faruk TAŞCI 20
Fatih KILIÇARSLAN 20, 70
Fatih TUFAN 23
Fatma Betül SAYAN KAYA 14, 16
Fatma ÇOBAN 70
Fatma Nevin ŞİŞMAN 18, 39
Fatma Zeynep AYTEPE 49, 85
Ferhat ESATBEYOĞLU 30, 53
Ferhunde ÖKTEM 9
Feryal SUBAŞI 26, 31, 59, 60, 61, 72
Fikret ADAMAN 10
Fikri KELEŞĞOLU 27, 81
Funda TAMER 9
Füsun İSTANBULLU DİNÇER 10, 21
G. AYTUTULDU KAYA 72
Gazi ALATAŞ 24
Gökçen ABALI 83
Göksenin İNALHAN 10, 17, 25, 29, 34, 46, 63
Gonca İNCE 20, 66
Gözde Gür 9, 11
Gül Tuğba BULUT 18, 41
Gül YÜCEL 24, 45
Gülbin GÖKÇAY 10
Güler BAŞARAN 64
Güler POLAT 10
Gülgün Fatma ŞENGÖR 10, 19
Gülistan BAHAT ÖZTÜRK 23
Gülnur Elmas MERTOĞLU 10, 18
Gülsemin KILIÇASLAN 27, 78
Gürhan ÇİFTÇİOĞLU 10
Güzin KARASU 83
Güzin KAYA 61
Güzin KAYA AYTUTULDU 31, 59, 60
H. Banu ATAMAN YANCI 9
H. Nilgün GÜRSES 42, 57
H. Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ 47
Hale AKSUNA 21
Halil KOYUNCU 10
Halime ERTAŞ 18, 39
Haluk ÖZEN 9
Haluk ZÜLFİKAR 17
Hande GÜNEY 9, 11
Hande SART 10, 16, 21
Hasan Hüseyin KARADELİ 19, 30, 42, 57
Hayri ÇAYIRLI 11
Hayrünnisa ALP 10, 18
Hilal DÖNER 18, 40
Hulusi Armağan YILDIRIM 24
Huriye TOKER 18, 39
İbrahim ADAK 20, 71
İbrahim DEMİRDÖĞEN 10, 28
İdil ANDER DEDE 65
İdil IŞIL GÜL 16
İdil Seda AK 9, 22
Ilgın AYDINOĞLU 11
İlker BARIŞ 23
İlyas KAYA 10, 20, 71
İnci YÜKSEL 31, 62
İpek DEMİROK 18, 40
İpek YELDAN 10, 26
İrem BRAY 70
İsak PARDO 30, 52
İshak KESKİN 17
İzem AZAL 28, 82
Kaan Apak ALTINTOP 30, 54
Kadriye BAKIRCI 9
Kamer GÜR 18, 39
Kamer ÜNAL 19, 30, 42, 57
Kamuran ŞİMŞEK 18, 37
Kasım KARATAŞ 9
Kemal ALPAY 77
Kemal GÜDEK 11, 20, 68
Kenan DOĞAN 20, 26, 66, 76
Kenan ÖNALAN 10, 28
Kerem GİRAY 9, 24
Kerem RIZVANOĞLU 10, 15, 21, 25, 46
Kezban KARÇIKAY 10
Kristina STEINBUCHEL 19, 65
Kudret ÇELEBİOĞLU 18, 38
Lale BÜYÜKGÖNENÇ 64
Leyla KANIK 27, 30, 56, 77
Leyla TATLI 22
M. Akif KARAN 23
M. Ramazan BARIN 22
Mahbube AKAR 11, 78
Mahmut AK 9, 16
Mahmut KEMENT 26, 76
Manolya KARAOĞLAN 19, 20, 44, 66
Mehmet Ali ÖZDEMİR 26, 77
Mehmet Ata AKBULUT 9
Mehmet Ata ÖZTÜRK 20, 66
Mehmet KIZILTAŞ 9, 26
Mehmet Oğuz POLAT 54
Mehmet Utku İÇEN 18, 38
Melda KAYA 25
Melike ERGÜN 79
Melisa SORAN 27, 79
Meltem ÖZTEN ANAY 83
Meltem YILMAZ 10
Meral CANDAN ÇETİN 10
Meyse YILMAZ BUDAKLI 26, 72
Mine KORUYUCU 25, 28, 49, 85
Minire KIRBAŞLI 9, 17
Mintaze KEREM GÜNEL 24, 31, 45, 61
Müberra KAVAK 26
Müberra KAVAK KARA 73
Müge AYAN 27, 79
Muhammed Emin ÖZCAN 19, 30, 42, 57
Mükremin GÜNGÖR 22
Murat COŞKUN 71
Murat ŞENTÜRK 25, 50
Mürvet HAYRAN 9
Musa Yaşar SAĞLAM 10, 27
Mustafa ÖZYÜREK 9, 27, 78
Muzaffer SARAÇ 26, 73
Naile BİLGİLİ 24

Nalan BABÜR 10, 27
Nalan BEKEN 10
Nazlı Derya SOY BUĞDAYCI 18
Neşe KARS 9, 18, 23
Nevin Çiğdem GÜRSOY 17, 63
Nihal AYYILDIZ 30, 57
Nilgün GÜRSES 19, 30
Nilgün KARACAOĞLU 20, 71
Nurgül DÜRÜSTKAN ELBAŞI 26, 74
Nurten ESKİYURT 23
Oğuz KARALİ 23
Oğuz POLAT 30, 69
Oğuzhan BAHADIR 19, 32
Okcan BASAT 18, 41
Oktay KILIÇ 22
Ömer Faruk YAŞAROĞLU 24, 31, 45, 61
Ömer YEŞİLTAŞ 28, 34
Orhan KOÇ 24
Orkide BAKALIM 30, 52
Osman TUTAL 41
Oya HAZER 9, 10, 24
Öykü ÖZDEN 25, 47
Ozan BAHAR 15, 21
Özgür UĞUR 77
Özlem BELİR 29, 34, 36
Özlem MUTAF BÜYÜKARMAN 10
Özlem ÖZER TUĞAL 9
Öznur ÖZDEN 10, 25
Öznur YILMAZ 10
Pelin HAYTA 25, 47
Pervin BEZİRCİ 10, 27, 78
Pervin GİYİK 9, 20
Pınar AKOĞUL 25, 50
Pınar DİZMEK KISACIK 9
Pınar GÖKPINAR 65
Pınar ÜNSAL 10, 20
Pınar YALÇIN BALÇIK 10
Pınar Yaprak KEMALOĞLU 10
R. MUAMMAR 72
Rahel GEYİNDİREN 72
Rana KUTLU 29, 34, 36
Recep GÜLOĞLU 9
Resa AYDIN 6, 7, 9, 16, 17, 78
Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU 68
Reyhan SAYDAM 10
Rışvan DENİZ 25
Rukiye TUNÇ 28, 85
Ş. DEMİRBAŞ 72
S. G. FELEK 72
Şafak Sahir KARAMEHMETOĞLU 10
Sait ULUÇ 10
Sanem ÇINAR ALTINÇEKİÇ 25
Sarper ARIKAN 15, 29, 35
Şebnem ÖZDEMİR 18, 31, 37, 59
Şebnem SAYHAN 10, 26
Sedat MURAT 9
Selahattin AYDIN 20, 67
Selin SÖNMEZ 81
Selma KILIÇ KIRILMAZ 68
Selma ÖNCEL 30, 55
Şemsettin Fuat İNCİ 23
Serap İNAL 26, 31, 59, 60, 61, 72
Serdar KULAK 19
Serdar ORHAN 10, 24
Serhat PABUÇÇUOĞLU 10
Serkan ERİNCİK 28, 84
Serkan EROL 9, 19
Serpil MÜRTEZAOĞLU 10
Seval ÖLMEZ 9
Sevgi Gamze FELEK 31, 59, 60, 61
Sevil BİLGİN 10
Sevim ULUPINAR 30, 57
Sevinç GÜLSEÇEN 10
Sevinç ORMANCI 29, 34, 36
Seyfettin TORAMAN 22
Seyhan BOZTEPE 26
Sezgi GEDİK 10, 19
Sibel BAYGIN 72
Sibel ÇAKIR 24
Sibel DEMİREL 27, 78
Sinemis ÇETİN DAĞLI 19, 43
Şirince SÜZEK 26, 75
Sonay ÖZDEMİR 18, 41
Songül ALTINSAÇLI 9, 25
Songül ATASAVUN UYSAL 9, 21, 28, 31, 62, 84
Şule DEMİRBAŞ 31, 59, 60, 61
Şule GÜÇYETER 30, 52
Süleyman AKBULUT 9, 17
Süleyman ARI 41
Sümeyye KOŞAR 18, 39
Sündüs SANCAKOĞLU 20, 68
Talat SAYGAÇ 10, 28
Talip ASİL 19, 30, 42, 57
Tayyar KUZ 10, 17
Tevfik Bedirhan ÜSTÜN 10, 15, 21
Tezcan SEZGİN 28, 85
Tomris BÖK 10
Tuba ŞENGÜL 64
Tubanur BÜYÜKÇOLPAN 56
Tülin DÜGER 6, 8, 9, 16, 17, 19, 21, 43
Turan HANÇERLİ 10, 24
Türev BERKİ 10
Turgut BAĞRIAÇIK 22
Ülkü AKARIRMAK 10, 23
Umahan KALE 19, 43
Umay Tuana TOLUNAY 20, 69
Ümit TÜRKOĞLU 10
Ümit UĞURLU 18, 41
Vesile YILDIZ 62
Vesile YILDIZ KABAK 9, 31
Veysel BOZKURT 10, 17
Volkan DEMİR 20, 70
Volkan YILMAZ 10, 16
Yasin EKİNCİ 11, 19, 24, 31, 43, 45, 61
Yavuz İNAL 25, 46
Yavuz YAKUT 10
Yelda KASIMOĞLU 25, 49
Yeliz İLGAR 18, 38
Yeliz YESİLADA 46
Yeliz YEŞİLADA 25

Yeşim FAZLIOĞLU 10, 22
Yüksel KIRIMLI 18, 38
Yunus Ziya ASLAN 23
Yusuf KEMALOĞLU 10, 22
Z. D. TAKİNACI 72
Zafer ERDEN 44
Zahide YETİŞ 23
Zehranur KAYA 28, 83
Zerrin AYVAZ REİS 9, 18, 21, 31, 37, 59
Zeynep AYCAN 10
Zeynep AYTEPE 10, 25, 28
Zeynep HATİPOĞLU SÜMER 18, 40
Zümrüt GEDİK 18, 39

KAĞITHANE BELEDİYE BAŞKANLIĞI

Kağıthane Belediyesinin Engellilere Yönelik Çalışmaları

Sosyal İşler Müdürlüğü

1 - Gıda – Giyecek – Yakacak Yapılmakta

2 – Atlı Hipo Terapi Tedavisi Uygulaması Uzman Ekiple Yapılmakta

3 - İş İmkânları İçin Profesyonel Ekip Desteği Sağlanmakta

4 - Elektrikli Tekerlekli Sandalye veya Manüel Tekerlekli Sandalye Desteği Verilmekte

5 – Elektrikli Tekerli Sandalye Kullanan Engelliler için İlçe İçerisinde Değişik Bölgelerde Şarj Üniteleri Kurulmuş Olup, bu şarj ünitelerin yaygınlaştırılması için uygun yer tespitlerinde Belediyemizin diğer birim-leriyle koordinasyonlu çalışmalar devam etmektedir.

6 - Yaz Aylarında Şile bölgesinde Engeli Yaz Kampı ve Sosyal Aktiviteler Yapılmakta

7 - Yıl İçinde İlçemizdeki Tüm Engellileri ve Ailelerini Yemekli Toplantıda Bir Araya Getirerek Uyum Çalışmalar Yapmakta

8 - Tıbbı Sarf Malzemeleri Temini Çalışmaları Yapılmakta

Sağlık İşleri Müdürlüğü

1 – Evde Sağlık Hizmeti Sunmakta

2 – Sağlık Kuruluşlarına Sevkleri Sırasında Tıbbi Ekiple Ambulans vb yöntemle Ulaştırılmalarını Sağlamakta

Fen İşleri Müdürlüğü

1 - İlçe Sınırlarında Kaldırımların İniş / Çıkış şekillerini Engelliler İçin Düzenlemekte

2 - İlçe Sınırlarındaki Kaldırım ve Yolları Engellilerin Kullanacağı Gibi Düzenlemekte

İmar Müdürlüğü

1 - İlçe İçerisinde Yeniden Yapılanma Çalışmalarında Binaların Engelliler uygun Şartları da İçerecek Şekilde Projelendirilmesi Konusuna Öncelikle Dikkat Etmekte, Uygun Olmayan Projelere Onay Verilmemekte

***** Ayrıca Kağıthane Belediyesi Olarak Engelli Vatandaştan Gelen Tüm İstek ve Öneriler titizlikle takip edilmekte; yasalara uygun olan tüm talepler imkânlar dâhilinde hızla gerçekleştirilmektedir.**

Kağıthane Belediyesi Engelli Dostu Belediyecilikte Daima Öncü Olmak İçin Gece Gündüz Demeden Çalışmaya Devam Edecektir.

ÖNCÜL ARAŞTIRMALAR,

İYİ UYGULAMALAR,

DİSİPLİNLER VE SEKTÖRLER ARASI İŞBİRLİĞİ

ISBN: 978-605-07-0608-6